

**BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
DE ZARAGOZA**

SIGNATURA: I – 91

Ex Libris f. Gal. 11. 12. 13.

Sancti. 11. 12. 13.

44 - 1

Rhinod. 11. 12. 13.

C. C. 3890. De consuetudinibus

Beatae Virginis Mariæ

Ihesu christe gloriose in
 quo vniuersi creati nobilitas ac perfectio p̄sistit vnite. ⁊
 vt laudibus ⁊ honore matris tue cōceptus valeat a tuis
 fidelibus venerari: q̄ quidem pro tui sacratissima incarna
 tione p̄ordinata extitit atēq̄ adam creaffes. placeat tibi be
 nigne saluator illuminare indignū famulū tuū vt te aman
 do ⁊ diligendo disputationē incipiat secularis ⁊ iacobite.

De prologo.

Ontigit q̄ sedens in choro fratrum predicatorum
 Quinione septima mensis decembris. secula
 ris quidam ⁊ pauper canonicus duz vesp̄eros
 Cōceptionis virginis marie fratres solēniter
 celebrarent allocutus est cuiusdam iacobite scientifico sermo
 nes amicabiliter cōsequentes. Venerande frater cū omnes
 simus concordēs fratres in xpo: omēs q̄ recepim⁹ equale
 precii redemptionis generis humani ab vtero virginis
 matris marie diuinitus incarnati. Que quidē virgo om
 nibus peccatorib⁹ aduocata se exhibet. refugium q̄ omniū
 sperantiū in eandē q̄ impetrans gratias benedictiones in
 numeras: vt presentare nos possit cōcorditer corā dño
 ihesu xpo: ⁊ sumat nos exutos a culpis nostris defectibus
 ⁊ miseris: ⁊ cū sic se habeat istud ita. quare ergo nō cona
 mur vt simus concordēs ad honores laudes reuerēcia q̄
 multimodas ipsi virgini exhibentes. nā non videt vt con
 corditer respondeam⁹ de beneficiis q̄ quotidie ab ipsa vir
 gine recipimus: in exhibendas receptantes laudes contra
 rias veritati. Et propter inueteratā aduersitatē q̄ de suo
 sanctissimo conceptu inter xpi fideles ambigit. *Alii* ipsam
 in peccato originali fore cōceptā minime cōscentes seu
 concedentes. *Alii* vero affirmantes cōtrariū in falsitatem
 persistere est necesse. Dū iacobita vero ipsius secularis p

1021. 1574

cepisset sermones secularem alloquitur in his verbis.
Loquela tua et dispositio faciei te fore orandum ostendit
ac subiectum regis aragonum qui anno presenti in ciuita
te Valentie quartodecima martij inconsulte ductus super
huius quouia. *q. h. m. s.* materiam nimis presumptuose videtur ob-
errasse: ex eo quod sine ratione edidit et compulit omnes sibi
subiectos cuiuscunq; conditionis fuerint tenere et firmiter
confiteri virginem mariam sine peccato originali fuisse co-
ceptam certificans te illud fore quod plurimum contra phas ec-
clesie sacro sancte. Secularis vero audiens suum regem
sic enormiter blasphematum, commotus contra iacobitam
quem reuera percussisset nisi ad rumores peruenisset qui-
dam canonicus qui eis in sedendo fuerat conuicinus et oc-
currens seculari qui iacobitam fortiter opprimebat inquit
sermones sequentes. Viri scientifici attendite quoniam ex
rumoribus vestris officium diuinum quod plurimum pertur-
batur. Nec hic vobis locus est contendere in sermonibus
dicat michi si placeat alter vestrum que occasio seu fortu-
na ad passum istum vos adduxit. Tunc iacobita omni-
bus contingeret inter ipsum et secularem materiam narra-
uit et simplicem veritatem. Postquam vero canonicus qui fue-
rat in philosophia ac theologia mirabiliter eruditus per-
ceperat intentionem qua motus fuerat secularis. Dixit ia-
cobite: hoc sanctum fore procul dubio et bonetum siue
per conceptu virginali omnes christi fideles per aliquas
rationes necessarias ad veritatem reducere possent. cum
ex hac questione: tam antiqua tam magnum vertatur cer-
tamen in ecclesia sancta dei. Et videtur mihi domine iaco-
bita quod licet ego sim de opinione quod virgo maria sit conce-
pta in peccato originali. tamen bene placeret quod vos et ego
de hac questione conferremus cum isto seculari. Nam talia
poterit nobis enarrare: quod confirmans nostrum propo-
-

tum in rationibus seipsum confundet. Et verecundatus
amodo in suo proposito sistere perhorrescet. placuit qui-
dem iacobite hoc quod dixerat canonicus. Et ambo interro-
gant secularem si sibi placeat de dicta questione ad inuicem
disputare. Respondit secularis quod multum affectabat et de
hoc quod plurimum erat letus. Secularis igitur suam dispu-
tationem diuidit in quinque partes. in quarum prima dispu-
tatur. vtrum peccatum originale sit substantia vel acci-
dens hominis. Et in secunda ponuntur quedam conditio-
nes. Et in tertia arguitur de possibili cum quibusdam me-
thasozis. Et in quarta de necessitate. Et in quinta et vlti-
ma ponuntur rationum solutides que per aduersam par-
tem fieri possunt cum correctione et emendatione ecclesie sa-
cro sancte.

De conditione canonicis.

Am secularis voluisset ad questionem proce-
dere opposuit se canonicus dicens. iacobita et se-
cularis volo quod inter nos hec conditio sistat. vi-
delicet quod vnusquisque nostrum sola veritate at-
tenta in suis argumentis et solutionibus fidelis existat. ve-
rax. caritativus. et pacificus. Nam sub cauillantibus subuer-
sione: aut sub argumentorum procellis subdole possit
veritas deperire si inter nos contentione aut infamia ute-
remur. De quo possemus etiam ipsius virginis indigna-
tione incurrere ac culpabiles facere nosmetipsos. Et vo-
lo etiam quod vt postquam auctoritatibus super conceptio-
ne virginis conuenire nequimus quod in nostro processu quan-
tum valebimus necessarijs rationibus disputemus. qua-
re supradicti tres viri scientifici conditionem canonicis p-
missam in disputatione firmiter retinere.

Opis diuino

De pma parte in qua disputatur vtrū peccati originale sit substantia vel accidens.

Inquit secularis si peccatus

originale foret substantia hominis oporteret ipsius peccati originale fore creaturam: cū deus sit creator omnium substantiarum. sequer ergo deū creasse peccatū.

vel q̄ deus nō creauerit omnē substantiā: et cū omnia ista sint impossibilia: sequit̄ peccatū originale fore accidēs hominis. Secūdo sic. si peccatū originale esset substantia hominis: sequer̄ q̄ in baptisimo vbi perditur peccatū originale pderetur aut diminueret̄ substantia hominis: nec tota substantia hominis esset xpiana: nec hō post baptisimū remaneret homo: s; hominis pars. Sed cū hoc sit impossibile: sequitur peccatū originale fore accidēs hominis. Tertio sic: cū peccatū originale sit malū et difformitas creature et oīs substantia sit bona: si peccatū originale esset substantia sequer̄ ipm peccatū esse bonū: et p̄ cōsequēs nō culpabile. Et sequere tur substantiā suscipe cōtrariū. et cū hec sint impossibilia: sequit̄ peccatū originale esse accidēs. Quarto si peccatū originale foret substantia hominis: in resurrectione nō totus hō resurgeret: nec esset tot⁹ in patria: nec tot⁹ homo post baptisimū viueret i via. s; cū hec sint impossibilia. nat peccatū originale esse accidēs hominis. Quinto si peccatū originale esset substantia sequer̄ xpm nō vnisse totā naturā humanā: et p̄ cōsequēs xps nō esset hō. cū pars nō sit totū. et cū sit impossibile: sequitur peccatū originale esse accidēs hōis. Sexto et vltimo. si peccatū originale esset substantia viuente homine eius substantia p̄ totū subiectū hominis esset diuisibilis. et cū hoc sit impossibile sequitur q̄ peccatū originale est accidens siue macula hominis: a p̄mis parentibus diriuatp

*De origine animi
p̄ nō s̄c̄a*

gi

pter transgressionē eorundem.

Questio inquit iacobita seculari in tuis verbis seu rationibus est conclusus peccatū originale esse accidens. sed cū accidens sit ens: et ens et bonū cōuertuntur: sequitur ergo peccatum originale fore bonum et per consequēs non culpabile. Quare secularis: videtur mihi q̄ non intelligas et emetipsum.

Solutio.

Respondit secularis: verū est q̄ accidens est duplex: quod dam ē positiuū sicut albedo. nigredo. caliditas. frigiditas iusticia. prudentia. temperantia. fides. spes etc. Nec quidē accidentia entia realia existūt seu consistūt et de entitate per sūt creature. Aliud est accūs p̄uatiuū q̄ qdē m̄bil est nec ponit aliqd in subiecto: nec sumit d̄ entitate creature sicut cecitas. surditas. iniuria. malicia etc. Adam enī iustus fuit creatus: et si perdidit propter peccatū iusticiā suā. iā propter hoc in hoc subiecto Adam nihil positus nec additum est immo p̄uatum: nam sicut cecitas nihil aliud est q̄ p̄uatio visus. sic iniuria et malicia in adam ex quo peccauit nihil aliud est q̄ p̄uatio iusticie et bonitatis. Et istud tale accidēs est peccatū originale q̄ est nihil: quare tuā questionem preponere fuit vanū.

*p̄ o. e. animi p̄uatio
ip̄s nō p̄uatio*

Quæritio inquit canonista seculari: cū peccatū nihil sit quo modo potest esse occasio pene.

Solutio.

Respondit secularis. scias canonista q̄ in quantum homo venit de non esse post creationē remanet sibi habitus non effendi: quia v̄m̄ est dicere homo non fuit: etiā ipsum deo non sustinente per seipsum deficeret. Ideoq; propter habitum non effendi habet inclinationem ad peccatū: vel ad peccandū quod est non esse. Sed quia peccatū est nihil nō

*p̄ nō nō valde p̄uatio
nihil*

potest esse occasio pene nisi inquantū creatura est in causa
Nam difformans se creaturam: et fugiens a fine ad quem
deus de non esse ipsam creavit fugientem a fine conatur re
trocedere ad quod prius fuerat: quod est non esse. quod qui
dem est impossibile. quoniam principia que posita sunt per
deum in creatione deficere non possunt. Et ideo creatura
enacuata sine occasione peccati occasionat se ad penam con
tradictio intentioni finali ad quam creata est. Nam sicut ho
mo per suum inordinatum comedere et bibere febricitan
do est devians a fine caliditatis subiecti et occasionat se ut
agat contra seipsum et contra proprium subiectum in macerando adu
rendo et desiccando. ita creatura per sua scelera edelicta
occasionat se ad penas durabiles tormentorum. Satis sus
comentus dixit canonista seculari transi ultra: quoniam de
hoc volumus a te petere plurima.

Secunda pars que est de conditionibus et primo
De prima conditione.

Ordinavit secularis suas conditiones dicens.
Prima conditio est hec: videlicet quod in conceptu
virginis fuerunt quatuor cause prout in quo
libet subiecto substantiales consistunt. videlicet
efficiens. materialis. formalis. et finalis. Et primo efficiens
sic probatur. Si efficiens causa nihil foret in subiecto con
ceptionis virginis sequeretur ipsum fore eternum aut se
ipsum principiasse. non primo modo. quoniam solus deus
est eternus. nec secundo modo: quoniam talis conceptus
fuisse antequam esset ad principiandum seipsum: quod est con
tradictio manifesta. ergo in subiecto conceptionis virginis
fuit causa efficiens. Quod in conceptu virginis sit causa
materialis sic probatur. quoniam alias subiectum virgi

nis non haberet de quo esset: et sic non esset de natura hu
mana nec contineretur sub eius specie: et in tali subiecto agens
non haberet de quo ageret. et cum hoc sit impossibile. stat
verum in conceptu predicto causam materialem existere.
Quod in eodem conceptu sit causa formalis satis proba
bile est ex constantia materie que sine forma nequit esse. Nam
talis conceptus sine forma obiectabilis non foret sensibilis
intelligibilis. nec etiam alicuius foret essentie speciei aut nu
meri. quoniam forma dat esse rei et conservat eam in esse.
Sequitur ergo in subiecto conceptionis virginis causam
formalem existere. Quod in prehabito conceptionis sub
iecto sit finalis causa sic probatur. quoniam alias non haberet pfe
ctionem. cum pfectio magis se habeat ex parte finis quam ex par
te principii. et si pfectio nihil esset ex parte finis. principium
non haberet appetitum ad finem. Preterea si talis conce
ptus causam finalem non haberet ipsis parentibus agen
tibus sine fine sequeretur in subiecto conceptionis esse mo
tum infinitum aperte post. et per consequens locum. nec esset
terminus ad quem in tali subiecto existente motu sine fine
et quiete semper conciperetur: et nunquam esset concepta: talis
quidem conceptus esset vacuus sine et quiete. Et cum omnia
ista sint impossibilia: sequitur in subiecto conceptionis vir
ginis causam finalem existere: que quidem est incarnatio fi
lij dei: quoniam ad hoc fuit concepta ut deus de ipsa et in
ipsa incarnaretur. Dixit canonista seculari: posses tu pro
bare per rationes quod incarnatio filij dei fuit finalis causa qua
re virgo concepta est. Respondit secularis quod sic: et audi mo
dicum si placet.

Quod incarnatio filij dei fuit causa finalis
quare virgo maria concepta est.

fugiendo

Reverentia

Formalis

Propo

Finalis

Propo

*Intra gna cum de
fibus non potest esse sine
invenio locum ubi po
nat materia genita.*

Finis gratia Mariae

*Et tunc in conceptu
Mariae.*

Materialis

Hor. sequitur sic per dictionem in quibusdam...
...ordinata ad incarnationem...
...Major probatur...
...Minor probatur...

In primo sic, nulla mundi creatura concepta fuit ut deus de ipsa incarnaretur nisi virgo gloriosa, sed ex virgine gloriosa deus incarnatus est, ergo ut deus incarnaretur fuit concepta virgo gloriosa. Stat ergo incarnatione filij dei fore causam finale quare virgo concepta est. Major probatur quoniam aliam oporteret dare aliam creaturam ut deus de ipsa incarnatus existat: preter virginem gloriosam: quod falsum est et inconueniens dicere, minor probatur in simbolo.

Secundo nulla mundi creatura mota fuit ad conceptum ut deus de ipsa incarnaretur nisi virgo gloriosa. Sed ex virgine gloriosa deus incarnatus est, ergo ut deus incarnaretur mota fuit ad conceptum virgo gloriosa, patet ergo quod incarnatio filij dei est causa finalis quare virgo concepta est. Major probatur quoniam aliam sequeretur quod alia creatura mota fuisset ad conceptum ut deus de ipsa incarnaretur preter virginem, quod est impossibile: clare liquet, minor probatur ut supra.

Tertio nulla mundi creatura ordinata et attracta fuit ad conceptum ut deus de ipsa incarnaretur nisi virgo gloriosa. Sed ex virgine gloriosa deus incarnatus est, ergo ut deus incarnaretur mota et attracta fuit ad conceptum virgo gloriosa. Stat ergo quod incarnatio filij dei fuit causa finalis quare virgo concepta est, Major probatur ut supra, minor similiter.

Quarto nulla mundi creatura disposita fuit ad conceptum ut conciperetur: quod deus de ipsa incarnaretur nisi virgo gloriosa: sed ex virgine deus incarnatus est, ergo ut deus incarnaretur disposita fuit ad conceptum quod conciperetur virgo gloriosa, ergo incarnatio filij dei fuit causa finalis: quare virgo concepta est, Major et minor probantur ut

supra

Nulla mundi creatura recepit dignitatem, nobilitatem, bonitatem, virtutem et cetera quod conciperetur, ut deus de ipsa incarnaretur, nisi virgo gloriosa. Sed ex virgine gloriosa deus incarnatus est, ergo ut deus incarnaretur recepit dignitatem, nobilitatem et cetera quod conciperetur virgo gloriosa. Patet ergo incarnationem filij dei fore causam finale quare virgo concepta est, minor probatur ut supra. Nulla mundi creatura substantiata, actionata, passionata, relata, habituata, locata et cetera fuit in mundo quod conciperetur: ut deus de ipsa incarnaretur nisi virgo gloriosa. Sed ex virgine gloriosa deus incarnatus est, ergo ut deus incarnaretur substantiata, actionata, passionata, relata, habituata, locata et cetera fuit in mundo quod conciperetur virgo gloriosa. Patet ergo incarnationem filij dei fore causam finale quare virgo concepta est. Major et minor probantur ut supra. Non oportet quod amplius probet secularis inquit iacobita canonice: quod incarnatio filij dei existat causa finalis quare virgo concepta est, cum ex dictis sacre scripture clareat et satis probari possit. Tunc ergo secularis cum suis conditionibus sic prosequitur.

De secunda conditione.

Secunda conditio est quod existentibus Joachim et Alma causa efficiente in subiecto conceptionis virginis: materialis causa fuit substantia ab ipsis parentibus deriuata in subiecto conceptionis de conuenienti materia ac pertinenti cause finali: ut materia debitam formam reciperet: influxu a finali cau

sa: mediāte agente naturali: vnde si talis concursus siue
conditio in subiecto conceptionis nihil foret. conceptus
virginis foret minus naturaliter operatus. Videmus
enim q̄ finalis causa ⁊ intentio nature nunq̄ deficiunt:
ad introducendam formam materie individuorum: dum
tamen natura dispositam ⁊ conuenientem materiam in
ueniat: ⁊ oportet agenti naturali aut morali ministrare se
cundum conditionem cause finalis materiam conuenien-
tem in quolibet subiecto. sicut in pipere qui tendit ad fi-
nem caloris cui natura ministrat materiam igneam: que
conueniens est calori. Et in viola cui natura ministrat ma-
teriam aqueam que conueniens est frigiditati, quoniam
viola tendit ad finem frigoris. Et in rubino cui natura
ministrat materiam elementorum conuenientem ⁊ nobi-
lem ad recipiendum formam ⁊ claritatē rubini ⁊ per alias
conuenientias minus nobiles natura se habet ad alios la-
pides sic de omnibus speciebus, ⁊ domifcator qui mate-
riam conuenientem ministrat in domo ad habitandum re-
gi. ⁊ aliam minorem ministrat conuenientē ad habitandū
rustico. Conuenit ergo agenti tam naturali q̄ morali mi-
nistrare quantum potest materiam conuenientē in quoli-
bet subiecto secundum nobilitatem esse finalis: vt subie-
ctum sit dispositum constitutumq; ex debita proportione
causarū. Quis ergo domifcator aut quis argentarius
poterit aut ausus fuerit operari regi domū: aut ciphum
de materia sibi inconuenienti displicibili aut odiosa credo
q̄ nullus. quoniam ex hoc posset sequi deperditio finis:
aut destructio operis in subiecto Sicut in pregnante quo-
quādo conceptus generatur de inconuenienti ⁊ indisposi-
ta materia fit abortiuum: ⁊ euacuatio finis in conceptu.
Casus etiam q̄ plures contingentes emergunt. ergo cui

Ma dy finj cōuēire

se habeat istud ita oportet prehabitam conditionem fore
veram in subiecto conceptionis virginis ne sit minus na-
turaliter operatum.

De tertia conditione.

Tertia conditio est: q̄ maior ⁊ superior perfe-
ctio. virtutis. potestatis. bonitatis. magnitu-
dinis. iusticie. amoris. veritatis. glorie nobili-
tatis. ⁊ dignitatis. in quolibet subiecto p cau-
sam finalem consistit in existētia ⁊ agentia q̄ per alias cau-
sas inferiores. quoniam si sic non esset principius non ha-
beret appetitū veniendi ad finem cum quolibet ens appe-
tat ⁊ diligat id per quod maius in perfectione consistat et
abhorreat id quod minus. Etiam si sic non esset efficiens
non moueret formam in materia ad causam finalem. ⁊ sic
deficiente appetitu principij ad finem carente perfectione
priuaretur medium motus inter principium ⁊ finem. Et
cum hoc sit impossibile fiat ergo quod dictum est fore ve-
rum in subiecto conceptionis virginis cōtinuaq; influētia
descendente a causa finali ⁊ superiori in subiecto: reslue-
ntibus causis inferioribus: ⁊ ascēdentibus continue ad cau-
sam finalem per continuum motum ⁊ medium: per quod
influentia ⁊ resluentia causarum superiorum ⁊ inferiorum
continue fiat ne inter principium ⁊ finem sequatur vacui-
tas in natura. Et ita omnes cause concordanter agant in
subiecto conceptionis predictę. Quoniam alias predi-
cta continuatio in subiecto minime posset esse: nec subie-
ctū veniret in effectū omnia que in esse veniunt p causarii
concordantiam: ⁊ per contrarietate declinent se ad nō esse.
Etiam q̄ in subiecto predicto alie alijs causis ad inuicē
disponētib; secundum actionem ⁊ passionem vt debi-

*Cū a se suman. ceti cau
se pfectos*

veniant:

ta constitutio subiecti inter formas et materias foret. ita quod maior virtus iusticie. magnitudinis. potestatis. amoris. nobilitatis. glorie. nobilitatis. largitatis. et dignitatis. exaltatur: attrahat et disponat seipsum et alias causas inferiores: sicut terra que naturaliter in opaco exaltatur ab aere: qui ratione diaphanitate dignitatem obtinens in crisallo sub eiusdem dignitate attracta eam fecit esse diaphanam. Et domificator siue agens qui disponit seipsum ad operandum disponit materiam et formas in opere subiecti. et minor disponit se a maiori sicut materia que disponit se forme efficienti: et efficiens et alie cause inferiores se disponunt cause finali: tanquam nobiliori et perfectiori et superiori in virtute et cetera. quoniam si sic non esset nunquam forma introduceret in subiecto: nec effectus alicuius generationis sequeretur intendentibus que simul causis in subiecto per appetitum et instinctum ne propter remissionem cause finalis aut efficientis: finis vacuitas in subiecto naturali sequatur: aut forsitan de materia aliena contra formam debitam supponatur: aut extranea forma in materia subiecti deueniat contra appetitum cause finalis. Unde si talis concursus siue conditio in conceptu virginis nihil foret: esset minus naturaliter operatus: quod quidem est impossibile. quare predicta conditio esse subiecto prehabito sapienti cuilibet declaratur.

De quarta conditione.

Quarta conditio habet hoc quod causa materialis formalis vel inferiores exaltentur recipiantque dignitatem in perfectione nobilitatis bonitatis: magnitudinis virtutis potestatis iusticie secundum maioritatem bonitatis. magnitudinis etc. Cause finalis et finis subiecti

que attingunt sicut elementa maiorem finem bonitatis. virtutis magnitudinis et iusticie. habent et attingunt et magis exaltantur ad finem sensitivum quam ad finem vegetativum. et sic ad finem intellectivum quam ad alias potestates. et per hominem magis exaltantur quam per leonem rosam violam etc. ac maiorem finem attingunt. maioremque nobilitatem in rubino quam in aliis lapidibus. et in pane quam in baculo. Et sic de domificatore: materia et forma attingentur maiorem finem in palatio regis quam in palatio rustici. maioremque nobilitatem in ecclesia constituta quam in aliis. ac etiam orator magis exaltatur laudando deum contemplanando eius rationes. et maiorem finem attingit ex eo quod stat in fine creationis: cum amore perfectione: et gloria et dulcore: quam quando pro commissis reatibus veniam deprecatur et stat cum fetu et merore enumerando suas miseras et defectus. Concludit ergo de causa finali quod tanta est nobilitas. virtus. et potestas descendens ab ea continue in subiecto quod totum creatum secundum suam essentiam naturale propter hoc quod est de non esse: rediret in non esse: nisi causa finalis per suam influentiam ipsam continue sustineret. sicut cibus qui est in manu ut bibatur. qui secundum finem non potest cadere terram. sed in quantum est ponderosus si dimitteretur: per suam naturam posset cadere. et cum se habeat ita: oportet conditionem hanc et alias fore veras in virginali conceptu quoniam alias minus naturaliter et inordinate esset operatus.

De quinta conditione

Fit secularis quinta conditio est quod potestas et virtus agendi in perfectione bonitatis. magnitudinis. virtutis. iusticie. nobilitatis. amoris. veritatis. et glorie cum esse maiori conveniat fortius et melius quam cum minori: quam si sic non esset: de quo maior est: esset minus potens in veritate etc. ex eo quod habet esse maius quam creatura: et esse fortius conveniret cum minori quam cum maiori. et tunc quod libet haberet appetitum ad minus in bonitate perfectione quam ad

3 *Oratio exaltatio*

1 *in subiecto*

maius. s; cū veritas sit q̄ minoritas fortius cōueniat cū nō esse q̄ cū esse sequeret q̄ oīa emia appeteret forti nō esse q̄ esse: z cū oīa ista sint impossibilia ergo claret hec cōditio vera in subiecto cōceptiōis virginalis: videlz q̄ esse p̄f. citio. potestas. z virtus agendi in bonitate magnitudine z cetera cum esse z maiortate simul conueniat. Defectus vero z priuatio impossibilitasq; agendi cum minoritate concordet. Quandoq; secularis suas ordinasset conditiones iacobitam interrogauit: si contentabatur de eis: aut si fuerant satis rationabiles. Respondit iacobita q̄ conditiones fuerant satis probate z naturales. z hoc idē laudat canonista z q̄ placebat eis in disputatōe prebabitā cōditiones habere.

De tertia parte huius libri videlicet de possibili. Et primo de prima metaphora.

Prima metaphora inq; secularis est ista. q̄ agētib; ethiopiis in subiecto alicui cōceptiōis bus habentibusq; pulchrū z formosus obiectū vel causas desideratā ad eāq; se mouētib; z incendentibus fit transit^o substantie parentū in emissioe spermatis deriuat^o in subiecto cōceptiōis incusq; ab off. macula ac parentū turpitudine demodat^o existēteq; eodez cōcepto induto bimatōq; formositate pulcritudine ac venustate cause finalis z obiecti desiderati ad quē siue ad qd p̄dicti ethiopes talē cōceptū ad inuicē cōuenerūt. z inuēderunt nihilq; monstruosus siue difforme in cōceptu emittētib; nihilq; turpe siue fetidū effundentib; omnē maculā formam ac turpitudinē in se penitus scindentib; ac remittentibus p̄pter appetitū desideratū ad causas finalē de se ipsis producit clarū pulchrū formosū purū nobilēq; cōceptū.

*Ab ethiopiis fit
arg. a. mori in manu*

Indutū bimatōq; claritate pulcritudine ac puritate cōe finalis obiecti siue intentiōis desiderate exaltaturq; cōceptū in nobilitate z cetera propter finalem intentionē habitam ad obiectū desideratū ad q; p̄dicti ethiopes intendūt in tali cōceptu. Unde cum hoc sic se habeat: quanto magis talis virtus potestasq; scindendi atq; demudandi accidentia macule peccati originalis atq; purus transitus substantie parentum in virginali conceptionis subiecto concurrisse necessario faciendū est maxime cum Joachim z Anna habuerunt pro obiecto z causa finali in subiecto conceptionis virginis. tam altam intentionē. tam altuz obiectum. tam altam causam finalem: videlicet filiū dei ad quē virginem conceperunt vt de ipsa z in ipsa incarnaretur z diuinum habitaculum fieret. Quis ergo intellectus intelligere aut ratio poterit cōsentire quod vbi tanta sanctitas: bonitas: iusticia virtusq; in magnitudine perfectionis amoris nobilitatis ac glorie obiectatur: q̄ de macula malicia turpitudine z iniuria parentum in virginali cōceptu potuit pertransire: sed quia predicta possibilitas virtus siue potestas transcendendi: emittēdiq; substantiam sine cōcepto in minoribus agentibus reperitur: in maioribus z nobilioribus fortius immo perfectius constat esse z intelligenti cuilibet se ostendit quoniam si talis demudatio siue inciso nihil esset in cōceptu in quo deus causa finalis existit q̄ conceptionis ethiopozum in subiecto virtus z potestas foret magis q̄ in subiecto cōceptiōis virginis etiā sequeretur q̄ virtus. potestas. perfectio. nobilitas bonitatis z magnitudinis cum minoribus potius q̄ cum maioribus agentibus conueniret quod quidem contra conditiones prebabitā est existens. aliaq; inconuenientia q̄ plurima sequerentur. Concludit ergo satis hęc metaphora virginem sine peccato originali fuisse conceptam.

1624

Ad qd. conuenirent. catum et...

nota qd. dicitur in...

no. in p̄f. in g. abis. in cō...

melior. turpitudine

De secunda metaphora.

Aquit secularis, canonicus et iacobita bene sci-
tis quod lumen et claritas est proprius ignis. Umbra
vero sive obscuritas est proprietas terre. unde
cum cristallus sit de natura terre ex eo quod est siccus et frigidus quo
modo substantia terre in generatione cristalli potuit pira-
nre in subiecto cristalli sine umbra et obscuritate: in quo exi-
sit clara et lucida dimissis et incisis propriis accidentibus et na-
turalibus, ut perfectione dignitate possit habere in cri-
stallo, alienis accidentibus et proprietatibus est induta, hec me-
taphora satis probat quod transitus substantie parentis in sub-
iecto conceptus fuit possibilis sine macula et accide[n]ti pec-
cati originalis: et si sic non fieret maior virtus potestas per-
fectionis, nobilitatis, bonitatis: magnitudinis etc. potius
cum minoribus entibus quam cum maioribus et nobilioribus con-
uenirent, quod est impossibile et contra conditiones phisicas, plu-
rimaque alia inconuenientia sequerentur, quare virginem sine pec-
cato originali fuisse conceptam ex phisica metaphora declaraf

De tertia metaphora.

Uo sunt melancholici claudi ac etiam contortos
agentes in subiecto, alicuius conceptus in ro-
stellate iouis et veneris in regione sagittarij:
ac etiam in libra predictaque constellatione influente in predictis agen-
tibus dum concipiuntur, malicia complexionis parentum ac de-
nudantur turpia accidentia parentum in biloq[ue] in conceptu de
parentum complexione transeunte producitur diriuamque con-
ceptus sanguine, alacer, gaudiosus, rectus, et pulcher, indur-
et vestitus, conditionatusque, nobilitate ac bonitate preba-
bite constellationis malicia parentum ac macula penitus seque-
stratus. Unde si corpora supra celestia que sunt creature mino-
raque in bonitate virtutis et habent tamen dominium potestates
ac perfectione in agentibus que mouentur in materia et forma

Infiduciam

conditionadi ipsos parentes sive agentes ut incidat sua sub-
stantia a malicia complexionis eorum: emittatque substantia pu-
ram in conceptu ab eorum accidentibus denudata atque incisa
ipsius conceptu induendo et conditionando similitudine et p-
rietate bonitatis, magnitudinis, nobilitatisque complexionis
constellationis prehabite per appetitum quem habet eadem constella-
tio in regione subiecti conceptus predicte: et cum se habeat istud
ita, quanto magis talis virtus sciendi denudandi que om-
nem maculam iniuriamque defectum et malicias originalisque
peccati in regione conceptus virginis fuit necesse: in quo quod
dem influit filius dei per voluntate appetitumque sanctitatis opis
sue in regione conceptus virginalis ut conciperet, quoniam de ipsa
et in ipsa voluit et desiderabat incarnari: et de ea carne assu-
mere voluit: quod creator est maiorque in perfectione bonitatis, po-
testatis, virtutis, nobilitatis, sanctitatis magnitudinis etc. Et
si sic non esset filius dei derogaret in tamen sue largitati, pote-
stati, virtuti nobilitati etc. (ordinate loquendo) quod sequeretur ipsum
non esse deum nec unquam fuisset conceptus: nec erit ita male ordi-
natus contra naturam sicut conceptus virginalis existere fortio-
re nobiliorque prehabita constellatione in bonitate virtutis
perfectionis etc. in regione conceptus melancholicorum quam filius
dei per influentiam sue sanctitatis potestatis virtutis nobilitatis
perfectionis etc. in regione conceptus matris: in qua ipse cau-
sa finalis extitit. Sed cum predicta inconuenientia impossibilia de-
monstrentur turpia ridiculosa ac prehabitis conditionibus aduer-
santia, sequitur ergo per hanc metaphoram sine peccato origina-
li virginem fuisse conceptam. Quarto inquit canonicus secula-
ri semper in opinione persisti ac etiam suis. Quod in conceptu vir-
ginis non fuit contractum peccatum originale in coitu vel emissio-
ne spermatis: sed in infusione anime cum corpore, ideoque contra
meam opinionem videtur quod tua metaphora non concludat. So-
lutio respondit secularis secundum cursum naturalem quanto

nota qd hec
eo concordat
illa d. ille
si nichil
Toletani lib.
de predestinatione
virginis etc.
p[er] hanc ab omni labe
virginis ex parte
non semel sta-
tuit, sic de ma-
trix. Alioquin
si materna in-
tra quasi
p[er] se corruperet
et in d[omi]no q[ui] bitio
p[ri]me d[omi]nacionis
coingneret, non

esset dei filius natus, sed adoptivus, ut ceteri: immo nec adoptivus
quia nullus esset et quem adoptarem ipse, si non esset proprius sed
seruus. quod rationem h[ab]et Salomon de conceptu. c. 10. m[er]ito. declarata
q[ui]t. de venenulo, et seruo, sequitur, conditione matris
enill[is] ex n[on] s[er]u[us] liberi. l. serui, ex t[er]m[in]o colligitur hoc
orig[ine] e[st] s[er]u[us] h[ab]itum confirmatione. q[ui]d in nullis, ut t[er]m[in]o
de dicit ordinare loquendo, i. s[er]u[us] d[omi]n[us] ordinem non
s[er]u[us] que de deo p[er]sona, ex quib[us] digni dei sunt, s[er]u[us]
seruus eius eius velle ex parte.

c principio ad finē maior est appropinquatio tanto inter prin-
cipiū & finē oritur mediū maioris cōcordantie in potestate
virtute & cetera. & tāto maior influentia descendit a causa
finali in ope subiecti: & tanto maior multiplicatio appetit^o
ipsius finis in medio ad ipsū; principiū derivat. Unde si
in subiecto cōceptionis virginis pccm originale foret con-
tractū in infusione aīe in corpore. sequeret filii dei q̄ e causa
finalis contrahere ipsū; peccatū in maiori cōcordantia po-
testatis pfectionis appetit^o & volūtatis cū maioreq; influē-
tia p̄pinqvante opis in subiecto q̄ si in coitu cōceptiōis
contractū fuisset q̄ possibile negt esse. Et etiā seq̄retur q̄
quāto p̄ncipia magis p̄pinq̄rēt cause finali tāto existerēt
cū medio cū maiori defectu. Et seq̄retur etiā q̄ causa final
minor existeret in virtute & potestate babēs viciatā p̄pe se
q̄ si ab eodē elongata fuissent & q̄ virtus p̄ncipij in coitu
cōceptionis foret maioris pfectionis q̄ virtus p̄ncipij
medij cum fine. Et etiam existēte medio sine virtute in ma-
iori defectu contra naturam cessaret appetit^o p̄ncipij ad
ipsū finem. videas ergo canonista: quia si peccatū ori-
ginale contraheretur in infusione anime cum corpore in
virginali subiecto. aperire non audeo alia incomuenientia
que sequi possent. Et in hoc iacobita dixit canoniste in-
utiliter proposita est tua questio dimitte ergo secularem &
transeat vltra.

De quarta metaphora. hic pastor fuit iacob

Fuit secularis iacobite: pastor laban. Gen. 30
ca. posuit in canalibus aquarū virgas platani
& populeas diuersorūq; colorū exortitatas. &
adducto grege accensoq; ad coitū obiectando
ac intuendo predictas virgas fuit ibi tanta potestas virtu-
tis & perfectionis q̄ virtus obiecti infudit suam conditio-
nem colorēq; in subiecto cōceptionis gregis existētib^o

& remanentib^o cōceptiōis indutis conditione & diuersita-
te coloris obiecti ad quod arietes & oves intuebantur oī
concupiebant. Et cū se habeat istud ita: quāto magis talis
virtus sine potestas fuit in subiecto cōceptionis virginis
ratione maioritatis perfectionis in sanctitate. virtute po-
testatisq; iusticie. bonitatis. magnitudis. amoris & glorie
filij dei qui fuit obiectū & causa finalis ac intentio in qua io-
achil & āna obiectabant intuebāt & intendebant oī virginē
concupiebāt vt de ipsa incarnaretur existētesq; in amore
filij dei inflammati & accensi intuitu virginalis conceptus
quoniā ad hoc fuit cōcepta virgo glorioza vt deus de ipa
incarnaretur. oportet ergo conceptus virginis fore condi-
tionatus obiecti conditione ad quod oī concupiebatur: pa-
rentes sui obiectabāt in coitu cōceptionis cū omnis per-
fectio virtus nobilitas & potestas in bonitate magnitudi-
ne. iusticia. amoris. dignitatis & glorie conueniat potius
operi creatoris q̄ creature: ac etiā potius cōueniat cum
entibus maioribus spiritualib^o & corporalibus simul q̄
cum corporalibus tantū; hec metaphora satis concludit
virginem sine peccato originali fuisse conceptam. Tunc
iacobite inquit canonista: satis detinuius secularem nec
expedit amplius arguere metaphorice. Tēpus est q̄ tran-
seat ad partem necessitatis: & sic accedat ad eam & videbi-
mus quid narrabit.

*De quarta parte libri que est de
necessitate. Prima ratio.*

E mandato ipsius canoniste & iacobite inquit
secularis: q̄ causa finalis sine intentio agentis
attract & mouet ad seipsā oēs causas subiecti
sicut intentio quā habz ignis ī rubino attract aquā
& terrā ad lucibilitatē suā. S; filius dei fuit causa finalis
ac intentio q̄re Joachim & anna virginē conceperunt ergo
b. 2.

nota

Joachim & anna fuerunt moti pariter & attracti in virginali conceptu p filiu dei. maior ia patet sicut etiã hitare qd attrahit domificatorẽ materiã & formã. minor pbata est in cõditionib⁹. vnde si virgo cõcepta fuisset in peccato originali oporteret filiu dei fore causas peccati illi⁹ cõceptiõis: qm̃ ioachim & anna p eũ ad talẽ cõceptũ fuerunt moti pariter & attracti: sequerẽt deus fore causas peccati. & q̃ pluri ma alia incõueniẽtia cõtra cõditiones phabitas sequerentur: quare virginẽ sine peccato originali fuisse conceptam ex p̃habito argumento est necesse.

Secunda ratio.

Et motũ virtutẽ potestãtẽ ac influẽtiã q̃ a causa finali deriuat ceterẽ cause subiecti ad habitũ & conditionẽ cause finalis disponunt ad inuicẽ parent & mouentur in ope subiecti: nã per virtutẽ & influẽtiã descendẽtes a sole mouent ac disponũt in auro aqua & terra ad lucibilitãtẽ solis causa finali influẽte de sua nobilitate existẽte superiori. & in maiozitate virtutis ptãtis r̃c. Vnde si virgo concepta fuisset in peccato originali sequeretur q̃ influẽtia q̃ descendebat a filio dei sicut a causa finali de sui sanctitate. iusticie. virtutis. bonitatis. voluntatis r̃c. in conceptione phabita ac in operis parentib⁹ q̃ virginẽ cõciperẽt vt de ipsa incarnareẽt nihil opata fuissz pualẽte in potestãte malicia parẽtũ in subiecto cõceptiõis p̃ potestãtẽ. scitãtẽ. iusticie. potestatis virtutis filij dei. Et tũc seq̃ret q̃id qd p potestãtẽ & virtutẽ rationabilẽ eẽt supi⁹: irrationabiliter eẽt inferi⁹ si cõcepta fuisset in pctõ originali: qd qdem ipossibile se ostendit: & cõtra cõditiones phabitas se haberent: nã etiã habitũ cã finali & supiori dominũ in potestãte virtutis r̃c. sup alias causas inferiores talis cõceptus in peccato originali foret cõtra formã m̃dati. qm̃ deus nullã habet maliciã ad m̃dãdũ. & p cõsequẽs fuissz

^{conceptus} deo odibilis ^{ille} abominabilis q̃ ipm̃ cõceptũ: amãdo ^{substantia} diligendo & volendo vt cõciperetur ad incarnationẽ suã q̃ est cõtra dictio manifesta. quare necessario sequitur virginẽ sine peccato originali fuisse conceptam.

Tertia ratio.

Alter mouẽs & motũ attrahens & attractũ media & necessaria est dispositio: qm̃ alias non seq̃retur finis opis in subiecto. vnde si vgo cõcepta est in peccato originali necessaria fuit dispositio def filij mouentis: cũ ioachim & anna motis ad cõtrahendum illud peccatũ in subiecto conceptionis virginis ad hoc vt opus cauãrũ in subiecto fieret: & si sic est de⁹ se disposuit & disponit alias causas ad peccandum q̃ est ipossibile & cõditionib⁹ phabitis est aduersans necessario. patet ergo virginẽ sine peccato originali fuisse conceptam.

Quarta ratio.

Biectũ mouet potẽtiã vt cursus naturalis de poscit: sicut visibile quõ mouet visũ ad videndũ. & aures mouentur ad sonũ audiendũ. S3 cũ filius dei sit obiectũ & causa finalis ad qd siue ad quas ioachim & anna intendebant dũ virginẽ cõcipient. & si virgo cõcepta est in peccato originali necessario sequitur q̃ ad tale peccatũ fuerũt moti ioachim & anna per filium dei & cũ hoc sit ipossibile: sequitur virginẽ necessario sine peccato originali fuisse conceptam.

Quinta ratio.

3 filius dei q̃ est ex infinita prãte virtute. iusticia. in sanctitate. bonitate. nobilitate. magnitudinis r̃c. existẽs causa finalis & obiectũ i subiecto cõceptiõis virginis nõ exaltãssz ioachim & annã in bonitate virtutis & sanctitatis in cõceptu ṽginali: seq̃ret filiu dei fore defectuosũ viliorẽ minorẽ in virtute bonitatis quã

Finalis causa ethiopiū qđ impossibile cōstitit. nā pulchritudo obiecti siue intentionis finalis ethiopiū cōditionat et exaltat cōceptū in pulchritudine pductū ab ipis ethiopijs. quanto magis fili⁹ dei ratione maioris pfectiōis in subiecto cōceptiōis virginis hoc facere necessario tenet: et si sic nō esset magna incōuenientia sequerent qđ plurimū cōtra cōditiones p̄bitas: quare necessario relinqtur v̄gines sine peccato originali fuisse conceptam.

Sexta ratio.

Eius maior est in dando qđ creatura in recipiēdo: s; ioachim et anna disponētes se in subiecto virginalis cōceptiōis ad recipiēdū formā a filio dei deriuatā tāqđ de finali cā vt introducerēt eā in materiā cōceptiōis p̄dicte s; sua sc̄titate. v̄tute. iusticia. p̄fectiōne. nobilitate. b̄tate. magnitudine. amore. et gl̄ia. qm̄ fili⁹ dei tales formas dat et influit cū nullā habeat maliciā: et si hoc eis tradere denegass; defectuosus foret in sua largita te sanar⁹ et ociosus eēt qz magis disposita ess; creatura ad recipiēdū sc̄titate virtutē iusticiā et. qđ de⁹ poss; dare. Et cū hoc sit impossibile et cōditōib⁹ p̄bitis aduersans sequitur necessario virginem sine peccato originali fuisse conceptam.

Septima ratio.

Ioachim et anna nō disponētes se in subiecto cōceptiōis v̄gis ad recipiēdū sc̄titate. iusticiā v̄tute. nobilitate. bonitate et. deriuatā a cā finali in subiecto cōceptiōis p̄dicte fuerūt deo odibiles et cōtra hēntes pctm̄ in cōceptu virginali: misrarūt in subiecto cōceptiōis ipi cause finali videlz filio dei de materia incōueniēti odiosa ac displicibili. qđ cōtra cōditōes p̄bitas ē ex n̄p cōsequis cōceperūt in ira dei. et eēt qđ in subiecto cōceptiōis in malicia pcti originali fuisse filio dei cā final subiecti sue

odibilitatē. et malicie. pcti. et cū istud sit impossibile et p̄dictis cōditōib⁹ aduersetur. sequitur necessario virginē sine peccato originali fuisse conceptam.

Octaua ratio.

Acobita inquit secularis: quilibet potētia mouet se secundum conditionem obiecti sicut potentia gustatiua que aliter mouetur et conditionatur in dulci aliter qđ in amaro. Et elemētatiua que aliter conditionatur cum vegetabili aliter qđ cū sensibili. et intellect⁹ qđ aliter cōditionatur quō p̄ obiecto et finali cā recipit v̄tutes aliter qz ad vicia. et aliter ad magnū intelligere: aliter ad parū. Sicut intellect⁹ qđ magis nobilis in cōditōe persistit intelligēdo deū qđ qñ intelligit creaturā. patet ergo qđ oēs potētie siue forme exaltant cōditionant qz iurta nobilitatē finis obiecti. Unde si ioachim et anna habentes p̄ obiecto et causa finali in cōceptu virginali filii dei et eius incarnationē ad quas virginē conceperūt pro obiecto et causa finali habuerūt perfectam virtutem: perfectam iusticiam qz. potētatē. nobilitatem. magnitudinis. amoris. sapientie. veritatis. et glorie. et si voluerūt se cōditionare seu recipere veras cōditiones obiecti et cause finalis: sequitur in subiecto cōceptiōis peruersio potētiarum siue agentium intelligentium obiectantium qz: maliciam: vbi bonitas consistit et e conuerso odium sub amore parū in magno: defectus in perfectione: vilitatem in nobilitate: ac iniuria vbi iusticia consistit. Sicut diabolus qui iuste damnatus est et obiectat se iniuste damnatus. Et ebrius qui habet visum peruersum obiectat album sub rubeo: et calidum in frigido comprehendit. Et infirmus qui propter peruersionem gustus dulcedinem pomi attrahit in amaritudinem. Unde si sic est: oportet ioachim et annam peruersos fore: et penitus irregulatos virgines.

at & volentes

ca 2

mali conceptu qui sanctitate iusticie bonitatis perfectione
 filij dei intelligetes obiectatesq; cōtemplauerūt sub specie
 malicie iniurie. odij. vicij. et defectu p̄cti originalis. quātā
 iniuriā: quātāq; offēsas in cōceptu virgine suo comiserūt
 creatori: habētesq; ipsuz p̄ causa finali in malicia cōtracta
 in subiecto cōceptū filie sue. effectiq; proculdubio fo-
 rent sicut iudas q; sub specie amoris odibilitatis osculū ex-
 hibuit creatori et p̄didit xpm̄ dñm. Sicut isti eorū nepotē
 et sicut filij disidentie blasphematores irā dei incurrisent:
 si in scititate et amore dei commississent peccatū origiale. et cū
 oīa ista mala falsa absurdaq; ab oīb; videā: sequitur ergo
 virginē sine peccato origiali fuisse cōceptā. Questio inq; iacobus
 si ioachi et ama in coitu cōceptū habuerūt de
 lectatōes corpales. Solutio. R̄spondit secularis q; nullū cō-
 ceptū fuit ex cōcubitu maris et femie q; in tantā delectatio-
 nē fuerit etiam appetitū sicut cōceptū virginalis. Questio
 dixit canonista: si carnis delectatio fuit in cōceptu virginali
 opz q; fuisse talē cōceptū i origiali p̄ctō qd; qdē tue scētōs
 cōtradicit? Solutio r̄spondit secularis. de hoīes creauit vt co-
 gnosceret et amaret etiā vt mediāte hoīe in maiori amore
 et cognitione mūdum sibi vniret. idcirco de hoīes creauit
 in adam et euā ad finē vnionis ac beatissime incarnationis sue.
 apparet ergo luculēter adā et euā creatos fore ad finalem
 intētionē incarnationē filij ac etiā totā lineā generatōis hu-
 mane. q; quidē finis fuit ex parte creaturarū de p̄ditū p̄ cul-
 pam p̄mi parētis. Et postmodū oēs q; ex cōcubitu maris
 et mulieris cōcipiebant erāt in malicia et ira dei. Scias q;
 canonista q; sicut creatio q; filij dei i natura humana p̄mo
 opata fuit p̄ suā bonitatē magnitudinē virtutē et iusticiā et
 In principio ade et eue p̄ qd; peccatū intrauit in mūdū. Si
 cut creatio q; idem filius dei existit in virgine maria princi-
 pijs operata est per suas bonitatē virtutē iusticiā et cetera

*de factis portuaz qm
 in munda munda et p̄
 eorum p̄tate in q; p̄tate
 in q; p̄tate in q; p̄tate
 e contraria reuelo
 facta i h. b. b. b. b.
 opone. Mōia
 h. b. i. e. y. d. d.
 in bonū serū
 q; appetitū
 in te. Alios et
 peccatū r̄atio
 nobē. L. veni
 h. e. nō camo
 tu et cetera
 p̄tate. curri
 sed et redō
 h. e. l. e. n. o. n.
 dei. q; quā inq; ut x. g. d. u. e. n. e. r. u. t.*

et tanq; finalis causa in cōceptu p̄dicto q; est principū virgi-
 nis. qm̄: si hoc nō esset fuisset maior hō in suis principijs
 adam et eua p̄ creationē tm̄ q; virgo p̄ creationē et recrea-
 tionē: et opationē cause finalis. Cōsiderētq; maiores adas
 et eua per fines creationis q; virgo mater dei: quod possi-
 bile nequit esse. foretq; maius in virtute opus creatōis
 in principio hominis et mulieris q; opus recreationis
 q; possibile nequit esse. Præterea. volo te scire canonista
 q; existēte humanitate vna natura cōmunis omnīū homi-
 nū cuius principia sunt in adā: finis vero cōsistit in incarnatio-
 ne filij dei. qm̄ incarnatio filij dei cōsistit finis vniuersi crea-
 ti: vt in sequētib; demonstrabit. etiā humanitas p̄pter hoc
 creata fuit ad finē vt deo p̄ ipsas mūdū sibi vniret. p̄sistit
 ergo humanitas in adam principiata: finita vero et p̄fectio-
 nata consistit in xpo. q; qdem humanitas respectu principij
 iusta virtuosa et sancta creata fuit in adam. vt principū per
 rectitudinē debitā originalis iusticie sancte et iuste trāstret
 ad finē videlicet ad incarnationē filij dei. Sed propter pec-
 catū p̄mi parentis medio existente corrupto veniatq; a fi-
 nali causa in linea generationis humane. si virgo cōcepta
 est in originali peccato quomodo principia humanitatis po-
 tuerūt trāstret ad incarnationē filij dei: q; quidē finis existit
 cū principio siue medio virtuoso: habente p̄ adam principia
 humanitatis iusta et sancta. oportet ergo dare aliquā crea-
 turā q; sine macula et peccato originali persistat: vt reuerta-
 tur rectū ac debitū mediū humanitatis inter xpm̄ et adam
 alioquin continuatio humanitatis etiā inter principū et fi-
 nem minime possit esse iniusticia virtutis bonitatis magni-
 tudinis et effectus cōtinuatio in malicia peccati medio bea-
 tissime incarnationis reatu p̄mi parentis existēte corrupto:
 quod est veherentissime abhominandū. nec aliquo modo
 opinandū est quod amplexus siue coitus in virginali con-

Originalis p̄mna

Imo

Copula non videtur
Solutio
Peram qd

ceptu inducat peccatū nec coitū fore causā peccati. quomā
si adam nō peccasset coitus generatōis humane nequaquā
peristeret in peccato: Imo iniusticia ⁊ virtute eo qz deuia
tio a fine creationis in humana natura nihil foret que pro
pter inobediētiā fuit perpetrata in puationē primorū pa
rentū. Ideoqz apparet qz coitus nō est causa peccati: nec
inductōis eius. sed deuatiō finis creatōis: propter quā
omnis coitus humane nature post peccatū ade infect⁹ est:
quomā peccatus nihil est q̄ cursus siue creature operatio
in deuatiōe finis. Preterea nihil sancti⁹: nihil virtuosius
ac perfecti⁹ in subiecto creato reperitur q̄ id qd se habet
ad finē creationis: sed cū coit⁹ ex quo fuerit concepta vir
go glorioza fuerit propter finē creatōis: qz concepta fuit
vt deus de ipsa incarnaretur. Nat ergo clarū: ipsius coitum
fore sanctissimū ⁊ iustissimū pre ceteris omni gaudio leti
cia debita ac iusta delectatione repletū. Et ides ergo cano
nista ad quantū miseritū ⁊ operationē fuit conceptio virgī
nalis nec si in tali conceptu qui ad tantū finem fuit factus
si debuit esse delectatio corporalis. Etiaz videas qz luna
existente in cancro: vel sole in leone in aspectu ⁊ fine propo
sue regionis si sequeretur maior multiplicatio appetitus
operis: in maiori delectatiōe suozū pncipiorū q̄ si quodli
bet predictorū existeret in regione contraria. Tunc ergo ⁊
cetera homines consequimur extra propriā regionē ⁊ finē
in deuatiōe mediū iusticie originalis: ⁊ in malicia peccati
originalis. ideo filij ire dicimur. Joachim vero ⁊ ama in
virginali conceptu rectum mediū fines habentes concepe
runt in debita regione ⁊ fine proprio. oportuit ergo mul
tiplicatiōe fuisse delectationis in bonitate magnitudinis
iusticie. virtutis. amoris ⁊ glorie in tali conceptionis sub
iecto. Habes tu: quando bonitas cōplexionis tui subiecti

optima dicitur

incipimus

est in debita operatione ⁊ fine quantā delectationē sentis:
⁊ in tuo corpore sanctitate. si autem tua complexio indebi
te operaretur: oporteret te existere in magno defectu. sed
cum ioachim ⁊ ama agentes ad debitum finem spiritaliter
⁊ corporaliter in coitu conceptionis pre ceteris creatu
ris maiorem habuerūt delectationem. Nec credas qz dele
ctatio sit de genere defectus ⁊ peccati. quoniam sequere
tur: qz in inferno vbi maiores defectus: ⁊ peccata consi
stunt maior delectatio se haberet: quod quidem veritas su
stinere non valet. Adultum placuit canoniste solutio quas
sibi narrauerat secularis. Sed iterum dixit seculari cano
nista. Cum post peccatus ade remanserit multiplicatio in
natura humana. qualis finis propter transgressionem pri
mi parentis fuit deperditus.

Solutio

Respondit secularis: qz finis perfectionis est vltimus.
nam sicut tu scis qz pomo existente ad finem vt homini ser
uiat: ad quem creatum est. Si propter aliquem in natura
errorem pomum efficeretur inspidum homo abhomina
retur ipsi fini: quāqz multiplicatio speciei in pomo existe
re possit: sine hoc qz homini seruiat ad quem creatum est.
⁊ tunc multiplicante suam speciem contra finem creatio
nis existit in abominatione hominis displicentia. ⁊ ita fi
ne deperdito creationis propter inspiditatis vicius in va
cuitate pomus persistit. Sic etiam propter originalis pec
cati inspiditatem: que consistit in humana natura propa
gata contra finem creationis: est in abominatione ⁊ ira
dei. Preterea scis tu quod finis maior quem pomum ha
bere potest est vt in carnē ⁊ sanguinē hoīs illudicouertat.
Sic etiā maior finis quē pot hō attingere consistit vt cū deo
in vno supposito couertant in tū qz verū sit dicere homo

ipsi: in finis
qz operent.

est deus: et deus est homo. Verū quia conuersio que fit inter deū et homines in maiori perfectioriꝫ concordantia distinctionis in bono magno potenti consistat. **I. c.** 10 hō in deū retinet suū numerū que pomū in homine ppter sui ipsi corruptionē retinere nō potest. Quæstio inquit iterū canonista seculari: si aligs fuerit conat⁹ recuperare sine creationis in pomo. vtrū oporteat ipsuz dulcorari que admodū in archa diluuij liberatoꝝ generis humani dulcorauit sarrap in sanguis effusione. Cū vero iacobita vidisset se cularē et canonistā iā exire terminos q̄tionis hortat ipsos q̄ plurimū vt veniāt a materia principalis q̄tionis recedāt quomā de hoc fastidiū et prolixitas contra ordinē disputationis sequi posset.

Nonna ratio.

Euersus igitur secularis ad principales q̄tionē sic inq̄t. In oī ope agregatiōis plurimū formā resultat forma cōis: s; in cōceptione virginis est op⁹ agregatiō plurimū formā, ergo in conceptu virginis resultat forma cōmunis. maior naturaliter est vtrāsc̄ in subiecto operis bonitatis magnitudinis duratio nis et cetera agregate resultat cōmunis forma que est bona durans potens et. minor probatur sic: quia in tali conceptu operatur filius dei tanq̄ causa finalis: et parētes vt causa efficiens et sic de materia et forma cū formis et pprietatibus ex quibus sunt. Et postq̄ sic se habet filio dei influēte in subiecto conceptionis de sua sanctitate virtute iusticia in bonitate pulchritudinis puritatis nobilitatis magnitudinis. perfectionis. largitatis. misericordie. amoris veritatis et glorie ex parte vna. et ex altera influentibus iocundis et amara maliciā. maculam. iniuriā. vicium. turpitudines. et defectum peccati originalis. talis quidem conceptus constitutus fuisset ex causis et actibus contrariis: pp

quod impossibile foret subiectū cōceptiōis huiusmodi venire in esse. cū oīa q̄ ad esse veniūt veniāt p causariū cōcordatiā et declinet ad nō esse p cōtrarietate vt in cōditiōibus pbatiū ē. Sed cū veritas se habeat incōtrariū. videls q̄ talis cōcept⁹ venit in rē et eē. sequit ergo necessario virginē sine peccato originali fuisse cōceptā. Itē supponat q̄ vēit in esse ex pbabita cōtrarietate causariū cū filio dei influēte suā sanctitate iusticiā virtutē et. vt dictū est virtutificante. nobilitante. pficiēte. bonificāte. intelligēte. pulchrificante. amāte vt virgo cōciperet. qm̄ desiderabat de ipa et volebat: et appetebat q̄ incarnari parētib⁹ q̄tūtib⁹ et ope rātib⁹ in subiecto cōceptiōis p iniuriare maculare. turpificare. viciare. deficere. maliciare. et pseuerare i malicia peccati originalis in virginali cōceptu. Unde si cōcepta fuit i peccato originali. oportet q̄ ad cōtrahēdū tale peccatū in subiecto cōceptiōis parētes fuerint in tanta magnitudine p̄tateq; agendi p maliciare iniuriare et. Cōtra magnitudinē iusticie virtutis sanctitatis bonitatis filij dei: vt de vincere eā potuissent in subiecto cōceptiōis virginis: qm̄ als minimie in peccato originali cōcipi poss;: nisi magnitudo et p̄tas. virtutis. iusticie. sc̄tatisq; filij dei opantis penit⁹ deuicta fuisset i subiecto cōceptiōis p̄dicte. et si sic se hab; potestas pfectio et virt⁹ agēdi cōueniret melius in magnitudine cū creatura q̄ cū creatore q̄ incōueniēs magnū existeret et sc̄dm cōditiones pbabitas i possibile. q̄re sequitur necessario virginē sine pctō originali fuisse cōceptā. Itē supponat q̄ in cōceptu virginali filius dei q̄ est causa finalis. et parentes simulq; eq̄liter opati sunt in subiecto cōceptiōis p equalē magnitudinē potestateq; agendi et operandi existentib⁹ ac durantib⁹. iniuriare cōtra iustificare. viciare cōtra virtutificare. deficere cōtra pfectionare. maliciare cōtra bonificare. in magnitudine. maculandi. purificandi

nobilitati turpificandi, iustificandi, iniuriandi, sanctificandi
maledicendi, amandi et odiendi, virtuosificandi et peccandi,
adversantibus ad innicem in virginali conceptu, sequitur tanta
contrarietas in huiusmodi conceptibus subiecto propter ma-
gnitudinem agentium in phabito conceptu quod maior neque esse in
ter creatorem et creaturam: in quo subiecto malicia contra boni-
tatem, iniuria contra iusticiam, vitium contra veritatem, odium con-
tra amorem, pena contra gloriam etc., in conceptu virginis equa-
liter adversantur: omnibus causis equaliter operantibus, duran-
tibus et contradicentibus pro contrarios effectus et appetitus semper
in magnitudine contrariandi. Unde propter terribile predictam
et magnam contrarietatem oportuit conceptus virginis fore in
maioribus cruciamque tormento quam lucifer: nec alius dam-
natus maior habere potest propter magnitudinem adversan-
di pervertendi ac confundendi: quod vel confundi habet conceptus
predictus vel oportet ipse existere in duratissimo perpetua tor-
mentorum. Et cum omnia ista sint impossibilia absurda mala et pre-
habitis conditionibus adversantia sequitur necessario sine pec-
cato originali virginem fuisse conceptam. Etiam dico iacobita quod
si subiectum conceptibus huiusmodi sic se habet nulli finis
est, quam contrarij sine respectu eiusdem subiecti naturaliter simul
non possunt esse: pro consequens est infinitum in confusione, malicia,
vicio, iniuria, odio, ira, invidia contra deum, et si sic est: deus
non est infinite bonus propter infinitam maliciam cum non sint dare
duo opposita nec deus posset aliquidquam infinita malicia
impediret eum: cessaretque trinitas que est productio infiniti bo-
ni: propter actum infinite malicie impedientis, nec deus esset id quod
est motus nature nihil foret deficeret genera: species indi-
vidua generatio corruptio nihil essent, nec essent articuli
fidei, artes liberales: nec metaphisice, essetque universum to-
tius universi. Et cum hec sint impossibilia sequitur necessario
virginem sine peccato originali fuisse conceptam. Cum sic vi-

disset canonista seculari animosus ad arguendum locosa sa-
cie amplectitur eundem verbisque placidis ac sermone ipse
nimitur consolari dicens ei: carissime alia est impressio principio
rui et regularum in rationibus quas narratis: et alia est quod nisi in
teruissimam in principio huius libri permiscere conabamini
vos et omnes iacobita. Tunc iacobita videns canonista sic dele-
ctabiliter fabulantem subridere cepit et seculari dulcissimis
sermone posset: et ita in caritatis gaudio et dulcore quibus
bus alterum alloquitur iocundis honestis fabulationibus con-
ferentes quod satis erat delectabile ad videndum.

Decima ratio.

Aterea secularis ad suos resillit sermone dicens

Si virgo maria concepta est in peccato originali:
sequitur eam fore apud deum maiorem in potentia quam

in actu ex eo quod quilibet ens maior est in perfectione
virtutis iusticie nobilitatis bonitatis etc., quod semper fuit et est
sine peccato quam illud quod per defectum et peccatum aliquando extitit
maculatum, maxime cum deus potuisset eam facere concipi sine vicio
et peccato ut de ea incarnaretur, ergo stat conclusus quod maior
extitit virgo maria in potentia divina quam in actu. Et si ita
est cum omne quod maius est in perfectione bonitatis virtutis a deo
magis intelligatur et ametur, et omne quod a deo magis intel-
ligitur et amatur sit necessarius. Sed virgo maria existens
in potentia divina sit maior in perfectione virtutis et cete-
ra. Ergo virgo maria a deo in potentia magis intelli-
gitur et amatur quam in actu, ergo necessarium persistit vir-
ginem mariam apud deum esse in potentia et in actu nihil
fore: et cum hoc sit impossibile et contra fidem vehementissime sit
adversans, sequitur virginem necessario sine peccato originali fuisse
conceptam. State conclusio prime dicta ergo maria maior
sit in potentia quam in actu, sequitur quod ens in potentia apud deum

quod in actu intelligitur
magis intelligatur et ametur
a deo magis intelligitur et amatur
sit necessarius. Sed virgo maria existens
in potentia divina sit maior in perfectione virtutis et cetera.

maius est q̄ ens in actu. ⁊ maius deo intelligibile ⁊ amabi-
le. sed cū in in maiori amore maior gloria cōsistat. sequitur q̄
deus maiore gloriā habet in nō contib⁹ q̄ in entib⁹ actu. ⁊
si sic est cū mund⁹ maxie sit propter gloriā dei q̄ ppter se
ipsum. sequitur mundus fore adhuc in potētia ⁊ apud deum
magis intelligibilis ⁊ amabilis. Et si sic se habet istud mū-
do existēte in potentia: sequitur ipsū in actu nihil esse. sequitur
etiā hominē viciosus q̄ in potētia habet virtutes esse apud
deū magis intelligibilis ⁊ amabilis q̄ si actualiter virtuo-
sus fuisset ⁊ cū omnia ista impossibilia se demonstrarent relin-
quitur vrginē sine peccato originali fuisse conceptam.

Undecima ratio.

Quia secularis: secundū ordinē nature quilibet
desiderat vult ⁊ habet appetitū existēti filius
melioris ⁊ nobilioris semine in virtute bonita-
tis iusticie pfectione nobilitate ⁊ pulchritudine q̄ esse possit
Sed si filius dei q̄ est magis ordinat⁹ ad diligēdū virtuo-
sos. odiendūq; vicia q̄ creatura: voluisset esse fili⁹ melio-
ris ⁊ nobilioris semine in bonitate virtute ⁊ c. q̄ esse potuit:
ipse q̄ plurimū inordinat⁹ fuisset in suo velle eo q̄ decli-
nasset poti⁹ ad viliora p peccatū q̄ ascendisset ad nobilio-
ra p virtutes: necessario habuisset ⁊ haberet viliorē appe-
titū voluntatē magisq; in ordinatā ⁊ pueras q̄ creatura
q̄ est impossibile ⁊ cōditōib⁹ p̄habitis est aduersans: qua-
re deū voluisse filiū fore melioris ⁊ maioris semine q̄ eē
potuit ex incoꝛuenienti p̄habito ostendit manifeste. Si vo-
luit ergo fecit: quia omnia quecūq; voluit fecit. ergo stat
necessario vrginē sine peccato originali fuisse conceptam
Etiaz iacobita si sapide verba hec intelligere vis quomā
existente vrgine in peccato originali concepta de⁹ fili⁹ pl⁹
potest eam amare q̄ non amat ex eo q̄ principia vrginis
propter maculā peccati originalis fuerūt odibilia. Si deo

diligente finē ⁊ mediū essentie vrgis: pncipius autē odio
habuit. igitur virgo a deo nō pfecte amat i esse suo. relin-
quitur ergo cōclusio q̄ plus potuit eā amare in pfectione
bonitatis virtutis iusticie ⁊ c. q̄ nō amat ⁊ p cōsequis deo
nō cōtēto in amare vrginē mariā penitet se eā fecisse: ⁊
dinasseq; eā venire ad cōceptū cū nō satisfaciatur amori suo.
maxie cū aliā ad amandū potuisset meliorē maiorēq; i vir-
tute iusticie pfectione ⁊ c. q̄ sibi magis amabilis ⁊ diligibi-
lis foret in suis etiā voluntati ⁊ amori pl⁹ satisfaciēti esset.
⁊ cū ista ridiculosa esse ab oībus videāt: claret necessario
vrginem sine peccato originali fuisse conceptam.

Questio inquit iacobita seculari: de⁹ bñ potest diligere me-
liorem mulierē: sed nō meliorē matrē: q̄re videtur q̄ nō te
oportuisset dicere q̄ dixisti.

Solutio.

Rōdit secularis: si virgo nō eēt melior mulier sicut est me-
lior mater: deus diligeret poneretq; in matre sua maiores
habitū bonitatis magnitudis virtutis in minori ⁊ vili sub-
jecto q̄ eē incoꝛueniēs ⁊ cōtra equitatē iusticie amorisq; sui.
nec esset iusta remuneratio dare habitū magnū in virtute
minori subiecto ⁊ min⁹ merenti: qm̄ existēte vrgis maio-
ri in nobilitate bonitate pfectione ⁊ c. etiaz vt matri mino-
re non in bonitate nobilitatis pfectōis virtutis ⁊ c. vt me-
lior i subiecto min⁹ digno existeret habit⁹ magnitudis: ha-
bitu cū subiecto nō cōcordante p maioritatē ⁊ minoritatē
aduersantes in vrgiali subiecto q̄ quidē nihil eēt q̄ as-
no biffinā tunicā induere: aut sibi caput cū balsamo abluere
q̄ absurdū ⁊ ridiculosus p̄sistit: claret ergo manifeste in
subiecto vrginali meliorē mulierē cū meliore matre simi
existere vt de⁹ diligendo matrē diligeret feminā aut mulierē
qm̄ si sic nō foret sequerēt q̄ deus diligendo matrē nō dili-
geret mulierem q̄ impossibile constat esse.

Questio inquit canonista seculari. Certū est q̄ de⁹ potest

*Claudicaret vritas
si eēt nobilitas p̄sistit*

*incoꝛueniēs
q̄ in tra*

q̄ q̄ q̄

In se ipso unire mulierem. ergo potest esse masculus mulier.
Solutio. Rñdit secularis q̄ talis ptas̄ i deo unied mulie
rem vel fuit ante incarnationē vel post: nō ante: quomā vi
uina potestas foret cōtra suā p̄fectionē amorem ⁊ ordinem
in hoc q̄ diligens, minus bonū in virtute p̄fectione nobili
tateq; ad uniedū sibi mulierē existeret in defectu ⁊ q̄ plu
rimū inordinatus in suis dignitatibus ⁊ rationibus: cum
potuisset per masculū maius bonū in perfectiōe nobilita
tis maioriq; gloria i proprio supposito admire. ⁊ multa
alia incomuentia sequerentur: nec etiam post incarnatio
nem: qm̄ sequeretur q̄ dictus est superius. ⁊ possibilis fo
ret multiplicatio suppositorū diuersorū generū in christo:
⁊ sequeretur q̄ vnitas christi in quantū est creatoris ⁊ crea
ture existeret superlatiua imo comparata: possetq; deus
facere in seipso cum creatura vnitate superlatiua ad quā
deus ratione sue singularitatis. vnitatis. potestatisq; tene
retur ipsam singulare; unire in superlatiuo ⁊ non triplex
vnitas incarnationū in deo: foret contra suam singularita
tem vnitatis: q̄ quidem ordinate loquēdo est impossibile.
Si autē desideras arguere a potestate absoluta non con
cludere tibi licet ad potestatem ordinatas: quomā semper
claudicabis per fallaciā secundum quid ⁊ simpliciter: ma
xime cum regule philosophie non sufficiant inter antece
dens ⁊ consequēs absolutū posse includere ipsius dei: nec
etiam tibi phas maius conceditur: vt celsūdas per potes
tatem absolutam q̄ deus sibi possit unire mulierem vel
aliū hominē q̄ concludere virginē sine peccato origina
li fuisse cōceptā. postq̄ non de possibilitate absoluta deo
traditur fore possibilis. plura potest de potestate absoluta
de quibus nobis non licet inducere cōsequentiam attento
q̄ nostra disputatio semper de potestate ordinata in omni
bus argumentis loquatur: quare deū sibi unire mulierē.

pauitate

intelligenti cuilibet ostenditur impossibile. **Diu steterunt**
predicti viri sciētifici cū seculari de vicis questionibus in
sistentes loquentes q̄ plurimū de potestate absoluta ⁊ or
dinata ipsius dei: ideo dixit iacobita q̄ bonus erat vt cur
sus expediretur principalis questionis cū timendum esset
de in patientia temporis propter magnū processus quez
fratres in choro cantantes in solemnitate psalmodi.

Duoecima ratio.

Tiam inquit secularis: q̄ de⁹ est dilector ama
torq; virtutū omne vitius ⁊ peccatum abho
minans ⁊ spernens. vnde si incarnari voluit ⁊
dilexit q̄ virgo conciperetur ad suam sacratissimāz incar
nationem ⁊ virginis conceptus fuit in dilectione filij dei:
per consequens non in peccato originali: quomā vbi di
lectio dei consistit peccatū ⁊ viciū nequit esse. Relinquit
ergo virginem necessario sine peccato originali fuisse con
ceptam.

Tertia decima ratio.

Omnes subtiles theologi vereq; concludūt q̄
esto q̄ adam nō peccasset deus habebat incar
nari. Sed sic est ergo deus iam predilexit ante
q̄ adam peccasset q̄ virgo cōciperetur vt de ipsa incarna
ret. nō est dicendū q̄ de⁹ predilexit talē conceptū cū pecca
to originali. qm̄ si sic de⁹ esset causa p̄mitiua peccati: tūc
oportuit adam de necessitate peccare vt volūtas dei com
pleretur: qm̄ alias peccatū originale nō poterat descende
re ad subiectū cōceptionis virginis: sequitur, tūc adam nō
fore culpabilē nec genus humanū. qm̄ velle diuinū necessi
tauit eos ad peccandū: que quidē sūt impossibilia ex quib⁹
ōndit euidenter virginē sine pctō originali fuisse cōceptā.
Questio inquit canonista seculari: ex vicis tuis satis cla
ret q̄ causa finalis quare deus creauit naturam humanā
fuit illa que est in incarnatione filij dei. **Solutio.**

Respondit secularis et dixit quod sic ut sic per baptismum creatio
existit in maioribus recolectia amantia intelligentia laude: bo
nore et cognoscere ad ipsum deum. Sed cum maior recolectia ama
tia. in laude et honore ac cognoscere ad ipsum deum quas crea
tio continere potest persistat in incarnatione filii dei. Ergo quod
incarnatio filii dei persistat finis creationis. maior et minor per
se ipsas evidentes consistunt. deinde secularis prosequitur sic dicens

Quartadecima ratio.

De maria gracia plena plenitudo in subiecto:
operis esse per totam essentiam et esse subiecti alias mini
me foret plenum. Sed esse subiecti est diffusus per
principium medium et finem. ergo plenitudo subiecti
est necessaria per principium medium atque finem. sed virgo maria est
plena gracia ergo virginitatis marie sunt plena gracia principium
medium atque finis. Sed principium marie est conceptio: ergo con
ceptio virginis fuit plenus gracia quod quidem nihil foret si in
peccato originali esset concepta: quare virginem sine peccato ori
ginali fuisse conceptam angelica salutatio hoc declarat.

Quintadecima ratio.

Ergo singularis. ergo est singularis pre emi
nentia bonitatis magnitudinis virtutis iusticie
nobilitatis etc. per totum esse et essentiam subiecti vir
ginalis: videlicet per principium medium et finem. sed si dicitur quod fuit con
cepta in peccato originali et postmodum sanctificata et purgata
in hoc virgo non est singularis. quoniam etiam beatus iohannes bapti
ste et alij hoc habitum est: operis ergo necessario quod virgo non
sit concepta in peccato originali ut singularis existat in bo
nitate virtute iusticie etc. Et ut in conceptu per excellat nitatur
inter omnes in iusticia et virtute in principio medio atque fine. Pre
terea scire te volo iacobita quod adam natus in principio in
bonitate magnitudine virtutis iusticie etc. etiam eua. iohan
nes vero baptista ofuscatus in principio natus in medio in

bonitate virtute. petrus et paulus et quod plures sancti ofusca
ti fuerunt in principio nati in medio atque fine in bonita
te magnitudine virtute iusticie etc. Sed si virgo maria non
natus in bonitate magnitudinis iusticie virtutis etc. sancti
tate tam in principio medio quod fine non esset singularis in bonita
te magnitudinis iusticie virtutis etc. sed cum hoc sit impossi
bile: sequitur ergo virginem sine peccato originali fuisse
conceptam.

Sextadecima ratio.

De maiore fine in bonitate magnitudinis virtu
tis etc. media maiora atque principia secundum ordinem
proportionem et dispositionem nature sunt necessa
ria: sed non fuit creatura ex concubitu viri et mulieris quod ad
tantum finem in bonitate magnitudinis virtutis iusticie nobi
litate amoris et glorie et cetera fuerit concepta: et quod maiores
finem habuerit quod virgo gloriosa. ergo oportuit eam habere
maiora principia et media quod alia creatura et ex concubitu
viri et mulieris concepta. quod quidem in falsitate persisteret
si foret concepta in peccato originali. ergo sequitur necessa
rio virginem sine peccato originali fuisse conceptam.

Decima septima ratio.

Abes tu iacobita: quod nunquam alicui regi deficit
materia quantumvis preciosa ac nobile malue
rit ad edificandum palatium in quo habitet cum
tamen ipse sit potens sufficiensque ad habendum eam. unde
si in subiecto conceptionis virginis quod templum habita
culumque diuinitatis existit de quo deus humanatus et in
carnatus est deo defecisset materia sanctitatis virtutis in con
structione subiecti virginis iuxta voluntatem suam amore et no
bilitate quo dilexit eam ut habitaculum suum construeretur
ad suam incarnationem. sequeretur quod in opere maioris per
fectionis nobilitatis virtutis complementisque esset creatura

¶ creator: eo quia in opere potestatis, virtutis, voluntatis
et nobilitatis regis complementum foret in maria et operi po-
testatis, potestatis, voluntatis, et nobilitatis creatoris magnum
peristeret defectus: si virgo concepta esset in peccato ori-
ginali: qui defectus in effectu dei liquet omnibus impossi-
bilis. Et si rex pro construendo palatium sue habitacionis in
genere exaltat appetitum voluntate dilectionem ad maiorem
materiam in perfectione virtutis bonitatis et desideranda
amandam: quanto magis filio dei talis perfectio virtutis po-
testatisque amandi diligendi maria virtuosas pulchram magna
que in bonitate virtutis iusticie nobilitatis et in virginali
conceptu fuit necesse cum ipsa virgo preordinata fuit babi-
tacionem mansio reclinatorumque diuinitatis et propinquus est
et cum sua carne deus humanatus est maxime cum omnis perfe-
ctio, nobilitas, virtus, et potestas, amandi, et diligendi que vir-
tutes conueniat potius operi creatoris quam creature. Prete-
rea volo te scire iacobita que si ordinata fuisset prestitumque
regi que ipse incarnari: vel habuisset vestiri de materia sue ha-
bitacionis magis et plus exaltasset magnificasset multipli-
cassetque viribus et conamine quibus posset appetitum et vo-
luntatem suam ad diligendum amandumque maiorem et maximam
excellentiorem ac preexcellentiorem materiam in perfectione
nobilitatis virtutis et cetera ad suum palatium confirmendus
¶ si ipse rex vestiri aut incarnari non debuisset: sed cum de-
non solum sciuit et voluit ut virgo conciperetur aut in eam
habitaret sed etiam ut de ipsa incarnaretur. In quanta ergo
ociositate et accidia deus qui est creator foret magis inor-
dinatus ad diligendum et amandum minora quam maiora
contra suam perfectionem mobilitatem virtutem, et etiam
sequeretur que rex qui creatura est haberet maiorem ordinem
appetitum et scientiam per locum a maiori ad minus in di-
leccione sibi ipsi maius bonum quam filius dei, sequeretur

etiam maior multiplicatio, exaltatio, perfectioque, amandi
virtutem in nobilitate, bonitate, et cetera: circa maiorem fi-
nem in opere creature quam creatoris: quod quidem est im-
possibile et prebabitari conditionum sicut destructio, et que
plurima alia inconuenientia sequerentur, relinquatur et
ergo fore verum virginem sine peccato originali fuisse con-
ceptam.

Decima octaua ratio.

Tantum et decretum est ab eterno imperatore
mundus magis creasse ut deus intelligeretur
amaretur et recoleretur, sed cum maior intelli-
gentia, amantia, et recolentia, quam mundus continere potest: con-
sistat in deo per eius incarnationem in qua quidem mundus
vinitus est creatori filiusque maioritate consequitur, ergo fi-
nalis intentio ad quam mundus creatus est ab imperato-
re eterno consistit maior, ut deus intelligatur, ametur, reco-
latur, vniatur, et incarnetur. Sed cum in ista aliquis contra
finali intentionem pape aut imperatoris nequeat in aliquo
promulgare, directe nec indirecte, attribuitur ei potestas in-
tentionem papalem aut imperialem offendendi, ledendi, nec etiam
in aliquo derogandi, quomodo iacobim et ante fuit tribu-
ta potestas nec agendum contra finalem intentionem que promul-
gasset peccatum originale in virginali conceptu que ordina-
tus fuit ad finalis intentionem imperatoris eterni quouiam
ut ipse incarnaretur fuit decretum que virgo conciperetur,
vnde si virgo concepta est in peccato originali talis quidem
conceptus iuridice nihil est: nec etiam naturaliter: que natu-
ra nunquam tedit nec mouet se contra finalis intentionem ledendam
vel offendendam: vel vituperandam: et per consequens sequitur conceptum
virgis nihil fore: et alia inconuenientia sequerentur ex quibus
deueniret annihilatio prebabitari conditionum: quare
relinquitur virginem sine peccato originali fuisse conceptam.

finalis

vita

M. S. L. O. L. D. Z.

Questio inquit iacobita seculari. vtrū deus magis creauit mundū ad suas rationes vel gloriā q̄ ad rōnes creaturariū. Solutio. Respondit secularis et dixit sic: naz deo ante q̄ mund⁹ esse infinite et eterne gloriificante se in gene ratione ac processione suppositorū intrinsecorū infinite: nō voluit et dilexit extra gloriā iam cognosci amariq; amore gloriā ac cognitione finitis creauit mundū: fruendo ipso gloriā suā finit in seipso: posset multiplicare vel vt ignis qui vt possit suā flāmam multiplicare extra: appetit ligna cōburere. et iudice appetente iusticias in se ipso: appetit in alijs proferre iustas sentētiās veras. Et sic deus appetit finite suā gloriā multiplicare propter mundi creationem. Deinde peccantib⁹ adam et eua qui deo equiparari in sapientia voluerūt. si per rationes creaturarū creata existeret creatura antequā deperderet iusticias diuine maiestatis deus eos amibilāset. debuisset quod quidē non fecit: quia existentibus diuina gratia misericordia et patientia in maiestate sustinēdi miserendi ac indulgendi q̄ creatura peccare possit pmisit diuina misericordia vniere adā et eua ne deperderetur finis ad quē creauerat ipsum mundum. Uides tu iacobita cur per nostra scelera et delicta sumus pluries deū quotidie blasphemantes: quia si pro nostris meritis d̄ meritis aut rationibus creati essemus diu est q̄ amibilati essem⁹: nisi nos dei patientia et misericordia sustineret. Et ideo quia cognoscis per predictū deum magis frui creatura suis rationibus q̄ rationibus creaturatum. potes cognoscere q̄ deus magis creauit mundū ad suam gloriā seu rationes q̄ ad gloriā seu rationes creaturariū. Preterea tu scis bene q̄ gratia procedit ex misericordia ipsius dantis liberalitate. ideoq; existit in subiecto sine merito gratiati. Idcirco si mundus foret creatus per merita aut rationes creaturariū: sequerēt deum nō ex

infinite

*Cōtra illū Caym. Ma
904. et frigidus migy
ve me gen 9.*

nece

et vni

mera libertate produxisse nos de non esse: neq; mundum nobis gratiose dedisse. quod quidem possibile nequit esse. quo impossibile ostenditur mundū et omnes creaturas fuisse creatas potius ad rōnes diuinas q̄ ad rōnes creaturariū. Questio inquit canonista seculari. si finis perfectionis totius esse creati sit ille qui existit in incarnatione filij dei. Solutio. Respondit secularis q̄ sic. nam satis claret ex dictis q̄ mundus fuit creatus maioribus cognitōi et amori diuinis: sed cum maior cognitio et amor q̄ mundus continere potest vniuersa persistat in deo per incarnationē: ergo sequitur finē totius esse creati fore in incarnatione filij dei. Item maioritas perfectionis in bono et magno forti⁹ conuenit cum fine q̄ cum principio: minoritate vero perfectionis in bono et magno cum principio minoritate vero perfectionis in bono et magno cum principio se habente. S; cum maior perfectio in bono et magno q̄ per vniuersum creatum contineri possit. incarnatione filij dei persistat. ergo sequitur q̄ maioritas perfectionis boni magniq; in incarnatione dei consistit: sic finis pfectōis toti vniuersi creati. Questio inquit canonista seculari: si omnes homines qui propagati sunt ex concubitu viri et mulieris sunt concepti ad finem creationis. Solutio. Respondit secularis q̄ nō: quoniam propter peccatum primi parentis facta linea in sticie originalis: illum finem perdimus: et propagatio humane nature in omnibus fuit in originali malicia preter in virgine gloriosissima que concepta fuit ad finem creationis. Tunc iacobita inquit canonista q̄ magnus fuerat peccatum adē: per quod totus mundus existerat captiuatus deuiatusq; a fine ad quē ipsum creauerat. deus benedict⁹ Canonista vero sibi respondit q̄ magnam fuerat in veritate et virtute virgo gloriosa vbi orta fuit iuris continuo naturalis a principio vsq; ad finem in natura humana

que

in

fracta

*Dei p̄ virtutes suis in
p̄to originali propagati*

magna

et per quam mundus sine attigerat creationis: que quidem
continuatio cursu originalis iusticie subiectu existit. Adul-
tu fuit meditata iacobita in verbis q sibi dixerat canoni-
sta. veruntamen canonista vertitur ad secularem dicens ei.
Questio. ius naturale quid est? Solutio. Respondit secu-
laris: ius naturale e illud q substat fini ad que homo crea-
tus est. Questio inquit canonista: Si virgo maria glorio-
sa benedicta fuit concep'a in linea iuris naturalis. Solutio
Respondit secularis: ex predictis tibi claret. Solutio pre-
posita questionis: nam concepta est ad fine ad quem homo
creatus est. Etiam dico tibi q si alias foret. deus de ipsa
minus existeret incarnatus. Questio inquit canonista: quis
fuit propinqu' fini creationis adam et eua aut virgo be-
nedicta. Solutio. Respondit secularis q ex parte princi-
pji humanitas se habet in adam et eua: ex parte vero finis
se habet in christo in quo perfecta et quieta persistit: et sicut
tu scis q eua fuit mediū per quod adam vergit naturam
humanā in defectus. ita virgo gloriosa fuit mediū per qd
humanitatis principiu ab adam transiuit in christū. Que-
stio inquit canonista: si talis virgo fuit magis concepta et
creata propter rationes creaturarum aut propter rationes
diuinas. Solutio. Respondit secularis q sicut adam et
eua minus fuerunt creati ex meritis creature et etiā virgo
gloriosa. Preterea si virgo gloriosa foret concepta solum
modo ex meritis aut rationibus creature: forent creature
sufficientes ad saluandum seipsas: quod est impossibile.
Et sic non mireris si ipsa virgo concepta sine peccato ori-
ginali persistit. Interea iacobita cum fuisset q plurimum
meditatus vertit se ad seculare dicens ei: vt ad partē vlti-
am disputationis se conferat: quoniam aliquas affecta-
bat contra eu. n facere rationes.

ius nāle

et

De vltima parte que est de rationis
solutionibus partis aduerse.

Recordatus est secularis q moris est cuiuslibet
fidelis veniam petere defectibus. Idcirco ego
huius ppositor qstionib' si aliquid ponere aut
exponere me contingat q fidei catholice sit ad
uersum: cū ignorātia fateor me dixisse ac dicere: subiciens
me correctioni et emendationi ecclesie sacrosancte. sicut ve-
rus catholicus et fidelis. Inventiones vero due consistunt
quare hoc opus completum est. Prima est ad honorem et
lāudem dei: et vt ipsius matris gloriose conceptum fidelitū
christi precordia dulcorentur. Secunda est ad refrenandū
linguas plurimorum detrahentium sermissimū et xpianissi-
mū regem aragoni et dicentium ipsum non habere ratio-
nes quare edictū per ipsius preceptū factū in ciuitate Va-
lētie circa cōceptionē virginis liqueat. Ideoq; dixit secula-
ris iacobite vt auide cōtra eus argueret prout vellet. De
primo argumento iacobite contra seculare. Arguit iaco-
bita contra seculare et hoc sic. Lex et statutū vniuersale per-
sistit omnē hominē quī ex concubitu viri et mulieris conci-
pitur in peccato originali nasci et fore filiū ire et. Sed vir-
go gloriosa fuit concepta ex concubitu viri et mulieris. er-
go virgo gloriosa fuit cōcepta in peccato originali: et non
ita sicut tu asseris secularis. Solutio. Respondit secula-
ris. Dictū ē q ius naturale illi fini subsistat ad quē homo
creatus est: s; ad fine ad quem creatus est homo concepta
est virgo gloriosa. ergo secundus ius naturale virgo glo-
riosa cōcepta de iure naturali assumpto prout est id quod
substat fini ad quē hō creatus est: pcedens diffinitio hec de-
clarat. Preterea certum ē q natura iuris naturalis in hu-
manitate consistit linea recta: per quam principius et finis
in virtute et iusticia conueniunt. Et cum claret euidenter

de
fris
Sednitit se ecte

q arg'

Sol'

Arg' de fide ad Petru. Fix mysmetene nullatenq dubites.
orig homines q concubitu viri et mulieris concipit. cū pcc
originali nasci.

incarnationis vt veniente ipsa in se ipso mundū vniret: id circo eā principiauit in adam ⁊ euam: in quibus creatum fuit principium humanitatis sanctū iustum ⁊ virtuosum: vt existente medio in virtute per lineam rectam iuris naturalis concipiendo ⁊ generando transferretur principius humanitatis ade vsq; ad finē creationis ⁊ perfectiōis, videlicet ad incarnationem filij dei. In qua quidem humanitas finita quietata ⁊ perfectionata consistit. Sed transgredientibus adam ⁊ eua ⁊ peccantibus contra deum: ruptus fuit mediū ⁊ linea rectitudinis originalis iusticie existente turbata propter maliciā originalis peccati ex parte creaturarū finis creationis fuit deperditus ⁊ euacuatus a fine cōceptiōe ⁊ generatione in humana natura cōtra lineā iuris naturalis cecidit subiectū originalis iusticie: ⁊ sic cursu iuris naturalis existente impedito propter finem deperditus creationis defuit locus originalis iusticie per quem transitus continuationis ad creationis finem in humana natura sistere posset. Et ex hoc omnis homo qui ex p̄dicto concubitu concipitur ⁊ cōceptus est in peccato originali: naturaq; humana carente medio ⁊ subiecto per quod originaliter iuste ad finem creationis trāstire posset, nam predicta linea rectitudinis iusticie originalis: omnis homo ex cōcubitu p̄dicto effectus est filius ire: nec fuit aliqua creatura ab adam descendēs per viam propagationis feminis que in p̄dicto concubitu euadere possit a macula originalis peccati tanq̄ deuiani a fine creationis in humana natura. S; cum virgo gloriosa concepta sit ad finē creationis humane nature linea existente recta originalis iusticie eo quia cōcepta fuit ad incarnationem dei originaliq; iusticia persistente, reducta tanq̄ ens quod ad actū reducitur de potentia per creationis gratiam, in sola potestate ac virtute ipsi⁹ xpi filij dei fuitq; ipsa v̄go gloriosa mediū cōiunctiōis ori-

ginalis iusticie ⁊ in humana natura p̄ qd̄ principia iusticie humanitatis adam per debitā rectitudinē transferit ad finem creationis videlicet xpm̄ benedictū: in quo quidem finis creatiōis totius persistit. Et ideo ergo iacobita qm̄ si virgo gloriosissima sub tuo statuto cōprehenderet tuū foret statutū contra ius naturale ⁊ contra finē creationis: ⁊ statueret deo contra iusticiā ⁊ contra finē ad quē mundū creauit: statueret contra semetipsum: etiā pena opposita in tuo statuto foret iniuriose posita, ex quo q̄ plurima alia inconuenientia sequerent̄, ex quibus deueniret destructio vniuersi: q̄ est impossibile manifeste. Ideoq; si tuū statutū veritates cōtinere debet tibi op̄ necessario vt dicas q̄ loquit̄ in de riuat̄: q̄ ex p̄dicto cōcubitu concipiunt̄ extra finē creationis ⁊ extra lineā iuris naturalis originalis iusticie cōceptio nis humane: sed qz virgo gloriosissima cōcepta in linea iuris naturalis originalis iusticie ⁊ ad finē creationis relinquitur, ergo q̄ in virginis cōceptu tuū statutū nihil ligat.

De secūdo argumēto iacobite cōtra secularē.

Contra dicit iacobita: decuit q̄ xpi cōceptio doret̄ singulari p̄uilegio vt nō sit cōcepta i peccato originali, ergo decuit virginē nō cōcipi necessario in pctō originali: vt sol⁹ xps cōceptiōe p̄habita p̄uilegiaret̄ singulari bono. Solutio R̄ndit secularis iacobite. Ecce qz p̄pter aliqd̄ tui ordinis delictū statuit magister ord̄is tui q̄ oēs existentes ac intrantes ordinē iacobitarū peniteant in pane ⁊ aqua. Tūc quero a te si aliq; ingrediat̄ regulā aut ordinē fratrum minorū cui tu⁹ magister dedit p̄uilegiū vt nō teneat̄ ad dictā penitentiam. Utrū iste talis vere dicatur p̄uilegiat⁹, ad hec verba non se opposuit canonista contra iacobitam arguens ⁊ dicens: q̄ nō ex eo qz oīs p̄uilegiat⁹ cōtineri debz sub regula p̄uilegiantis: alias p̄uilegiat⁹ minime potest dici, idēq; ille

∴ Sc̄iō n̄ q̄ q̄ r̄ū q̄ lex loq̄r̄ his q̄ i lege
s̄c̄i loq̄r̄. 40.3

27 arg⁷

Sol^o

qui ingreditur regulam siue ordinē fratrum minorum nō est
cōprebēsus sub lege iacobitarū nec sub corū reglā aut sta-
tuto nullo modo priuilegiari decet. Conclūsit ergo ca-
nonista contra iacobitā q̄ christi conceptio priuilegiari nō
licebat: cum suus sacratissim⁹ conceptus non fuit nec conti-
neri potuit sub regula concubitus viri ⁊ mulieris. immo
fuit ex opere spiritus sancti. Diu stetit iacobita contra ca-
nonistam super priuilegiōrum materiā viriliter insisten-
do ipsius improperans verbisq̄ vrbānis eū reprehendēs
cum sic rationabiliter se defendebat. Verumtamē canoni-
sta allegabat leges ⁊ decretales ⁊ q̄ plurima iura contra
iacobitā idurūq̄ breuitatis gratia hic ponere relinquitur.
Præterea dixit secularis iacobite si hoc q̄ tu dicis fo-
ret necessariū. videlicet q̄ bonū est q̄ christi conceptio do-
taretur singulari priuilegio: ex hoc sequitur adam de ne-
cessitate peccasse: quoniā alias ex tali dono xpi conceptio
non dotaretur singulari priuilegio maxime cū omnes in sta-
tu innocentie sine peccato originali cōcepti fuissent. Ideo
q̄ ex dictis tuis euidenter concluditur adam de necessitate
peccasse ne christi conceptio talem boni singularitatem de-
perdisset: ⁊ cum hoc sit impossibile. concluditur ergo q̄
ratio tua in conceptione virginis non procedis.

Tertium argumentum iacobite.
contra secularē.

Tiam cōtra secularē arguit iacobita ⁊ hoc sic
Si xpus est vniuersalis redemptor necessario
est virginē concipi in peccato originali: quoniā
existente virgine a peccato originali nō redem-
pta. xps minus existeret vniuersalis redemptor: qd̄ est im-
possibile. Quare virginē sine peccato originali fuisse con-
ceptam. Ex predicto argumento satis liquet. Secularis
inquit. Contigit q̄ per aliquod populi vniuersale delictū

imperator statuit q̄ vniuersus populus subiungeretur in
quodam luto turpissimo ⁊ factum est ita. Tandem vero
imperator desiderans populo suo misericordiam largiri
misi filiū suū vnicū vt populū suū a luti turpitudi-
ne redimeret. cuius imperatoris vero filius adueniendus
se preparasset aspexit vebementer quandam formosā re-
ginamq̄ domicellam quam quidem diu amauerat vni-
q̄ precordiauerat sibi ipsi: vt in ea ⁊ de ea assumeret ho-
nores glōrias ⁊ delectationes quantū suo sufficeret et libitū
voluntatis. Et cum vidisset domicellam ad lutum fetidū
propinquantē tanto amore valore ⁊ desiderio filius impe-
ratoris insiluit q̄ pati non potuit ipsam in luto submergi
sed amplexatus eam dixit. Tota pulchra es amica mea ⁊
macula non est in te: veni in ortū meum soror mea ⁊
introduca ortulum dilectionis sue: desponsatus est eam
intus cellaria amoris sui. Et postmodum vero impera-
toris filius habuit se ad redimendos alios qui in predicto
luto extiterant miserabiliter laborantes. Nunc autem que-
ro a te iacobita si imperatoris filius redimeret a submer-
sione luti prebabitam domicellam. Ad hec verba oppo-
suit se canonicus contra iacobitam dicēs: q̄ in maiori amo-
re virtutis. potestatis. ⁊ gratie fili⁹ imperatoris domicel-
lam redimerat: in quantū non permisit ipsam in luto sub-
mergi: q̄ alios quibus submersis ⁊ sordefactis postmo-
dum redimebat. Et sic iacobita scire te volo q̄ metapho-
ra posita per secularem satis militat contra te. Nam filius
dei in maiori pfectiōe amoris. virtutis. potestatis. ⁊ gratie
redemit virginem ex eo q̄ nō permisit eam cadere in luto
originalis peccati q̄ te ⁊ me qui sordescimus prius in lu-
to cadimus: postea vero per saluatoris gratiam re-
leuamur. Credens etiam q̄ medicus qui ab omni infir-
mitate preseruare desiderat maioris amoris persistit in

37 arg.

cum

sd^o

virtute maiorē q3 gratiā exhibet circa tui subiecti custodiā
quā si pmittit te infirmari & postmodū p medicamēta & suf-
fragia ad restituendā tuā sanitatē laborat. sane iacobita tā
videt q3 satis audiui⁹ istū secularē si lapide intelleximus
verba sua. Comodi⁹ esset nobis & bonū vt deserventes no-
strā opinionē suis rationib⁹ starem⁹. qm̄ talia audiui ipm̄
narrantē q3 timeo ne laudes q3 virgini obtuli tēporib⁹ re-
troactis sint oppositae veritati: nec te etiā arguere oportet
q3 virgo sit concepta in pctō originali ppter hoc q3 mor-
tis articulū passa est. Cū etiā in xpo propter sui mortē con-
cludere posses istud idē: q3 quidē i possibile clare liquet. &
si vis vt metaphorice loquat̄ tecū: attēde i oleastro: si agri-
cultor cū natura transire facit substantiā ex qua venudata
cōditione sui fomitis orit̄ virgula sine macala sequēstrata
q3 ab amaritudine & cōditione oleastri. Virgula orta sine
te vestita cōditione dulcis oliue pgreddēde ab ea q3 oliua
finalis intentio ipsi⁹ agricultoris p̄sistit. Et si hoc agricul-
tor p sua intentiōe finali fecit cū natura. quāto magis deo
ad suā finalē itētiōe in originali cōceptu hoc opari cōuenit
Cū vgo sit orta virgula i iochi & annā pordinata existēs
ad intentionē finalē vt de⁹ de ipsa incarnaret̄ & oriretur: ex
qua quidē virgula pgressa est dulcis oliua: videlicet ipsa
humanitas saluatoris orta ab eadē virgine in diuino sub-
iecto. & si talis opatio nihil foret maior in perfectiōe virtu-
tis & operationis foret agricultor circa suam finalē inten-
tionē cū sua oliua q̄ filius dei in subiecto cōceptionis vir-
ginis q̄ exoriri fecit p sua intentiōe finali. Et iā dico q3 p-
pter valozē quē intendit terra in rubino vilipensa nigredi-
ne sua vt curial⁹ existere possit transit muda se induēs luci-
bilitate ignis & aeris. Idē facit ignis vt sistere possit sub
finali intentiōe in lilio transit mudus vestit⁹ albedine aque
p̄terea attēde etiā qualiter in subiecto alicui⁹ egritudis

temp natura p̄seruat sibi punctū: partē aut alterū elemē-
torū ab omni egritudine defensus vt illo mediante per me-
dicorū subsidiū aut influxus supra celestius aut per aliq3
singulare beneficiū in subiecto egritudinis sanitas ingredi
possit. Sed si homines infirmati sunt ppter originale pec-
catū ortū in hominib⁹ qui concepti sunt ex viri & mulieris
concubitu. & de⁹ qui omniū hominū sanitas & salus p̄sistit
nō p̄seruasset ab originali peccatō postū inter cōceptos
viri & mulieris/aut aliquod indiuiduū q3 sibi foret mediū
ingrediendi humanitatis subiectū: pro humani generis re-
stauratiōe/perficeret natura maior in ordine p̄fectione q3
operationis circa suozū subiectozū restauratiōe q̄ de⁹ be-
nedictus: q3 i possibile liquet esse. Igitur oportuit deū in
diuiduū aliquod p̄seruasse iter cōceptos ex predicto cōcu-
bitu: q3 indiuiduū fuit virgo gloriosa mediāte qua deus
sistit incarnat⁹ ac humanat⁹ in omniū hominū saluatiōe.
Sulta si liceret tibi loqui possem de p̄seruatiōe in mori-
bus & natura nisi verer̄ q3 pluritatis fastidiū i vestris ser-
mombus habundaret. igit̄ adhibeam⁹ in spirituscti gratiā
adherēam⁹ ad herēam⁹ gratiā veritati q̄ de virginali subiecto audiui⁹. Et te latere
nolo quoniā eadē virgine ministrante proculdubio credo
ipsas sine peccato originali fuisse conceptas: nec ppter hoc
habeas te despectū si retrahas te ab his in quibus minor
videris ipsi virgini in laudibus comēdatō. Et cū vanus
sit honor qui redūdat in aīe detrimentū: melius enī est cū
humilitate & patiētia in via existere veritatis: q̄ in supe-
bia & cōtentione extra charitatē sinistrū aliq3 sustinere. ma-
xime cū ignorare non valeas q3 sicut virgo ad existendum
maiorē matrē/vel vt maior mulier q̄ possit eē: laudari op-
tine in subiecto/minozi maioritatis habit⁹ se renouat. Sic
etiā nec decēs ē maiozi subiecto laudis minoritatis offerre-
qm̄ si sic nihil esset quanto magno corpore existente in per-
nitē: ac breuitatis tunicā induere. vel cōuerso. q3 qdē

suppositus

adherēam

aliud

3

S

3

o

inderisu foet ac vilipendio tui ipsius. Veni ergo veni si tibi placet iacobita carissime: quoniam adest tibi locus quo perpetue fame nomen habere potes: si ad defensionem opinionis predicte ipsum te annuis bonum tui ordinis ceteris fratribus in exemplum multum persuasisti canonista iacobita hortantibus eum ut seculum et cum seculari in eadem opinione persistant. Veritatem iacobita cum vidisset iam fratres suos exeuntes a choro sic alloquitur canonista et seculare. Ecce domini mei vesperae complate sunt et iam pulsata est campana refectorij: habeo interesse ad collationem cum fratribus meis: et sistere vobiscum amplius non sum ausus. relinquo vos ergo in benedictione divina. et ipsa manu in cuculla extraxit quandam cedula quam tradidit canonista dicens sibi ut se conferret cum seculari super quibusdam auctoritatibus a quibus tenentes virginem in peccato originali fuisse conceptam sua extraxerunt fundamenta. Et sic iacobita in choro dimisit seculare et canonista: verumtamen in ipsius recessu hortatus fuit seculare ipsiusque precatur est quantum potuit quatenus dum foret coram rege aragonum de irreverenter commissis veniam sibi postularet humiliter.

De reductione canoniste.

Uam vero canonista perlegisset cedula quam sibi dederat iacobita suspiravit alte ac crebris singultibus erigens faciem suam versus quandam imaginem virginis gloriose: cor suum mergit in mero oculisque sui vel ut scaturientes fontes decurrentes suas genas terrissime irrigabant parabolas istas dicens. O virgo gloriosa benedictaque spes auxiliique omnium deficientium existis: o amabilis regina celestis que toti mundo lucet: vel ut mediu in natura humana existens inter principium et finem per quam et in qua perfectio nobilitas totius creature perfectionate ac nobilitate constituit. O illuminatrix omnium oberrantium: o altitudo imperatricis mirabilis: quanta tibi laudes honores ac virtutes per conceptum et totum esse tuum concedere tenet que

Non

libet creatura. Quis tu sola mediatrix fuisti lineaque sustinente originalis in mundo per quam continue persistit virtus perfectio ac nobilitas universi. O mater dei maria gloriosa adoro te. viligo te ac honorem conceptum sacratissimum tuum in virtute nobilitateque: quoniam firmiter credo te fuisse conceptam sine originali peccato. porrigendo mihi devotissimas et humiles gratias que me indignum servitorem tuum ab opinione quae de tuo sacratissimo conceptu fuerat nubilata tuis misericordiam et gratiam instaurat exilio. placeat ergo tibi angelorum regina ut ignoscas mihi culpabili de his que tuo sacratissimo conceptu fui tanto tempore offuscatus: quoniam in te domina plenitudo persistit gratiae et abundantia pietatis. Dum vero canonista tales protulisset sermones ingenti fletu gemebat suum pectus sepius percussit: continuisque lacrimis ipsius madefecit. Tandem vero surgens et oculis lacrimarum ex caligine agrarum seculare alloquitur in his verbis. O carissime secularis credis tu quod apostoli auctoritates et biblia referunt de virgine ipsam fuisse conceptam in peccato originali: certe non. Sed propter contrariam opinionem que indurata extitit inter aliquos christi fideles vertunt ac reflectunt auctoritates velut cera que receptibilis est quilibet formam non sumentes auctoritates ad sensum quem sibi ad quem volunt. Et sic miserabilis textus obmutescens per intentidos glosarum cesus percussusque offuscatur velut aqua que ex diversis revolutionibus turbidatur. nec volo etiam te respondere auctoritatibus istis propter me: quoniam in domino ihesu christo inspiratus te virginali conceptu certificatus sum. Sed zelo quem habeo illi iacobite ut inspirante deo valeat vobiscum in eadem persistere veritate. Dicat ergo aliquid si tibi placet et oblata cedula seculari canonista sic verbis suis finivit.

Cedula iacobite.

Secularis autem cum totam cedula perlegisset fuit ibidem insertus textus beati pauli ad romanos

non scripte in illa

finit

tertio et quinto ca. et ad gallatas. 2. videlicet per unum homi-
nes peccatum intravit in mundo in quo omnes peccaverunt etc.
per unum delictum in omnes homines condemnationem et omnes peccaverunt:
et omnes egent gloria dei etc. Concludit scriptura omnia sub peccato
etc. Alii textus sacre scripture in dicta cedula scripti erant:
verumtamen ordinavit canonista ut secularis ad istos solum
modo responderet. Tu scis dixit secularis canonista quod pre-
dicti textus in his que iusticia in naturali concepti sunt nihil
dicunt. nec contra illos qui concepti sunt ad finem creationis:
quoniam si sic sequeretur quod deus qui causa existit predictorum te-
xtuum statuerit contra iusticiam et contra finem ad quem creavit
creaturam: et tunc contradiceret sibi ipsi quod est impossibile. relin-
quitur ergo fore verum textus loqui in deviatum a fine crea-
toris: qui contempti sunt extra lineam iusticie naturalis origi-
nalis iusticie. que quidem linea cursui impietate originalis sub-
iectum existit: et nihil loquitur in his que in iusticia naturali con-
cepti sunt. Sed cum virgo gloriosa sit concepta in linea iuris
naturalis prout in naturale superius diffinitur: ac etiam ad
finem creationis ut satis liquet ex predictis. stat ergo predi-
ctos textus nihil loqui in subiecto conceptionis virginis.
Preterea si textus elongantur a sensu veritatis ad quem editi
sunt et simpliciter sicut iacent de ipsis habet. quilibet iudi-
care: vide quod inconuenientia sequerentur. Si propter hoc quod pau-
lus dicit sicut per unum delictum in homines omnes condemna-
tionem. sequitur inconuenientia necessaria quod omnes concepti sunt in
peccato originali: nullo quidem excepto. Similiter ex textu
quem ibidem subiungit quod sicut per unum iusticia in omnes homi-
nes iustificationem: sequitur alia inconuenientia necessaria quod nul-
lus concipitur in peccato originali: imo in iusticia: maxime cum
ibidem apostolus sepius asserat quod in aduentu christi gratia sua
per abundavit delictum continuans in textu quod ubi abundavit
delictum superhabundavit gratia. Ex hoc euidenter posset
concludi quod cum in conceptu hominum ante aduentum christi abun-

derit delictum. ergo in conceptu hominum post aduentum christi
superabundavit gratia: et per consequens post aduentum christi nul-
lus concipitur in peccato originali: nante etiam hoc quod aliquis
theologus negare non audebit. scilicet quod christus non fuisset maior in
iustificando quam adam in peccando. Cum supra eodem asserat idem
apostolus dicens: sed non sic delictum ita et donum. enim si ex unum de-
licto multi mortui sunt: multo magis gratia dei et donum
in gratia unius hominis in iesu christi in plures habundavit:
quod non sicut per peccatum unum ita et donum. nam iudicium quidem
ex una incorruptibili. gratia autem est multis delictis iustifi-
cationum etc. Ex isto textu sufficienter concluditur quod tempore
gratie nullus concipitur in peccato originali. si intellectus sumatur
ad litteram sicut iacet quod est impossibile. ergo oportet cuilibet
fidei cum dicitur sacre scripture se confirmare veritati. Idcirco
canonista dixit secularis. ubi paulus ad Romanos capi. 4.
et 5. ad galatas. 3. loquitur in deviatum et in illis que concepti sunt
extra lineam iusticie naturalis et contra finem creationis: sed cum
virgo maria in recta linea iuris naturalis originalis iusti-
cie ac etiam in fine creationis fuerit concepta. sequitur ergo
quod paulus nihil loquitur contra subiectum conceptionis virginis.
Cum vero secularis preedere voluisset ad aliquam auctoritatum
solutiones canonista interruptit sibi verba dicens. Quod sa-
tis reputabat se contentum de his que dixerat super textum pau-
li et quod nolebat ut aliis auctoritatibus responderet: cum ex hoc
libello ad eas satis possit copia solutionum haberi: sed ecce
quod iam fratres sunt ad valvas monasterij claudentes iamias
hora tarda est nec licet nobis hic amplius morari: et sic refe-
ramus deo laudes et gratias de his que in sua benedictione sui-
mus adiuuic disputantes. et ita canonista et secularis flecten-
tes ienua coram altari deum benedictum in verbis sequentibus
adorarunt.

De oratione canonice et secularis.

Eus magne misericors et bone: qui consolator
es totius creature: virtuosus in opere sapiens
in tuo velle et posse diligensque boni virtuosus
et iustus: in tua iusticia et voluntate cuius laudi et
potestati materia nunquam deficit. Omne iniuria maculam viciu
et malicia abominas et spernas: si concepta fuerit virgo
gloriosa ad finem tue sacratissime incarnationis in peccato ori
ginali. Talis quidem conceptus sanctificatus est per tuam sapien
tia et dilectus per tuam voluntatem: quoniam tu omne diligis
quodcumque efficitur ad finem tuum sacratissimum et tue magni
tudinis voluntatis tue et amoris. Diligis viciu et maliciam
peccati originalis in conceptu matris tue contra magnitu
dinem virtutis bonitatis et iusticie tue: tuusque amore virtute
iusticia perfectione potestate bonitate et sapientia contradi
centibus ad inuicem in subiecto conceptionis marie. unde si
sic se habet: contradicens es in teipso tua voluntate dili
gente: viciu contra iusticia et virtute sapientiamque transiete
omne viciu odibile fore tue voluntati in opere cuiuslibet
subiecti. Et si sic est diligis et non diligis in virginali conceptu
scis et ignoras finem illius: nec ducis eum a parte ante nec a
parte post: quoniam tua sapientia contradictio non est. per con
sequens tua sapientia ignorat tale conceptu tuamque voluntate
diligente eum ad finem sacratissime incarnationis tue. Tunc
voluntas tua contradicit tue sapientie: sed quia apud te om
nia predicta inconuenientia abominabilia tue maiestati con
sistunt. Idcirco benigne et largitor eterne patrocini et be
nedictione magnitudinis bonitatis potestatis sapientie amo
ris virtutis et cetera tue dirigat omnes humani aggressus
quod ex confusari opinionum bestationibus per ignorantias
oberrantes tibi liberali gratie largitori laudem conferant:
et benignissime famulentur contritioni atque deuotioni ad
honoris sacratissime matris tue tuamque mediis valeant culpa
biles concordari qui viuas et regnas.

Anonista vero recordatus ex laudibus quas vir
gini obtulerat in preterito merore pristino re
labitur et deflens pungit conscientiam suam luctu
vebementi nec suas lacrimas cohibere valet
quoniam gembundus crebre suam orationem reiterans gra
uatur magno pondere singultuum in tantum quidem: canoni
sta exuberabat gemitibus et suspirijs: in tantaque etiam contri
tione misericordiam et veniam ipsi virgini implozabat quod vi
dens quicumque obtinerari non posset ut non comoueretur
in tam dulci et gaudenti fletu ipsum consolabiliter sociare
Et multum canonista seipsum pupugit meroribus et lamen
tis: multumque seipsum contritum reducit de his que tanto sus
terat tempore induratus qui teneris lacrimis acerbis flebi
libus se erumpit. O supra celestis regina que ad tam altum
finem concepta es. O porta paradisi in cuius scrinio clausus
dauid se inuoluit quomodo aperuisti viscera mea in tam
dulci fletu: quia sic amorosis singultibus plamentor: quanta est
gratia et dilectio quam mihi virgo gloriosa ostendis: quan
tusque est amor quem in tuis honoribus enarrando sentio in re
frigerio cordis mei. Quid tibi offeram regiam amoris: quid
pro beneficijs receptis tue altitudini complacere. Ecce cor
pus ecce animam amando ad divulgandum honores nobilita
tes tue exponere volo vitam meam peregrinando mundum ad
narranda gentibus tue magnalia conceptionis. Et vos omne
secularis qui estis tanta gratia inspiratus cur mecum non
pergitis munitum eruditus illos qui ex illa opinione ceci ac
mutilati persistunt: quoniam de hoc ab ipsa regina amorem
et gratiam rehabebitis: plures protulit sermones pleraque ver
ba canonista. Erupibatque hominem ad contritiones cordis
lissime comonebat. Videns ergo secularis in tanta deu
otione canonistam fore demersum flebat continue: et sic con
lugentibus ambobus multiplicatur fletus ac deuotio eo
rundes. Quorum viri predicti fuerunt tanto vulcore pluri

mū confortati: secularis manu recepit canonistam vt exien-
tes a conuentu iocundius se salutant: seiplos etiam carita-
tis osculis amplectentes: promittentesq; ad inuicē defen-
dere ac sustinere veritatē superius disputatā. Et sic i bene-
dictione diuina alter alterius recipiens comeatū: canoni-
ca solus peregrinus recessit.

Ad laudem ⁊ honorē inremerate virginis marie: liber
de ei⁹ cōceptu ab omni labe originali illuminato compila-
tus (qui pro fide catholica lapidū ictibus occubuit apud
tunicem ciuitatem agarenorū) felici numine est explicitus.
Impressus hispani impensis religiosi viri fratris martini
almodouar militie de calatrana. opera vero ⁊ ingenio ma-
gistrī pauli d' colonia ⁊ sociozū eius alemanozū duodecima
die martij. Anno ab incarnatione dñi. 1491.

Incipit Expositio misse scđm fratrem Hugo-
nem Cardinalem ordinis Predicatorum.

Item Apłs ad Epheios. vi. cap. Induite vos armaturā
dei vt possitis stare aduersus insidias dyaboli. Hec
armatura est vestis sacerdotalis significatina. Prudē-
tius repñtatiua vestīū xpī quibus indutus fuit tpe passiōis
Primū vestimentū quo sacerdos induit est amictus quo cas-
puit regē: ⁊ significat salutē que per fidez tribuit. De hac Apłs
ad Ephe. vi. Hanc salutis assumite: ⁊ repñtans coopertorium
quo indet velabant facie xpī dicentes: Mat. xvi. Propbetiza
nobis xpe quis est qui te percussit.
Secundū vestimentū quo regē corpus a seorsum vsq; deoz
sum est alba qua sacerdos induit: ⁊ significat spem que ex gratia
prouenit ecclesie sursum ⁊ ex meritis ecclesie deorsum. De hac
Apłs ad Roma. viij. Spe salui facti sumus. Hoc repñtat ve-
stem albā in qua illudit herodes eū. Mat. xxiij. Illudit ⁊ ins-
datum veste alba ⁊ remisit ad Pilatū.
Tertū vestimentū est corrigia vel cingulū: per quā significat
iusticia cuius sunt duo brachia inter se confringentia scz declina-
re a malo ⁊ operari bonū. Unde xp̄us Esaye. xi. capitulo dixit:
Et erit iusticia cingulū lumborū eius. Hec corrigia repñtat flas-
gellū cum quo Pilatus cedit Iesum Johan. xix. cap. Appre-
hendit Pilatus Iesum ⁊ flagellauit.
Quartū vestimentū est manipulus qui in laeva manu portat
per quem fortitudo designat qua contra aduersa debellat. De
hac dixit Apłs. Fortitudo est virtus recōdens in pectus ad-
uersitatis. Iste manipulus representat funem cū quo ligatus fuit
Iesus a iudeis cōprehensus. Unde Johan. xvij. Compren-
dentes Iesum flagellauerūt eum. *atq; ligauerūt*
Quintū vestimentū est stola siue orarīū que habet duo bras-
chia pendētia: significātia prudentiā ⁊ temperantiā. An Apłs
ad Titū. Sobrie ⁊ iuste ⁊ pie viuamus in hoc seculo. Hec stola

ligaturā significat qua ligatus fuit Iesus ad columnā.
¶ Sextum vestimentū est casula per quam significat caritas.
Nam sicut casula omnia regit: sic caritas operit multitudinē
peccatorum. hec casula representat purpureū vestimentum quo
milites circumdederūt Iesum. Unde Iohannis. xix. Et veste
purpurea circumdederunt eum.

¶ Iste numero et ordine sacerdotaliū vestiū. Nunc viden-
dum est quō ad altare accedens est. Dicit enī. iij. Regl
q̄ Salmon fecit altare eneū. Et in Exod. xxv. Moys
fecit labiū eneū de speculis mulierū: in quo laudabāt se sacer-
dotes in ingressu. In labio eneo sonora significat confessio. In alta-
ri eneo mētis amaritudo. Per speculum mulierū vite consideratio
scōrū. Sacerdos tanq̄ anteq̄ ad altare ventat per confessionē se ab-
luat per amaritudinē mētis se expurget. et per considerationē vite
scōrū se informet. De primo dicit Esayas: Mūdāmini q̄ vasa
fertis dñi. De scōdo Loxin. i. ij. cap. Expurgate vetus fermentū
De tertio ad Hebre. xij. Ideoq̄ et nos tantā habētes impositā
nubem testiū: deponentes omne pondus et circūstans nos pctm.
¶ Hoc facto sequit̄ Introitus misse: q̄ dicit Apl̄s ad Titū ij.
Obsecro igit̄ primo oim fieri orationes et obsecrationes postula-
tiones: gratiarū actiones.

¶ Notandū q̄ missa distinguit̄ in quatuor partes. Prima ps est
vsq̄ Te igit̄ clementissime r̄c. ab introitu misse. Et hec vocat̄
Orationes. Scōda pars est a Te igit̄ vsq̄ ad pater n̄r. Et vocat̄
Obsecrationes. Tertia pars est a Pater noster vsq̄ ad Collec-
tas. Et hec vocat̄ Postulationes. Quarta pars est a Collectis
vsq̄ ad Ite missa est. Et vocat̄ gratiarū actiones.

¶ De prima parte misse notandū est q̄ primo cantat̄ Introit̄
misse: et significat vaticinia Prop̄betarū et desideria sanctorū pa-
trum desiderantiū dei filiū incarnandū. In cuius rei signum pri-
ma dñica Aduentus dñi cantat̄ ecclesia illū introitū Ad te leua-
ui aiaz meā r̄c. Versus est. Vias meas do. r̄c. qui designat opa
coꝝ. Triplicat̄ autē introitus fm̄ quosdam in diebus festiuis in

landem trinitatis: et dicit̄ semel cū Glozia patri. ad laudem vni-
tatis. Dicit̄ aut̄ bis in diebus alijs ppter laudes diuine et huma-
ne nature que in persona filij sunt vnite. Sed sciens est q̄ in alijs
quibus ecclesijs vt dicit̄ Inno. in sua expositione in diebus festi-
uis dicit̄ pfecte et impfecte introitus. P̄mo pfecte: q̄ ecclesia deū
laudat perfecta laude. Scōdo dicit̄ impfecte: q̄ impfecta est ois
laus. Tercia dicit̄ pfecte: q̄ perfecta est laus patrie.

¶ Sequit̄ kyrieleyson: q̄ triplicat̄ ppter bonitatē. Et p̄mo di-
cit̄ ter kyrieleyson ppter laudē p̄ris. Scōdo dicit̄ ter xp̄leyson
in laudē vel gloriā filij. Tertio d̄ ter kyrieleyson in honore spi-
ritus sci. Dicit̄ aut̄ nonies ppter nonē ordines angeloz.

¶ Circa hoc notandū est q̄ laudant tres lingue deum. s. Greca
Hebraica et Latina. Greca enī est cū dicit̄ kyrieleyson: q̄ kiris-
os est idem q̄ xp̄s. eli. i. deus. et leyson. i. miserere. et ymas. i. no-
bis. Unde kyrieleyson tantū sonat̄ q̄tuor D̄ deus xp̄e miserere
nobis. Hebraea lingua est Alleluia. In hebreo tantum sonat̄ alle-
luia quarum laudem vel laudes dicite deo in latino: vel laudas
te rex deum inuisibilē. Et hec interpretatio ponit̄ ab Augusti-
no in glo. Psalteriij.

¶ Ite Amen interpretat̄ fiat: et hoc est cū dicit̄ Per oia secula se-
culoz Amen. i. fiat. Ite interpretat̄ veritas: sicut in Apocalipsū
vbi d̄r dei filius: ibi dicit̄ amen testis fidelis. i. veritas. Ite inter-
pretat̄ vere: vt in Euāgelio. Amen dico vobis. In latina vero lin-
gua dicunt̄ orationes: que ponunt̄ post kyrieleyson.

¶ Sequit̄ de gloria in excelsis deo: q̄ est laus angeloz q̄ can-
tauerūt in natali dñi. Et debet dici in medio altaris: q̄ angelus
qui natiuitatē dñi pastoribus nūciavit stetit in medio pastoz: vt
patet Luce. ij. qm̄ dixit: Ecce euāgelizo vobis gaudū magnum
quod erit omni populo.

¶ Sacerdos dicens Glozia in excelsis: gerit personā ipsius ange-
li. Et bonus respondens: gerit personā multitudinis: de quo dicit̄
ibidē. Facta est cum angelo multitudo celestis laudantiū deū
et dicentiū: Gl̄a in excelsis deo r̄c. per q̄ rep̄ntat̄ mesticia veterū
a ij

Le. an. orationes
est orationes
obsecrationes
postulationes
grat. actiones

de 119
linguis

Alleluia

patrum ppter tedium expectandiis incarnationis dñi. Cantatur enim Glozia: quia habebant spem liberationis de expectatione. Et dicit Esay. xxvij. Psalmo. xxi. In te speraverunt patres nostri: speraverunt et liberasti eos.

C Frē nota q̄ cantica latine idē sunt q̄ glia in excelsis. Alleluia nō cantat̄ a. lxx. vsq; ad pasca: q̄ illud tempus significat Babilonicā captivitatem in qua iudei suspendērūt organa sua et dixerūt quomō cantabimus canticum dñi in terra aliena.

C Post Glozia in excelsis venit se sacerdos ad populā dicēs: Dñs vobiscū: vt dicit Ruth. i. cap. vii. sumptus est: Ruth. n. salutauit messores: sic est sensus: Dñs vobiscū. i. q̄ tribuat peritio nibus nostris effectū. Ep̄s vero dicit: Pax vobis: q̄ ep̄s est vt carius xp̄i q̄ hoc verbū discipul̄ suis dixit. Jo. xx. cap. Pax vobis: Et est sensus: in p̄nti datur vobis pax temporalis: et in futuro pax eternalis. De bis duobus dicit Jo. xii. Pacē relinquo vobis: pacem meā do vobis. L. bozus r̄fidit. Et cū spiritu tuo: qd̄ scriptū est ab Ap̄lo ad Titū. Et est sensus: Deus qui est in ore tuo sit in corde tuo. Postea dicit sacerdos. Oremus: in signū q̄ xp̄s dixit discipulis suis: Orate ne intretis in temptationē. Et inde preponit sacerdos orōnes que terminent̄ in filij noie: q̄ nō valet oratio que nō fit in noie mediatoris. Et notandū q̄ om̄s orō diriḡt ad patrem vel filiū: nulla aut̄ ad sp̄m sanctū: Quia spiritus sanctus est donū: et a dono nō petit̄ donum: sed a largitate doni. Petit̄ aut̄ a patre et filio cū sp̄s sanctus ab vtroq; pcedat. Unde ad patrem et filiū diriḡt oratio ad alicuius datorez et nō ad spiritū sanctum qui est donū.

C Item notandū est q̄ si dirigat̄ oratio ad patrem in qua nō est mentio de filio: tūc debet dici: Per dñm: vt in illa orōne: Pro rector̄ in te sperantiū deus. Si vero in orōne fit mentio de filio: tūc debet dici: Per eundem: vt in illa orōne. Deus qui de beate Marie virginis vtero. Si aut̄ dirigat̄ ad filiū: tunc debet dici: Qui viuus et reg. zc. vt in illa orōne. Deus qui virginalē aulaz. Si vero in fine orōnis fiat mentio de filio: tūc debet dici: Qui

tecum zc. vt in versu. sequētibz. Per dñm dicat cum patrē p̄te sbyter orat. Cum xp̄m memores: per eundem dicere debes. Si xp̄o loqueris: qui viuus dicere debes.

C Finis orōne sequit̄ Ep̄la que significat doctrinā ap̄loz. et eleganter p̄cedit orō: q̄ legit̄ Luce. d. cap. Rogate dñm messis vt ipse mittat oparios in messem suā. Legit̄ enī ep̄la de ap̄lo Petro et Paulo et etiā Jacobi: vt patet quibz in canonicis. quibz de adibus ap̄loz. quibz de apocalipsi. quibz de pabolis Salomōis et quibz de pp̄betis. quibz de libris moysi. q̄ de ipsis p̄mittebant̄ sp̄alia. in cuius signū terminant̄ in graue accentū. In nouo vero testamento p̄mittunt̄ sp̄itualia: in cuius signū euāgelia terminant̄ in acutū accentū.

C Post ep̄istolā sequit̄ Responsorū qd̄ pertinet ad opera actiua: et bene cōgruit hoc nomē Responsorū operatiōi: q̄ debent respōdere p̄dicatiōi: hoc est fm̄ q̄ nobis p̄dicat̄ fm̄ hoc etiā debemus opari: iuxta illud Beati qui audiūt verbū dei zc. Vocatur. n. a quibusdāz Graduale eo q̄ significat gradū virtutis. Unde. i. Petri Administrate in virtute: scientiā in sciētia: pietatem in pietate amorē fraternitatis.

C Post Responsorū sequit̄ Alleluia: qd̄ significat gaudiū in effabile significās q̄ ecclesia fidei habet laudē.

C Post Alleluia sequit̄ versus qui significat operationē qui debz coniūgi laudi: q̄ deū nō bene laudat qui bene opari cessat. Alleluia repetit̄ conueniēter et significat laudē patrie.

C Sequit̄ Sequētia. Et in antiquis sequētijs sunt verba inco gnita: q̄ ignotas est nobis modus laudāti deū in patria.

C Notandū est q̄ in diebus ieiunioz vt̄ in. xl. cantat̄ tractus p̄ Alleluia: in quo notat̄ longa expectatio sanctorū patrū: vel iudeoz captiuitas dura.

C Sequit̄ Euangeliū: qd̄ significat verbū dei: et legit̄ hoc dyaconus: et sumit̄ libz de altari: in quo significat̄ q̄ euangeliū est verbū dei: per altare significat̄ fm̄ id Exod. xx. Altare de terra facies mihi inclināt sp̄m super sinistrū bumerū. in quo significa

10. no. carm. d. l. e. p. no. de. mag. in. p. p. r. u. a. n. e. a. c. t. i. v. i. t. e. t. e. r. t. i. n. i. a. r. e. d. e. s. t. i. t. u. t. i. o. n. e. s. e. n. t. i. a. t. e. r. t. i. a. n. i. m. i. t. e.

Non quomodo debent finire oratione

tur q̄ predicatio xp̄i de gentibus trāsiuit ad iudeā: iuxta illud
Esa. x. In diebus illis saluabit iuda. In quibusdā locis crux p̄
cedit Euangeliū: in signū q̄ p̄dicatio debet sequi crucifixū. vñ
dn̄s dixit Petro Sequere me. **P**recēdūt aut̄ duo cerei: qz p̄
dicatores semp debēt habere notitiā vtriusqz testamēti. **P**re
cedit aut̄ qñqz vnus per quē significat q̄ **J**ohānes ante xpm̄ mis
sus fuit. **L** barbarū cū thure significat orōnes cū deuotiōe quā
tūc maxie oportet habere fideles in audiēdo verbū dei vel diui
nū sermonē. **D**ebet aut̄ in alto legi: qz doctrina euāgelij dz oēs
altas doctrinas p̄cedere. vñ ap̄lo ad Ep̄be. vij. **L**ex neminē du
xit ad perfedū: ad euangeliū operat̄ salutē oī credenti.

Notandū est q̄ subdyacon⁹ serēs puluinar ante dyaconū ip̄o
fcō rep̄nat q̄ dignus est opariis mercede sua. **D**at. x. z **A**p̄ls
ad **C**orin. xl. ca. **S**i sp̄ualia seminam⁹ nobis nō est magnū si car
nalia v̄ra metamus. **A**d aut̄ subdyacon⁹ libzū z puluinar repoz
tat: significat q̄ p̄dicatoz debet in ope bono v̄tā suā deo offerre
vñ ad **C**orin. **O**mnē q̄cunqz faciū verbo aut ope in noīe dn̄i nr̄i
Jesu xp̄i facite. **D**yacon⁹ volēs legere euāgelij: primo salutat
pplm̄ dicēs: **D**ns vo. in quo significat se orare q̄ deus sit cū eis
qui reddat nos attētos in audiēdo verbū dei. **E**t cboro⁹ r̄ndit: ac
si diceret: recū crucifixū credo. vñ **A**p̄ls ad **C**orin. ij. **N**ō iudica
m̄ me iter vos scire nisi xpm̄ **J**esu z dn̄c crucifixū. vñ **A**p̄ls ad
Bat. vij. **M**ibi aut̄ absit gl̄ari nisi in cruce dn̄i nr̄i **J**esu xp̄i. **D**e
bet n. legi ad aquilonē: per hoc significat q̄ armari debemus do
ctrina euāgelij p̄tra dyabolū qui per aquilona significat. vñ can
ticoz. iij. **S**urge aquilo. i. diabole: z veni anster. i. sp̄s sc̄. **A**u
diētes aut̄ euāgelij debēt stare quasi parati ad p̄liū p̄ fide xp̄i
sustinēda. vñ **L**uc. xxi. **Q**ui nō hz gladiū p̄dat tunicā z emat
gladiū. **I**tē dn̄t depōere baculos: qz d̄r **D**at. v. **S**i p̄cussit te in
faciē p̄be ei z maxillā **D**ebēt etiā ab amatozib⁹ mūdi recedere
Lectō euāgelio debet se qlibet signare ne diabol⁹ semē. i. verbū
dei a cordib⁹ eoz surripiat. vñ in euāgelio **L**u. legit̄ **V**olucres
celi cōmēderūt illud **P**ost hoc det̄ liber aptus ad osculandū sa

*107 Aquilo n̄ est p̄
diabol⁹ sed auster z f̄m̄
pancro*

erdoti: qz d̄r **L**uc. viij. **V**obis datū est nosce misterij regni dei
Bat z patens fm̄ quosdā elansa illis qui sunt in cboro: qz ibi se
quit̄ ceteris in parabolis. **D**e sacerdote **D**alac. ij. d̄r. **L**abia sa
cerdotis custodiūt sciam z legē exquirēt de ore eius. **L**unc inci
pit sacerdos: **C**redo in vnū deū: in quo significat q̄ ea credere
debemus q̄ audiuim⁹ in euāgelij predicatiōe. vñ **A**p̄ls ad **R**o.
x. **F**ides ex auditu: auditus p̄ verbū xp̄i. **P**ostea d̄r se sacer
dos ad pplm̄ monens eū ad accedendū in euāgelij p̄dicatione: z
dicit **O**remus: in signū q̄ xp̄s dixit discipulis suis **L**uce. xij.
C **P**ost hoc incipit cboro⁹ offertoriū: in quo significat se offer
re dei ofonem. **S**acerdos postea volens accipe calicē z hostiā q̄
bz esse triticea: z hoc est fm̄ q̄ deus cōparauit se grano frumēti.
Itē accipit vinū in signū q̄ xp̄s fuit aditus boni racemus
in torculari crucis pressus. vñ **P**iere. liij. **V**estimēta tua sūt cal
cantū in torculari. **D**einde accipit aquā que in tanta q̄titate de
bet apponi vt in vino valeat oblozberī: in signū q̄ ecclia se debz
incorporare xp̄o: nō xp̄s ecclie. **U**n̄ dicit **A**ug. **N**ō mutabis me
in te sicut cibū carnis tue s̄ tu mutaberis in me. **I**n pane cozp⁹
xp̄i designat̄: in vino sanguis denotat̄: in aqua pplus rep̄natur.
vñ. **A**poca. xvij. **S**i aque multe z populi multi.

Itē q̄ sacerdos post **O**ffer. lauat manus suas significat mūdi
tiā mentis z cozpis quā bz habere m̄stratoz tanti sacri. vñ **P**ier.
Lauami immūdi es. zc. **P**ostea dat̄ thbus: in signū q̄ hō debet
h̄re deuotionē in orādo. **P**ier. xlvij. **M**aledictus qui facit opus
dei negligēter. **E**t est sciend⁹ q̄ bec ps de qua did̄n̄ solebat est in
p̄mitia ecclia appellari carbecumioz. vñ subdyacon⁹ lectō euā
gelio solebat clamare. **E**xite carbecumi: qz sacerdos secretū in
cipit. **E**t rō butus: qz illi erāt sine sacro baptisimi.

Post bec dicit sacerdos inclinato capite an̄ altare **I**n spiritu
humilitatis: qd̄ sumit de. ij. **B**aniel. **P**ostea elenato capite alī
quantulū osculat̄ altare: in signū q̄ per passiōē xp̄i reconciliat̄
sumus deo p̄ri. vñ **A**p̄ls ad **C**orin. ij. **F**aciēs pacē vt reconciliet̄
ambos in cozpe deo p̄ri. **P**ostea cōuertit se ad populū dicēs se

*107 missim
stentiam*

112

crete **O**rate p me fr̄s z ego p vobis: in quo significat q̄ xp̄s d̄i
xit discipulis suis. **L**u. xxi. **O**rate ne intretis in temptationē. Et
ibi. **E**go pro te rogavi **P**etre: in quo significat ecclesiā de ius
deus orat̄ esse. **P**ost hec sacerdos dicit secrete orōnes iuxta nu
merū z ordinē orationū ante epistolā premissaz: z dicit eas secre
te: qz xp̄s oravit secrete cū dixit **M**at. xxi. **P**ater mi si possibi
le est transfer calicē hunc a me. **F**initis secretis dicit alte: **P**er
oīa secula seculoz: in quo significat q̄ **P**etrus suscitationē laza
ri aperte p̄dicavit. **P**ost hec salutat ppl̄m dicens. **D**ñs vobiscū
z monet mētes habere ad divina: cū dicit **S**ursum corda.

Post hec dicit prefationē que sic appellat̄: qz precedit prin
cipale sacrificiū. **S**unt aut̄. x. prefationes canonicę. **P**rima est de
sancta trinitate. secūda de natiuitate. tertia de apparitiōe. quarta
de. xi. quinta de sancta cruce. sexta de resurrectione. septima de ascē
sione. octava de sp̄s sancti missione. nona de beata virgine: deci
ma de apl̄s. **I**n fine aut̄ prefationis orat̄ sacerdos vt̄ laus sua so
cies angeloz laudibus. **P**ost hec c̄ozus c̄at̄ ter **S**c̄us **S**an
ctus **S**c̄us: ostēdens se cōfirmare angelis. **E**t sumit **E**sa. ca. xxi.
vsqz ad illū locum **S**anna in excelsis. qd̄ dicitur. **M**at. xxii.
Dicit aut̄ ter sanctus ppter personaz trinitatē: z semel deus p
pter essentie vnitatē: z **S**anna. i. obsecro salua.

Iso de hac pte prima q̄ dicta est sup̄ius orōnes: dicens
v est de sc̄da q̄ fm̄ **A**pl̄m d̄i obsecrauit. **H**ec ps̄ q̄nqz
d̄i secretū: z hoc dico qm̄ dicit̄ in decreto. **A**lq̄n canon
d̄i qz ibi sunt verba mystica a sc̄is p̄ribus instituta. **A**lq̄n dicit̄
Sacrificiū p̄ sue pte digniori. **P**ost hec sacerdos incipit̄: **L**e
igit̄. se debet inclinare añ altare: significās q̄ **P**etrus inclinavit
se dum p̄spexit in monumēto: z inclinatus debet incipere. **L**e igit̄
z sic precedētis parti p̄tinuat̄ tu es sc̄us dñs: igit̄ clementissime
p̄ rogam̄ te per **J**esum xp̄m dñm n̄m vt̄ benedicas hec dona
hec munera: hec sc̄a sacrificia illibata. **B**ona dicunt̄: qz donant̄
a sup̄iori. **I**a. i. **O**mne donū optimū a p̄re luminū descendit. **M**u
nera dicunt̄: qz offerunt̄ ab inferiori qz nobis mittunt̄. **S**acrifi

cia dicunt̄: qz p peccatis offerunt̄. **F**iat aut̄ tres crucez sup̄ hec
verba illibata. **E**t multis de causis. **P**rima est in reuerentiā tri
nitatis cuius potētia fit p̄uersio panis z vini. **S**ecunda est in fig
urā triplicis vnionis in incarnatione saluatoris. **T**ertia in me
moziā trine crucifixionis. **P**rima fuit in volūtate persequentū. de
qua **M**at. xxvi. **C**ollegerūt pontifices z p̄barisei con. **S**ecun
da fuit in vnitate clamantiū. de qua **M**at. xxv. **E**t illi clama
bant crucifige eū. **T**ertia fuit in crucifixione manū z pedū. de
qua **L**uc. xxi. **E**t crucifixerunt eum.

Sacrificia illibata. i. corrupta: nō quia substātia panis z vini
nō pōt̄ corrupti in qua substātia panis z vini trāsmutat̄ z trāf
substātiat̄ virtute verbor̄ sc̄z in carnē z substātiā xp̄i. **V**nde
de **P**sal. **N**on dabis sandū tuū videre corruptionē. **T**ermina
tur aut̄ hec ps̄ canonis in primis. **I**n hac sc̄da parte fm̄ **A**pl̄m
ad **L**bi. **O**rat̄ pro his qui in sublimi sunt positi. **O**rat̄ur enim
p̄ principe sp̄iali z terreno: sp̄ialis habet gladiū verbi dei ad re
pellendū hereticos. terrenus habet gladiū ferri ad feriendū cōm
munes. **D**e his duobus dicit̄ **L**uce. xx. **E**cce duo gladij hic.

Sequit̄ tertia pars. i. **D**emēto famuli tui. **I**n qua orat̄ pro
vniuerso. **I**n qua orōne debet ordo attendi per ordinē caritatis.
Quicqz orat̄ sacerdos primo pro p̄re z m̄re. **S**ecōdo p̄ parentibus.
Tertio pro his qui se cōmendant eius patrocinis. **Q**uarto p̄
astantibus. **Q**uinto pro xp̄iano populo. **N**am nimis nō debet
orare ne generet in plebe scandalū: qz dicitur **M**at. xxiii. **V**e
aut̄ homi illi zc̄. **N**ā debet certissime p̄curare q̄ non debet offi
ciū proferre sine sale. i. sine discretionē z decoze.

Sequit̄ quarta pars. i. **L**ōcantes zc̄. in qua fiat mēto sancto
rum apl̄oz z martyz: z nō solū istoz: qz cum hoc sit sacramentū
amoris in huius sacramētū mysterio debet fieri memoria de illis
in quibus apparuit signū veri amoris. **I**n apl̄is apparuit per abie
ctionē sp̄aliū. **I**n martyribz per corporoz tormentoz expositionē.
De primis **M**at. xix. **E**cce relinq̄mus. **I**deo de sc̄dis dicitur
Joban. liij. **E**t si corā boibus tormēta passi sunt **T**erminant̄ an

re be particule **P**er dñm nrm. Sicut eni oia per ipm facta sunt ita per ipm habent determinari z reparari. **N**ō debet dici **A**mē vsq; ad perfectiōem fm quosdam: qz angeloz chozi factō myste-
rio assistentes respondent.

Sequit quinta pars. s. **H**ac igit oblationē. In qua dicit bene-
dictā rationabilē. **B**ndictā dicit: qz a deo spēaliter bndicit: z qz
hic agit de xpō qui est bndictus fructus virginis Marie. **I**te per
istā verā hostiā celestē benedictionē assequimur. **R**ationabilē di-
cit z acceptabilē: qz in illa acceptamur deo. **F**uit aut quinq; cru-
ces. **P**ria sup benedictā. scda sup ascriptā. tertia sup ratā. quar-
ta super corpus. quinta sup sanguinē. **T**res p̄ime significāt tres
dies qbus deus p̄dicauit post dñicam in ramis palmarū. **E**l-
tridū in quo xp̄us in sepulchro requieuit. **E**l tria loca corpus
in qbus passus fuit. s. manus: pedes: z latus. **D**ue hō sequētes
significāt q xp̄s habuit quinq; vulnera. **T**res p̄ime sunt cōmu-
nes pani z calici: quarta appropriat pani. z quinta calici.

Sequit sexta pars que incipit. **Q**ui pridie zc. in qua s̄ mul-
ta notabilia z diligenter attende.

Primū est: **Q**ui pridie anteq̄ pateret cōmuniō sacramenti
corporis z sanguinis dñi in die cene post cōmestionē agni pasca-
lis instituta fuit: in signum q sacramenta legalia vmbre erant: z
aduentente veritate cessare dicunt vmbre. **I**tem hoc sacramentū
vlticū fuit: z ideo illud dedit xp̄us cum ad passionē ire voluit
vt mentes apostolorū firmitus firmarent: z vt vltima audita fir-
mitus memorie cōmendarent.

Scđm notabile est qz dicit: **A**ccipite panem z tradidit eis sa-
cramentū corporis sui sub specie panis z nō specie agni: ne mandu-
carent ac si de morte legali agnum offeramus.

Tertū notabile est qz dicit: **E**leuatis oculis in celū: per hoc
enim q xp̄s eleuauit oculos: nobis insinuat se habere a patre
quicqd̄ habet. **E**t fm hoc in p̄ncipio op̄ez n̄oz debemus diri-
gere mentis oculos ad deū tanq̄ ad datōz oim bonoz.

Quartū notabile est qz dicit: **D**eo p̄ri gratias agēs qui ipm

in carne misit: z qz per ipm mundum redemit: z per ipm mortē
nostrū destruxit.

Quintum notabile est qz bndixit benedictōe celesti z virtute
verbi: quia conuertit panis in corpus xp̄i: z vinum in sanguinē
virtute verborum.

Sextum notabile est qz bndixit z fregit: qz sic fit cōfectio vir-
tute istoz verborū. **H**oc est eni corpus meū. **P**rius panis est fra-
ctio q̄ p̄fectio: ergo dicit prius fregit q̄ cōsecrauit: sed etiā pri-
us consecrat q̄ frangat: ergo aliter facit q̄ xp̄us: ergo in hoc de-
linquit qd̄ absit. **A**lij dicunt aliter qz bndixit prius z postea fre-
git. **T**ertio hec verba dixit **H**oc est corpus meum. **E**t tūc illud
fregit: z ita prius fuit fractio q̄ consecratio: z sic obniāt ista sibi
ergo ecclesia delinquit. **S**ed est sciendū qz ecclesia non delinquit
quia xp̄s post benedictionē z consecrationē fregit: licet ordo al-
ter verborum sonat.

Septimū notabile est qz dicit **A**ccipite z manducate: in quo
significat duplex māducatio. s. sacramentalis z spiritualis. **I**n sa-
cramentali p̄ceptimus corpus xp̄i. **I**n sp̄ali incompamur mystico
corpe xp̄i: qd̄ est ecclesia. **S**acralis cōmestio bonoz z maloz ef-
fe potest. **S**ed sp̄ialis tm̄ est bonoz: p̄ima nō perficit. **E**t de il-
la dicit **A**p̄s ad corinth. xi. **Q**ui māducat corpus xp̄i z bibit
sanguinē eius indigne iudiciū sibi māducat zc. **I**lle aut indigne
recipit qui sacramentaliter z sp̄aliter nō recipit. **S**acramentalis
māducatio est signata per hoc qz dicit **A**ccipite.

Item potest queri quid demonstret per hoc p̄nomē hoc: an
corpus: an panis. **N**ō panis qz sic facile diceret **H**oc est corpus
meū. **N**ō corpus: qz adhuc nō sunt dicta verba virtute quozun-
das fit transubstātiatio. **S**olutio. **Q**uidā dicūt de quibus fuit
vñs magister **D**e māducatōz sine cōmestōz qñ dicitur est totū
substantiatū est: vt si dico **H**oc est corpus meū: z pōt poni tale
exemplum. **Q**ui dicit per se litus: litus solū intendit: sed qui di-
cit litus arat intendit alium z aliū sensum. s. operā. **A** simili qui
dicit: hoc est: transubstātiatio nō fit. **S**ed qui dicit totum insis

mul. f. hoc est corpus meū: tunc fuit transsubstantiatio. Dico tñ
q̄ aliud est nomē esse vel verbū: z aliud est dictionē esse. Sicut
dicit Aristo. in li. Topicoz q̄ aliud est significare: aliud dicere:
hoc nomen homo significat hominem. dicere autē non est significare:
re: vnde dicitur est inq̄tum dicit aliud de alio vel cū alio. Unde
dico q̄ per totā significationē z constructionē significare habet
aliquid cum alio: fm̄ q̄ dicit Hieronimus q̄ oīo est dictionē oī
dinario. Unde cū aliquid pronunciat per se nō pprie est oīo: sed
cū ponit in oīo: vnde nō oportet querere de hoc p̄oīe hoc: sed
de ipso fm̄ q̄ dictū est dicitur: vnde nō debet habere demonstra
tionē huius p̄oīs hoc sit ibi panis cū non demonstrat illud qd̄
tota oīo facit: scz vep̄ corpus xp̄i: qz ibi est qñ tota oīo dicta est
Sic qñ totū dictum est vel factū ibi corpus xp̄i vep̄ est: z ibi sub
specie panis z vini totus xp̄s est per cōuersionem z p̄nctionē: z
aīa per p̄iundtionē: diuinitas per vnionē: sed in persona filij. per
sona. n. patris ibi nō est: neqz persona spūs sancti ex vi verborū
sacramētū: lz ibi sint per p̄comitantiā siue identitatē essentīe: qz
nō sunt vnite ille persone humane nature cuius vnionis rōne di
cit̄ ibi esse diuinitas. Sola enī persona filij vnuit humanā natu
ram vnde persona filij ibi est: diuinitas enī ibi est integra z pers
fecta: z sunt ibi tres persone: per essentiā. potentiā z p̄ntiam: sicut
in omni creatura: tñ non sunt sub sacramento. s. ratiōe sacramen
ti: sed sola persona filij ratione p̄dicta.

¶ Sequit̄ Simili mō zc. In qua clausula multa sūt notabilia
eodem mō sicut in principio. Dicit̄. n. in hac clausula. Hic est
calix sanguinis mei. virtute quoz verborū fit cōuersio vini in san
guinem xp̄i in calice sub specie vini: sed sanguis per cōuersionē
corpus per connexionē vel conuentionē: anima per coniūctionē:
deitas per vnionem.

¶ Tres querit̄ hic si sit semiplenū sacramētū sub vna specie: qz
sub specie panis est sacramētū corpis debet apponi tantū. Sz
si aliquis dimitteret vinum scienter: vel ad inducendū heresim:
non esset sacramētū. Sed si aliquis dimitteret vinū nō scienter

ad inducendū heresim: sed per obliuionē vel negligentia: debet
recuperari ab illo loco. Sili modo z prius apponere vinū. Dis
cunt tamē aliqui q̄ ne generet scandalū vinū non debet apponi
Sed qd̄ dicunt prius verius est: quia nō debet dimitti veritas
propter scandalū: qz si bec veritas p̄mitteret scz q̄ non ap
poneret vinum: non posset dici vere hoc sacramētū commixtio
corpis z sanguinis. Sed si non apponatur aqua non minus est sa
cramētū. Sed illi qui dimittunt illam per obliuionē peccant
venialiter. Et illi qui dimittunt per negligentia peccant mortu
liter: z grauiter sunt puniendi.

¶ Sequit̄ noui z eterni testamenti: qz ex effusione sanguinis dñi
nri Iesu xp̄i testamentū accepimus eterne hereditatis. De hoc
testamento habet̄ in Luc. xxiij. Ego dispono vobis sicut dispo
sui mibi pater meus regnū vt edatis z bibatis zc.

¶ Sequit̄ Mysteriū fidei: qz sine fide ecclesie nō fit sacramētū
neqz sine fide potest quis bene intelligere hoc sacramētū.

¶ Sequitur Quotienscūqz hoc feceritis in mei memoriā facie
tis. i. in memoriā mee passionis z mortis. Unde ap̄ls ad Corin
thi. xi. cap. Quotienscūqz corpus xp̄i manducaueritis z sangui
nem eius biberitis mortem dñi annūciabitis zc.

¶ Hora q̄ illa crux que fit super panem cum dicitur benedixit
z fregit: significat q̄ xp̄s passus est fm̄ corpus z animā: vt totū
hominem redimeret.

¶ Sequit̄ septima pars Unde z memores. In principio huius
est signū beate passionis. Et debet tunc sacerdos manus exten
dere ad modū crucis. Et sequit̄ ibi inferius Resurrectiois. Et
tunc debet illas parum extigere: in signū q̄ xp̄us inuidus leo re
surrexit a mortuis.

¶ Sequitur Sedet in celis gloriose ascensiois. Et tūc debet il
las extigere in signū q̄ deus z homo ascendit ad celos.

¶ Sequit̄ Hostiā sanctā: hostiā immaculatā. Panē sanctum vi
te eterne: z calicem salutis perpetue. Dicit̄ autē xp̄s hostia quia
cōceptus est de spiritu sancto. Dicitur autem panis vite eterne:

quia est refectio angelorum. Dicit calix salutis perpetue: quia est effectio vel refectio hominum. Potest autem aliter exponi: ut dicatur hostia pura quia Christus oblatus est ut nos redimeret de fetitate originalis peccati. Hostia sancta dicitur: quia vulneratus est ut effecterent sacramenta quibus significat ecclesia. Hostia immaculata dicitur: quia mortuus est ut nos liberaret a morte eterna quia hoc est nostrum vitium. Calix salutis perpetue: quia est refectio inebrians in prima. Fiant autem quinque cruce super hostiam Tres prime dicuntur super vitium speciem fieri. Quarta super speciem panis. Quinta super speciem vini. Fiant autem quinque cruce in summa: quia quinque fuerunt effusiones sanguinis Christi. Prima in circumcissione. Luce. ij. Secunda in sudore. Luce. xxij. Tertia in flagellatione. Quarta in crucifixione. Quinta in lateris apertura.

Sequitur octava pars scilicet Propitiatio. Et sunt in ista parte due clausule. In prima sunt duo notabilia: quia ibi nominantur tres partes veteris testamenti. scilicet Abel: Abraham: Melchisedech: in omnibus sacramenta altaris figurant. In secunda clausula dicitur: Per manus sancti euangelij tui in sublime altare tuum in aspectu diuine tue maiestatis. Et exponit sic Dipotens sempiternus deus: iube hoc. i. panem transmuta. in sublime altare tuum. i. in sanguinem et corpus filij tui: quia corpus dictus est altare secundum illud Exodi. xx. cap. Altare de terra facietis mihi per manus angelij tui id est per operationem filij tui: qui angelus dictus est. Esaye x. cap. Et vocabitur magni consilij angelus. Secunda expositio est talis. Iube hoc id est corpus Christi et mysticum. per hoc. i. ecclesiam militatem vel triumphantem que dicitur ecclesia secundum id Levitici. Ignis in altari meo semper ardebit. i. feruor caritatis in ecclesia triumphanti: et hoc per manus angelij. i. per operationem et virtutem filij tui. Tertia expositio est talis. O tu deus hec notabilia et has orationes iube preferri. i. presentari in sublime altare tuum id est in presentia curie celestis et in conspectu diuine maiestatis: et hoc per manus angelij tui vota nostra offeruntur deo. An

de Tobie. xij. cap. Dixit Raphael ad Tobiam. Tu orares obtuli orationem tuam deo. In fine autem clausule dicitur. Corpus et sanguis Christi. Et fit una crux super corpus: et alia super sanguinem. Prima significat martyrium Christi. Secunda martyrium sanctorum.

Sequitur nona pars. scilicet Memento. In qua oratur pro defunctis. Et in eodem ordine orandum est in hoc memento ut in alijs. Sed in una oratur pro defunctis: in alia pro viuis. Et notandum est quod locus refrigerij lucis et pacis est locus paradisi. Sicut locus refrigerij propter ardozem ignis inferni et purgatorij. Unde de his dicitur Psal. Deduxisti me per ignem et aquas: et induxisti me in refrigerium. Dicitur locus propter tenebras inferni. De quibus Mat. xxij. cap. Mittite eos in tenebras exteriores. Sicut locus pacis propter tranquillitatem mentis que ibi contra vermem conscientie eorum qui soluti non erant. Unde dicit Esaye vlti. Vermis eorum non morietur: et ignis eorum non extinguetur.

Sequitur decima pars. Inobis quoque precibus. Hec verba cum dicit sacerdos tunc pedus secundum quosdam semel: quia Christus pro peccatis nostris semel est mortuus: ut per ad Romanos. vtiij. Secundum alios ter: in signum quod potest peccare corde ore et opere. Cum dicitur hec verba debet leuare vocem in altum: in quo notatur confessio latronis. de quo Luce. xxij. Memento mei donec dum veneris in regnum tuum. In hac clausula petit sacerdos societatem sanctorum: quia enumerat nomina sanctorum: quia sacerdos legalis nomina filiorum Israel habebat scripta sicut habet Exodi. xx. capitulo.

Sequitur undecima pars. scilicet Per que bec omnia. In qua multa sunt notabilia. Primum est quod dicitur Aplos per que omnia. In quo notatur quod omnia per filium sunt creata. Unde Jo. i. ca. Omnia per ipsum facta sunt secundum est quod dicitur Sanctitas: in quo notatur quod quicumque sanctificatur per gratiam Christi sanctificatur. Tertium est quod dicitur Viuificas. In quo notatur quod quicumque viuificatur per filium viuificatur. Quartum est quod dicitur Indidicis: per quod significatur nobis quod benedictio celestis datur nobis per benedictionem. Fiant autem tres cruce que significat

causam fidem Centurionis qui in morte xpi xpm verum deum et hominem
confessus est: cum dixit Mar. xxiij. Vere filius dei erat iste.

¶ Sequitur Et prestas nobis: et tunc discooperit calicem: in hoc signi-
ficat quod aperta sunt nobis que prius erant clausa in lege.

¶ Sequitur Per ipsum et cum ipso. Fuit autem. iij. cruce. Primum su-
per ipsum. secundum super cum ipso. tertium super in ipso. quartum super in unitate

¶ Sequitur. xiiij. pars que incipit Oremus. et habet in se quatuor
clausulas Prima est Oremus. Secunda est Pater noster. Tertia Scilicet

libera nos. Quarta Pax domini. Quinta Hec sacrosanta commixtio.
In prima hostia nos sacerdos ad orandum. In secunda manifestat

nobis christus quis sit orandus: et quid orandum. quis orandus. Pater
noster qui es. secundum quod dicitur. In. Domine datum optimum ut dictum est. Quid

orandum. Petitiones septem que sunt ibi. Et dicuntur secundum apostolum po-
stulationes. Tertia clausula est. Sed libera nos. Et dicitur in silen-
tium in signum quod christus siluit a predicatione.

¶ Ad orandum quod duo sunt in patena: et faciunt illa diaconus et sub-
diaconus que sunt notabilia: quia diaconus tradit eam subdyacono:
et significat quod christus contulit discipulis potestatem predicandi re-
gnum dei. Ad autem in quibusdam ecclesiis tenet discooperita: signifi-
cat quod sacerdos per orationem orat in fide ecclesie. Ad autem manum

sacerdotis a diaconis sustentant dum dicit Pater noster: significat quod
Moses et Aaron sustentabant manum Moysi orantis deum pro Israel

quoniam pugnabat contra Amalech. Et patet Exod. xvi. cap. Ad au-
tem inuadit diaconus sacerdotem deponere calicem in altari: signifi-
cat quod Ioseph et Nicodemus deposuerunt corpus christi et posue-
runt illud in monumentum. Et patet Jo. xx. cap. Ad autem dyaco-

nus osculat dexterum humerum sacerdotis: significat quod vult esse
particeps laborum ut sit socius eterne retributionis.

¶ Cum autem dicit sacerdos Sed libera nos a malo: tradit subdya-
conus patenam dyacono et dyacono sacerdoti: et osculat eam in dex-
tero humero: per quod significat quod ipse vult esse socius in passione et
in regno: secundum quod dicit apostolus. Si cooperamur et coregnabimus.

¶ Ad autem sacerdos signat se patena et postea deosculatur eam.

¶ Sequitur
¶ Contra mentem
¶ facere.

¶ Sequitur
¶ de
¶ dicitur

significat quod in passione filii reconciliamur deo patri et benedec-
erimus regni celestis.

¶ In fine autem clausule istius dicit sacerdos Per dominum: et facit
tres partes de hostia: unam ponit in calicem: et duas ante. Facit
autem tres partes. Primam in memoriam trinitatis. Secundam in me-

moriam triplicis status christi. Prima est mortalis cum hominibus ma-
nens. Secunda cum mortuis in sepulchro iacens. Tertia immor-
talis in celis existens. Secundo frangit hostiam in tres partes: in me-

moriam quod christus passus fuit triplici parte corporis sui: scilicet in mani-
bus: in pedibus: et in latere. Tertio frangit hostiam in tres partes
in signum quod tres sunt partes corporis christi mystici. Una est in ces-
lo que dicitur triumphans. Secunda est in terris que dicitur ecclesia mi-
litans. Tertia est in purgatorio que dicitur purgans. Que partes
habent per versus sequentes.

Tres sunt ecclesie partes: pars prima laborat.
In terra secunda vivit: sed altera quiescit.

Partem que restat demeritior excoquit ignis.
Ex quo tunc patet transitus ad requiem.

¶ Iste qualiter tres partes sunt de hostia. Hunc videndum
est quid una queque pars significet. Dicendum secundum Innocentium.

¶ Quod prima pars super patenam posita: significat eos qui
sunt in celis. Secunda existentes in purgatorio. Tertia que mittitur
in calicem fideles adhuc viuentes.

¶ Sequitur quarta clausula Pax domini: quam cum dicit sacerdos fa-
cit tres cruce cum parte hostie: que postea debet poni in calice.

Tres cruce significat quod christus fuit in tertium diem in sepulchro.

¶ Ad sacerdos dicit Pax domini: significat quod christus resurgens
a mortuis dixit discipulis suis Pax vobis. Jo. xx. Dicit ergo
Pax domini. Pax temporalis sit semper vobiscum in presenti et eterna
lis in futuro. Lectoris respondit. Et cum spiritu tuo. optans sa-
cerdoti etiam pacem facit sibi ipsi.

¶ Post hoc incipit sacerdos Agnus dei: in quo notatur quod christus
ad tria venit. Primo, ut liberaret nos a miseria culpe. Secundo, ut

liberaret nos a miseria pene. Tertio ut nobis daret de plenitudine gratie. Quantum ad uno prima dicit Misere nobis: quantum ad tertium dicit Bona nobis pax. Dicit Agnus dei primo ideo: quia agnouit patrem obediendo ei: Unde Ap[osto]lus ad Philippi. Christus factus est pro nobis etc. Dicitur enim agnus ab agnoscendo. Dicitur secundo Agnus dei: quia agnouit matrem curam de cobibendo. Jo. xix. ca. Ecce mater tua. Tertio Agnus dei dicitur: quia pietate sua factus est pro nobis hostia. i. agnus. Agnus enim alio modo dicitur ab agnos grece quod est martyrium latine.

¶ Sequitur quarta clausula. s. Hec sacrosancta commixtio: quare cum dicit sacerdos: ponit partem hostie in calicem. Et facit hanc commixtionem ad designandum quod corpus Christi non fuit sine sanguine aut sanguis sine corpore. Secundo illam facit ad signandum quod vere sacramentum conficitur ex specie panis et vini: per quod Christus inuit nobis quod ultra iam non moritur facta commixtione. Et finita oratione assumit sacerdos pacem a corpore Christi vel altare et dat dyacono: et fit in signum quod pax spiritualis data est a Christo humano generi. Tunc dyaconus dat pacem alijs: alij dant inter se: in signum quod omnes debent habere pacem et maxime filij ecclesie. Per hanc rationem potest queri quare pax non datur in missa pro defunctis: defuncti autem non indigent spirituali societate: et per consequens nec spirituali pace.

¶ Sequitur perceptio corporis et sanguinis domini nostri Iesu Christi et ante corporis et sanguinis perceptionem debet dicere sacerdos orationes a sanctis patribus institutas. Prima dirigit ad patrem que incipit Domine Iesu Christe. Alia ad sanctum spiritum: que incipit Assit nobis quoniam domine. vel Veni sancte spiritus: secundum quosdam. Postea debet sacerdos mediare incarnationem: passionem: et virtutibus nostris sacramenti: et sic cum maiori deuotione et oratione debet percipere corpus Christi. Et percepto corpore Christi dicat sacerdos hanc orationem Corpus et sanguis domini nostri etc. Post perceptionem corporis et sanguinis sumat sacerdos semel de vino vel bis sicut consuevit. Sed si casu aliquo debeat post perceptionem corporis et sanguinis celebrare: nihil sumat de vino in prima missa: quia corpus Christi requiritur

rit ieiunium: et sic sumptio illa sacramenti non auferit ieiunium: secus de ablutione vini. Hoc iterum licet sic agere si celebrare velis: ut in die natiuitatis Christi etc.

¶ Post hoc dicitur communitio: que sic appellatur ut coicemus. Et dicitur Communitio: quia in primitiua ecclesia populus coicabat qualibet die. Sed propter peccatum circumstantibus nobis statutum fuit ut coicaretur ter in anno. s. in Paschate Pentecoste et Natiuitate. Sed modo precipitur omnibus ad minus in Paschate: ut patet per capitulum Dis viriusque sexus. de pe. et remis.

¶ Is finis videndum est de quarta parte misse que dicta est Gratias actiones. In ista redit sacerdos ad altare ad dexteram chororum ipsius: in signum quod iudei in fine mundi conuertentur. Postea dicit sacerdos collectas iuxta numerum sectarum. Collecta autem quam dicit in fine misse: significat quod subsequens oratio est nobis necessaria sicut antecedens. Et illa ultima oratio significat quod aduocatum habemus apud patrem. ¶ Item notandum est quod sacerdos venit se quinquies ad populum quia Christus in die resurrectionis quinquies apparuit discipulis suis. His dictis sacerdos vel dyaconus dicit. Benedicamus domino: inuitans ad gratias actiones. Et post hec oia debemus humiliter deo. In diebus festiuis dicitur Ite missa est. Et est sensus: Ite ad propria missa. i. Christus missus est. Et est sumptum a vetere lege ubi populus Israel licentiatum est a Rege et cito redibat ad propria. Item in missa pro defunctis dicitur: Requiescat in pace. In qua optatur eis quies eterna.

¶ Finis.

¶ De defectibus in missa concurrentibus.

r Egula dirigens missarum celebratores ut caueant a defectibus. periculis. & disturbiiis in missa contingentibus. & ut super eis remedium apponatur. Primo dicendum est de defectibus. Scdo de perturbationibus & scandalis missas celebrantibus occurrentibus. & que remedia congrue & ordinate ponantur. ¶ Defectus uero misse sunt. quando requisita ad missae celebrationem deficiunt. Isti aut defectus contingunt. Aut ex parte sacramenti. Aut ex parte ministri. Aut ex parte ministerii. Et quia in sacramento requiritur panis triticeus. uinum de uite. aqua naturalis. & sunt hec ex parte materie. Ex parte uero forme requiruntur uerba consecrationis. & intentio consecrantis. In ministro autem requiritur exterius debitum uestimentum. & in corpore ieiunium. & dispositio mentis & anime. Et in ministerio requiritur quod missa compleatur. scilicet quod sacrificium sit completum & perfectum. & quod sacerdos sumat sacrificium comunicando. Vnde de his dicendum est per ordinem. ¶ Primo de defectu panis. Sciendum est igitur quod conficiens fermento grauiter peccat. quia facit contra statutum & consuetudinem ecclesie. Si uero conficiat in pane quod inficitur similiter grauiter peccat. conficiendo in azimo corrupto & infecto propter irreuerentiam sacramenti. tamen talis panis si conficiatur sacramentum est. Sed si panis fit corruptus ita quod in eo deficeret species panis non potest confici hoc est per uerba sacramenti non conficitur corpus Christi. & quod species maneat potest cognosci ad hoc quod continuatio non est soluta. nec alia necessaria ablata. Hec Tho. & Alb. ¶ Item si grana alterius generis fuerint admixta tritico in tanta quantitate quod aliam speciem faciant. siue quod medium constituent. non potest

ex eo confici sacramentum. tamen ex modica quanti-
tate non impeditur. Si panis sit de aqua rosacea confe-
ctus dubitatur inter doctores & sanctus Tho. dicit esse
probabilius q̄ non potest confici. ¶ Si sacerdos infra
missam ante consecrationem aduertit hostiā non esse
triticeam. uel esse corruptam. remota illa hostia aliā po-
nat. & a canone reincipiat. Si uero post consecrationem
hoc aduertit idem faciat. ponendo aliam hostiā z eam
sumat nihilominus illam primā sumat aut aliis sumen-
dam tradat. uel eam reuerenter seruet. Super quod qui-
dam dicunt q̄ reincipiat a canone. Sanctus Tho. tamē
dicit in simili casu esse reincipiendum tantum a uerbis
consecrationis ut habebis infra. Si sacerdos aduertit di-
ctum defectum hostie postq̄ sumpserit licet in isto ua-
rient doctores. Tamen sanctus Tho. tenet in tertia par-
te q̄ debet aliam ponere hostiam & consecrare & su-
mere. quia preceptum de perfectione sacramenti maio-
ris est ponderis q̄ q̄ a ieiunis sumatur. Per id aut dicit
Petrus Si sacerdos infra missam aduertat hostiam non
esse triticeam. uel esse corruptam. patet quid agendum
sit. si nulla hostia fuerit posita. uel si fuerit perdita. per id
quod dicit sanctus Tho. aduertat de defectu hostie. p̄
eius enim summptionem potest hoc intelligi. Si aduertat
eam post summptionem sanguinis rursus ponat nouum
panem & nouum uinum & consecret atq̄ prosequatur
& sumat ne sacramentum remaneat imperfectū. quod
magis expresse apparebit infra. ubi dicitur de defectu
uini. & ponent magis expresse uerba ipsius sancti Tho.

¶ De defectu uini.

¶ Sciendum est q̄ si uinum est omnino acetum. non
pōt de eo confici sanguis xpi. quia uinū differt ab a-
ceto sicut uiuum a mortuo s̄m philosophum. Sed si ui-
num sit in uia quasi acetū tunc idem est iudiciū quod

de pane qui est in uia ad corruptionem. i. q̄ pōt confu-
ci. tamen h̄mōi conficiens grauitur peccat propter irre-
uerentiam sacramenti. Et Alb. dicit q̄ uinum putridū
tantum q̄d perdit uini naturam potest confici. tamen
h̄mōi conficiens grauitur peccat. ut dictum est de uino
multum pomico. uel acio. & musto unde potest confu-
ci z̄. nec tamen conficiendum est de multum recenti
propter impuritatem. de hoc Tho. & Pe. ¶ Item scien-
dum est q̄ in uinum quod conficitur non debet appo-
ni aqua rosacea uel aliā artificialis aqua. Si tamen appo-
nerent in tam modica q̄titate q̄ in uinum conuerterentur.
conficeret. hec Tho. & Pe. ¶ Item si sacerdos post
consecrationem corporis. aut immediate ante consecra-
tionem sanguinis percipiat uinum non esse aut aquam
debet statim apponere. Si uero post omnia uerba con-
secrationis percipiat q̄ uinum non fuerit positum. siq̄
dem hoc percipiat ante cōsecrationem corporis debet
deposita aqua si ibi fuerit in calice ponere uinum deim
de aquam & resumere nouam consecrationem sangui-
nis. Si uero percipiat hoc post consecrationē corporis
debet aliam hostiam simul cū sanguine consecrare ite-
rum. & in fine sumere hostiā itez consecratā & languis
nem nouos. stante etiā si prius sumpserit aquā que erat
in calice quia preceptum de p̄fectione sacramenti ma-
ioris est ponderis q̄ preceptū q̄ hoc sacramentum a iei-
sunis sumatur. Predictus sanctus Tho. ex predictis uer-
bis demonstrat illa duo que supradicta sunt cum defe-
ctu panis. ut dictum est supra. Dicit etiā sanctus Tho q̄
nō sufficit sacerdoti solū hostiā sumere sed etiā sangui-
nē. ne imperfectū remaneat sacm. Si uero aliq̄s cōsecre-
ret z̄ sumeret. & post summptionē sanguis agnosceret q̄
hostia nō esset triticea. uel esset corrupta. In isto casu di-
cit sc̄tus Tho. etiā si solutū sit ieiunium q̄ repetendum

Cave ne h̄mōi

de sumptione

*ly itez cadat sup
sumptione q̄ hostia
iā rupta nō p̄t itez
generari.*

est sacramentum ut sit integrum. & cum misse celebri-
tas terminetur benedictione sacerdotis ut dicitur infra
Non ita iudicandum est de defectibus misse ante bene-
dictionem sacerdotis. cum adhuc uiget officium misse
quia post benedictionē quicquid fieret magis uideretur
erratio q̄ reparatio defectus. Item ex uerbis sancti Tho-
me immediate supradictis apparet q̄ in reparatione sacra-
menti imperfecti sufficiat resumere a uerbis consecrati-
onis. uerumt̄n sunt ordinate reparanda. quia ut dicitur.
vii. q. i. perfecta non possunt dici sacramenta que perfe-
ctum non habent ordinem. Et sanctus Thomas dicit q̄
inane est sacrificandum si non hoc perficiatur sacramē-
tum. Vnde concilium Tolctanum tulit sententiam ex/
cōmunicationis in eos qui cum possunt non perficiunt
istud sacramētum. ut supra in loco decreti immediate al-
legati.

¶ De defectu Aque.

¶ Si sacerdos percipiat aquam non fuisse positam in uī-
no ante consecrationem sanguinis. ponat. & dicat uer-
ba consecrationis. Si autem percipiat post consecratio-
nem sanguinis nullo modo debet postea aquam appo-
nere. quia non est de necessitate sacramenti in aliqua p-
te. Si quis tamen ante consecrationem scienter dimitte-
ret appositionem aque grauius peccaret. & ageret con-
tra constitutionem ecclesie. quia dominum apposuisse
creditur. Non autem sufficit q̄ aqua apponatur quan-
do uinum adhuc est in dolio. quia hoc non significaret
aliquid. sed oportet q̄ imminente oblatione apponatur
sacramentum.

¶ De defectu forme.

¶ Pro noticia forme sciendum est q̄ Ambro. in libro
sacramentorum dicit q̄ hoc sacramentum conficitur

in uerbis & sermonibus xpi. Ex predictis cōcludit san-
ctus Thomas q̄ forma consecrationis huius sacramen-
ti hec est. Hoc est enim corpus meum. Hic est enim ca-
lix sanguinis mei noui & ueteris testamenti misteriu fi-
dei qui pro uobis & pro multis effundetur in remissio-
nem peccatoꝝ. Illa uero uerba. Accipite & manducate
pertinent ad usum consecrationis. Similiter illa uerba.
Hec quotienscunq; feceritis in mei memoriā facietis. p-
tinent ad usum huius sacramenti. quia usus non est de
necessitate sacramenti ut dicit sanctus Tho. Item conū-
ctio enim non est de substantia forme t̄n dici debet fm
usum & consuetudinē ecclesie Ro. qui usus a beato Pe-
tro iniciū sumpsit. Etia beatus Tho. dicit q̄ si predice
forme mutantur nihil conficitur. Sed si uerba uideren-
tur idem significare non mutantur nec errorem induce-
rent. magnum t̄n foret peccatum cū hmōi conficere
fm Alb. Dicit autem sanctus Tho. q̄ forma predicta
cum pronomine demonstratiuo ostendit q̄ materia cō-
secranda debet esse corā sacerdote. Vnde existens in do-
mo sua non pōt consecrare panes qui est in armatorio.
aut etiā in foro. uel uinū quod est in cellario. Sed quāta-
cunq; sit q̄titas panis & uini que corā sacerdote ponū-
tur pōt ab ipso consecrari. Sanctus Thomas etiam di-
cit q̄ si sacerdos non recordetur se dixisse que in conse-
cratione cōmuniter dicuntur non debet ex hoc turbari
Non enim omnium recolit qui multa dicit. Si t̄n sacer-
doti probabiliter constet se aliq̄ obmisisse que nō sunt
de necessitate sacramēti non debet resumere mutādo or-
dinem sacrificiū sed debet ulterius pcedere. Si uero cer-
tificetur se obmisisse aliquod eorum que sunt de necessi-
tate sacramenti scilicet formam consecrationis debet
resumi ipsa forma per ordinem.

¶ De defectu intentionis ministri.

*ut q̄d dicitur in
alio ibi mate*

B. D. L. O. L. D. Z.

¶ Non solum necessaria sunt ad conficiendum predicta uerba. sed etiam requiritur intentio. quia secundum Augustinum in sacramentis sine intentione nihil intelligitur uel agitur. Vnde sanctus Thomas dicit quod ad perfectionem sacramenti requiritur intentio minister. que se subiiciat principali agenti. scilicet quod intendit facere quod Christus facit in ecclesia. & dicit quod non est necessaria intentio actualis. sed sufficit habitualis ut conficiatur. puta si cum sacerdos accedit ad altare ad celebrandum intendit facere quod facit ecclesia. si postea suspendatur eius intentio per aliam occupationem. siue occurrentem cogitationem nihilominus perficitur sacramentum ex uirtute intentionis propositae. Tamen studioso curare debet minister sacramenti ut etiam actualem adhibeat intentionem. & dicit quod cum aliquis non intendit sacramentum perficere sed delusorie aliquid agere. talis peruersitas tollit uirtutem consecrandi & uirtutem sacramenti. precipue quoniam intentionem exterius manifestat. Si autem intentio ministeri peruertatur quantum ad id quod sequitur sacramentum. puta si sacerdos intenderet conficere corpus Christi ut eo aduentura uel ad exteriora uteretur ut prius non a posteriori. talis intentionis peruersitas ueritatem sacramenti non tollit. sed minister ex tali intentione grauiter peccat. Dicit enim Albertus quod si aliqua pars hostie ex obliuione remaneat in altari. aut aliqua pars uini & sacerdos conficit solum illa sacramenta quia de eis non intendit. ¶ Durandus autem posuit casum. Si sacerdos habeat coram se duodecim hostias & intendit consecrare decem. Quero quot sint consecrate. Respondetur autem distinguendo quod hoc potest primo duobus modis intelligi. Vno modo quod numerus sit solum in intentione & non in opinione. Intentio autem sit quicquid sit coram se consecrari. uerbi gratia. Si aliquis habeat consecrare & coram se habe

at duodecim hostias & opinatur esse decem. Ipse uero intendit consecrare quicquid est coram se. patet quod eius opinio fertur ad intentionem. & eius intentio non fertur ad numerum. quia effectus consecrationis sequitur ad intentionem & non opinionem. & sic omnes sunt consecrate. Alio modo potest intelligi predictus casus quando dicitur. habet coram se undecim hostias & intendit consecrare decem. & non opinio sed intentio fertur ad numerum. ita scilicet quod non uelit plus quam decem. sed tantum decem consecrare. tunc in tali casu predictus doctor secundum intentionem suam dicit quod hoc duobus modis contingere potest. Vno modo quod sciet ueritatem numeri scilicet quod hostie sunt undecim & ex ipsis tantum decem consecrare intendit. aut decem hostias distinguit quas intendit consecrare ab undecim quas iam intendit consecrare. patet quod ille decem sunt tantum consecrate. de quibus intendit. & undecima quam non intendit non est consecrata. Aut sacerdos sciat esse undecim & intendit consecrare decem non distinguendo uel determinando. quas decem intendit. & quia undecimam consecrare non intendit & sic nulla est consecrata. si intendendo ex illis undecim decem tantum consecrare aliquam determinationem ex ipsis non facit. Et cum isto dicto satis concordat sanctus Thomas in tertia parte. quod lxxiii. ubi dicit quod minister sacramentorum est sicut instrumentum principalis agentis. scilicet Christi ecclesie. & cum tale instrumentum habeat cognitionem requiritur quod per intentionem se determinet ad opus principalis agentis producendum. Idem sequitur ubi non determinat se scilicet quod nihil operatur. Si uero sacerdos ignoret ueritatem numeri hostiarum & intendit decem hostias tantum consecrare. dicit Durandus quod eodem modo distinguendum est utrum determinet se. & quas decem inten-

*si autem vellet se
raret eundem
quod videtur exteri
aliquid exelle qd
se det qd / qd illat
no videt*

dit. uel qd non determinet. Et respondendum est sicut in casu immediate precedenti. Sed cum dubitatur de numero. Respondetur hoc posse contingere qd decem hostias uideat extensas. & una ibi lateat. ipse enim intendit oes quas uidit & nullam aliam consecrare. Vel potest esse qd esse possunt. & una erat ibi quam nesciuit. & oes alie sunt consecrate. Si autem unam plus ipse posuerit qd credit. uel alius undecim posuerit & ipse mandauit poni decem. & non intendit consecrare nisi decem tamen tunc non est determinata eius intentio. & sicut supra dictum est nulla est consecrata.

¶ De defectu uestimentorum.

¶ Sciendum est qd secundum sanctum Thome & Albertum & oes doctores theologos si obmittatur aliquod de his que ad ritum celebrationis pertinent quilibet obmittens aliquid tale. puta. tempus debitum. altare. uestes & huiusmodi. grauiter peccat nihilominus consecrat si est ordinatus & assistit eius intentione & debita materia & debita forma cum intentione & ordo in conficiendo. quicquid horum quatuor deficiat non conficitur sacramentum. Ex his uero quatuor quibuscumque aliis deficientibus ueritas adest sacramenti. secundum Hostium sufficit qd unus sit presens in missa qui sacerdoti respondeat. Quamuis de consecratione dicatur qd duo requiruntur. Mulier in missa ministrare non potest. Etiam sine lumine non debet aliquis celebrare. extra de celebratione missae. c. ex parte.

¶ De defectibus dispositionis corporis.

¶ In concilio Toletano factum fuit preceptum sacerdotibus qd nullus sacerdos post potum cibumque quantumcumque minimum sumptum missam celebrare presumat. Et glo. ibidem dicit qd intelligitur de cibo uel potu post mediam noctem sumpto. quia in media nocte incipit di-

*Deficiat
+ forma
+ materia
- intentionis*

es secundum ecclesiam. & nos uidemus esse uerum. quia tunc incipit officium diei. scilicet matutinum quasi pertineat ad clauem illius diei uelut initium. Dicit etiam sanctus Thomas post summptionem aque uel alterius potus in quantumcumque parua quantitate non licet communicare. dummodo sumatur per modum cibi uel potus remanentis in ore. Sed si casualiter transglutiat non impedit communionem. quia per modum cibi non accipitur. sed per modum saluie que uitari non potest. Si autem ante mediam noctem sit assumptus cibus uel potus potest communicare. nec refert utrum dormierit. uel utrum cibus sit digestus quantum ad rationem precepti. refert tamen quantum ad turbationem mentis in hoc qd tollitur deuotio.

¶ De immundicia corporali.

¶ Dicit sanctus Thomas qd cum iste cibus non est corporis sed mentis. Ideo in eius summptione magis est consideranda dispositio mentis quam corporis. & ideo dicit qd si immundicia corporalis sit perpetua sive diuturna non est abstinentium a communione in mente. Tamen laudabile foret abstinere pro modico tempore.

¶ De defectu dispositionis anime.

¶ Interdictus. suspensus. excommunicatus etiam iniuste. communicare non debet. quia in talibus est defectus rei significate scilicet defectus uirtutis corporis mystici. Item quicumque enim cum scientia peccati mortalis ad communionem accedit. mortaliter peccat. uide ad canonem. xi. Qui manducat & bibit indigne. iudicium sibi zc. Item non sufficit qui communicare intendit qd sit solum contritus imo si habeat copiam sacerdotis tenetur confiteri tamen si imineat necessitas communicandi uel celebrandi puta. quia timeat scandalum populi. uel inceptum est misterium sacramenti. uel aliquis infirmus loquelam amittit & est in proposito confitendi minister non pec-

cat quicquid potest comunicando uel alias ministrando. si primo non possit confiteri. Hec Pe. & Alb. Sanctus Tho. dicit quod si aliquis cum conscientia peccati mortalis accedat ad altare non solum peccat mortaliter propter comunione[m] sed etiam quia exercet actus ordinis insufficienter cum sola contritione ^z confessione ut dictum est. In nullo autem casu potest aliquis celebrare uel comunione[m] recipere sine contritione quin mortaliter peccet.

¶ De pollutione.

¶ Pollutio in somniis impedit ordinem quando causa est a cogitatione precedenti que fuit peccatum mortale. Abstinentum est ergo nisi necessitas requirat quod celebret siue comunice[m]. Si uero certum est quod in precedenti cogitatione non fuerit peccatum mortale. uel si nulla cogitatio precesserit que causa pollutionis fuerit. comunicare potest. nisi pollutio tantum turbauerit mentem ex commotione corporis quod deuotionem habere non possit & cum hoc fuerit abstinentum est per. xxxiiii. horas. Hec sanctus Tho. ¶ Si sacerdos post consecrationem inceptam recordetur se comedisse uel bibisse. nihilominus debet sacramentum perficere & sumere. Et si recordetur se peccatum commisisse debet penitere & dolere cum proposito confitendi & satisfaciendi. & sic non indignus sed fructuose potest sumere sacramentum. Et eadem ratio est si meminerit se alicui excommunicationis subiacer[e]. Debet enim sumere ^{com}propositum confitendi & absolutionem petendi. & sic per inuisibilem pontificem Iesum Christum absolutionem consequitur quantum ad hunc actum per quem agit diuina ministeria. Si uero ante consecrationem alicuius predictorum memor sit tutius reputarem maxime in casu excommunicationis suspensionis & interdicti ac manducationis quod missam

inceptam desereret. nisi timeret graue scandalum. Hec sanctus Thomas.

¶ De defectibus missam celebrantibus interdum occurrentibus.

¶ Sacerdos qui celebrat missam debet semper sumere sacramentum integrum. ut dicitur supra in Rubrica de defectu panis & uini. quod debeat sumere patet de consecratione. dicitur. Aut enim totiens sumat quotiens celebrat quia ipsum sacramentum in sumptione complementum sue significationis accipit. Et intelligendum est nisi per uolentiam impediat. uel per infirmitatem. uel per mortem uel huiusmodi. Et si plures missas aliquis celebrat in una die solum in ultima percipiat perfusionem. & non in precedenti. quia tunc non esset ieiunus. nec aliam missam celebrare posset. ex de consecratione. c. ex parte. ex quo si sacerdos post consecrationem infirmetur & non habetur alia hostia nihilominus debet alius sacerdos requiri qui. si. missam persequatur ab infirmo non completam. & hostiam debet diuidere & unam partem ipse sumere & aliam infirmo dare. Hec sanctus Tho. ¶ Quomodo autem missa compleatur ostendit supradictum capitulum suprascripti concilii dicens. Non enim aliud competit ad supplementum initiatis mysteriis quam aut incipientis aut subsequenter fuit benedictione completa sacerdotis. & ad hec obligatur sacerdos. Vterius ostendit in eodem capitulo inferius ubi dicitur. Nullus absque potestate puentu molestie minister uel sacerdos cum cepit imperfecta officia presumat omnino relinquere. Si quis autem hoc temerarie presumpserit excommunicationis sententia subiacet. ¶ De perturbationibus occurrentibus missam celebrantibus.

Ost tractatum de defectibus missae dicendum est de perturbationibus interdum occurrentibus his quae missam celebrant. Turbat autem missa. Aut propter scandalum

sacramenti. Aut propter scandalum sacerdotis. Scandalum sacramenti est si cadat aut uomitu proiciatur. Scandalum sacerdotis est si sumere nequeat. Aut propter commixtionem alicuius abhominabilis uel periculi. Aut propter aperitionem alicuius speciei que non debet commedi uel potari.

¶ Quando cadit corpus christi.

¶ Si propter frigus hostia labat in calicem propter hoc non est necesse aliquid reiterari. quia quod solum minima pars hostie mittat in calicem hoc respicit corpus christi mysticum. ideo premissio huius non facit imperfectionem sacramenti. Sanctus Thomas ex concilio Aurelano de consecratione di. ii. dicit. Qui bene non custodierit. qui sacrificium perdidit in ecclesia. aut pars eius ceciderit et non inuenta fuerit. xxx. dies peniteat.

¶ Quando cadit sanguis christi.

¶ Si per negligentiam aliquid de sanguine christi ceciderit. siquidem super terram. uel tabulam que terre adhaereat lingua lambatur & tabula radatur. Si non fuerit tabula locus ipse radatur et comburat. cinis uero iuxta altare recondatur & sacerdos. xl. diebus peniteat. Si uero super lapidem altaris ceciderit. sorbeat sacerdos stillam & tribus diebus peniteat. Si super lintheum altaris & ad aliud pertenerit sorbeatur stilla & .iiii. dies peniteat sacerdos. Si usque ad tertiam puenerit. ix. dies peniteat. Si usque ad quartam etc. Predictis autem diebus debet sacerdos interfunare & a comunione cessare. penitentie tamen conditionibus negocii & plene. Potest autem minui uel augeri penitentia predicta. Hec sanctus Thomas. Et idem intelligendum est in secundo casu. & abluantur tribus diebus lintheamina que stille tetigerunt calice supposito & aqua ablutionis iuxta altare recondant. de consecratione di. ii. si per negligentiam Potest tamen sumi nisi propter horrorem dimittat. ablutio uero

abscondatur & comburatur. & cinis in altari recondatur. Hec sanctus Thomas.

¶ De uomitu sacramenti.

¶ Si quis eucharistiam euomerit. Si laicus per ebrietatem euomerit quadraginta diebus peniteat. Clerici uero & monachi. presbiteri diaconi. & subdiaconi sexaginta diebus peniteant. Episcopus autem nonaginta. Si uero causa infirmitatis euomerit septem diebus peniteat. de consecratione di. ii. c. ii. si quis per ebrietatem. Et debet uomitus cremari. & cinis iuxta altare recondi. ut supra dictum est. Hoc tamen obseruandum quod ubicumque species integre inueniantur sunt reuenter obseruande & sumende. quia remanentibus speciebus remanet ibi corpus Christi.

¶ De musca uel aranea uel ueneno mixto cum sanguine christi.

¶ Si musca uel aranea in calicem ceciderit. uel uenenum mixtum fuerit si sacerdos ante consecrationem hoc deprehenderit debet calix abluí & aliud uinum consecrandum apponi. Si uero aliquid eorum post consecrationem euenit debet animal caute capi & diligenter lauari et comburi & ablutio simul cum cineribus in sacrarium mitti. Et quia si uenenum ibidem esse deprehenditur nullo modo debet sumi nec alteri dari. ne calix uite uertatur in mortem sed diligenter in uasculo seruari debet. Et ne sacramentum remaneat imperfectum debet aliud uinum apponi. & sacerdos debet resumere consecrationem sanguinis. & sacrificium perficere. hoc intellige si corpus non sumperit quia tunc aliter faciendum esset. sicut supradictum est in rubrica de defectu panis & uini. scilicet quod nouum panem apponat. Regula est autem quod nihil abhominabile sumi debet. occasione huius sacramenti de consecratione di. ii. si per negligentiam. Hec sanctus Thomas.

¶ De noua specie apparente.

¶ Quando corpus xpi apparet in alia specie q̄ in usu sacramenti. Vfus enim per manducationem fieri solet. quando scilicet apparet in specie pueri uel carnis. cruentate. uel simili modo. non habet rationem sumendi. nec debet sumi ab eo cui sic apparet. quod si omnibus appareat debet cū reliquiis poni. Hec sanctus Thomas de Aquino doctor egregius & Albertus.

¶ Nota q̄ quatuor supra nominati fuerunt nobilissimi & solennissimi theologie magistri. sicut opera eorum demonstrant. & omnes fuerunt fratres predicatorum. Petrus supra allegatus fuit papa Innocentius quintus. Durandus fuit Episcopus Meldeni. & dicta istorum inueniuntur in scripturis eorum super. iiii. li. sententiarum. Dicta uero Alberti supra allegati sunt in libro quē composuit de officio sacerdotis. Dicta autem sancti Thomae sunt in tertia parte summe.

¶ Finis.

**Questio de viribus
demonstrationum**

Questio de viribus instrumentorum sciē
di per me Petrum de campis barchinonensem in parisi
ensibus litteris esculapia q3 facultate doctorū minū.

ue /
ritur
vtrū
neces
sariū
sit: si
qd sci
atur
id p
suaz
cau
sam debere cognosci. causam au
tem intelligo: non modo in co
gnoscēdo: q3 illud facile est. S3
in essendo. ¶ Et arguitur multi
pliciter q non. Primo sic: mul
ta sciuntur de deo: tā ab eomet:
quam a creaturis: et tamen non
per suam causam: cum eius nul
la sit ergo questio falsa. ¶ Se
cundo sic: multa sciuntur in ma
thematicis (causis nō demonstrā
tibus illa) ergo questio falsa. cō
sequētia est nota: cum in supre
mo scientiarū gradu mathema
tice locentur. Antecedens pro
batur: quando vna figura: vna
proportio: vna continentia per
alias probantur: quorum mul
ta nō se habēt sicut causa et efe
ct^o. ¶ Tertio sic omnis demōstra
tio facit scire: demōstratio quia
est demonstratio: ergo facit scire

maior primo posteriorum capi
tulo de scire/ et minor capitulo.
xxx. eiusdem sūt scripte. tunc sic
demonstratio qā non facit scire
per causam: cum per hoc eodem
capitu. tertio. distinguitur a de
monstratiōe propter quid: vt ex
emplis apertis illud deducit er
go questio falsa. ¶ Quarto sic
sola demonstratio ppter quid fa
cit scire per causam ergo questio
falsa: consequētia patet: q3 de
monstratio quia facit scire p efe
ctum. antecedens probatur sic/
omnis demonstratio facit scire p
medium demonstrationis. Sed
in sola demonstratione propter
quid medium est causa ergo so
la propter qd facit scire per cau
sam. consequētia patet. maior
est nota: cum tota vis demonstrā
di in medio consistat. minor est
nota cum per hoc solum demo
strationes sint distincte q medi
um in demonstratiōe propter qd
est causa in alia vero non: vt ex
toto processu aristotilis: et ex co
muni concensu omnium est cla
rū videre. ¶ Quinto sic si que
stio esset vera eadem esset demo
stratio quia et propter quid con
sequēs est falsum ergo et antece
dēs falsitas consequētis ex pre

cedentibus patet / cum totus la-
bor aristotelis sit illud clare demo-
strare quod est frustratum et certe ex-
pugnatur per plures demonstrationes nos-
tra scire quorum causas ignoramus
in prima premaxime in naturali philosophia
et medicina / sequela tamen probatur
cum totum discrimen talium demo-
strationum in hoc consistat : quod
vna facit scire per causam : alia
vero non. Sed istud datur a ve-
ritate questionis equaliter utrisque
quod scilicet per causam faciunt scire et
quod prima sequela fuit evidens.
¶ Sexto sic si questio esset vera
idem esset adducere demonstra-
tionem quia et propter quid ad
aliquid ostendendum : consequens
est falsum ergo et questio. Se-
quela tamen probatur : quia idem
facerent eodem modo scire . scilicet
per causam falsitas consequen-
tis patet ex aristotele pre allega-
to capitulo demonstrante earum
differentiam . Et experientia
mostrat medicum scire vulnera ro-
tunda tardius sanari oblongis
ignorando causam : quam solus
geometer sibi demonstrare tene-
tur. Patet etiam ex eo quia ead-
em esset scientia quia et pro-
pter quid : et eque evidentes : mu-
tuorumque intensibiles : ab eisdemque
eque producibiles . Et tunc non
plus in primo certitudinis gra-
du mathematica esset ponenda
ceteris : nec que aristoteles de gra-
dibus nobilitatis vnius scien-

tie respectu alterius quo ad cer-
tiorum procedendi modum pro-
hemio de anima scripsit essent ac-
ceptanda : que omnia sunt arsur-
dissima. ¶ Septimo sic non om-
nis scientia fit per causam ergo
questio falsa : antecedens proba-
tur de scientia quia que per effe-
ctum fit ut prefato capitulo ar-
istoteles demonstrat. patet etiam
ex capitulo de scire cum dicitur :
si quis est alius sciendi modus
quam per causam postea dicitur :
quasi dixerit in capitulo sci-
entiarum et demonstrationum di-
stinctum sepe allegato dicitur .
idem super eodem capitulo : et
super prohemio philosophorum scri-
psit auerroys cum sepe dixit sci-
entiam per causam esse certam
et veram Aliam vero non : Ex
quibus semper duplicem mo-
dum sciendi inueniunt per cau-
sam . scilicet et per effectum. Et adhuc
idem auerroys expressius eisdem
locis tetigit dicendo quod si
demonstratio ex nociónibus sim-
pliciter fiat certe scientie erit ge-
nerativa . Si vero ex nocióni-
bus nobis potius debet signum
dici quam demonstratio / quia fa-
cit scire et non per causam . Ex
quibus : et ex communi omnium
doctorum consensu clare apa-
ret questionis falsitas. ¶ Octa-
uo sic solus sillogismus ex pri-
mis veris : immediatis : prioribus
nociónibus : causisque con-

clusionis facit scire per causam .
Sed demonstratio quia non est ex
illis composita ergo questio fal-
sa . consequentia est clara . maior
est aristotelis capitulo de scire ubi
postquam posuit definitionem scire
que est per causam dixit quod hoc
fit per sillogismum necessario com-
ponendum ex primis : veris : im-
mediatis etc. Ad idem patet ex a-
ristotele faciente aliud speciale ca-
pitulum pro scientia et demo-
stratione quia . patet etiam indu-
ctive . Nam per priores intelligit
philosophus ibidem se declaras
priores simpliciter : per primas :
principia intelligit eomet aucto-
re : per nociores : simpliciter tales
voluit intelligi per causas : non so-
lum in cognoscendo sed in essen-
do debere intelligi comentator
ad litteram asseuerat : quorum
omnium opposita continet demo-
stratio quia quare etc. ¶ Nono
sic arguitur : impossibile est dare
modum quo demonstratio proce-
dens ab effectu faciat scire per cau-
sam ergo questio falsa . hec con-
sequentia est evidens : cum que-
stio non solum de possibili sed etiam
de necessario asserat . Sed an-
tecedens probatur . et capio hanc
demonstrationem aristotelis : pla-
nete non scintillant ergo sunt pro-
pe . hic scitur . causa per effectum
ut patet : vel ergo scitur illud pre-
cise : et habetur propositum : vel
aliquid aliud : et queritur de il-

lo an sit demonstratio quod non
potest dici cum idem non faciat
se immediate scire : vel est aliud
a demonstratione et hoc non : quia
vel esset intra : vel extra demo-
strationem : non secundum cum
sit demonstratio sillogismus que
habendo scimus ex capitulo de
scire aristotelis : nec primum cum
sola non scintillatio restet mo-
do absurdum est quod dicas eaz sci-
ri sicut aperte multipliciter proba-
babo. ¶ Primo sic sola conclusio
scitur . Sed non scintillatio est
concludens et non conclusa ergo
non scitur consequentia et mu-
tuo non habent dubium : maior
capitulo de scire et ethicorum . vi
exarata est ab aristotele. ¶ Se-
cundo sic scientia non est princi-
piorum : sed solus intellectus . scilicet
non scintillatio est hic ut princi-
piorum ergo eius est intellectus po-
tius quam scientia consequen-
tia et minor aperte sunt. Ad ma-
ior prefatis locis per distinctio-
nem scientie et intellectus satis
elucet. ¶ Tertio sic nihil scitur nisi
si prius dubitetur ut experientia patet
et liconiense est auctor . Sed de non
scintillatione nunquam fuit dubium : quia
se clare oculis presentabat ut pa-
tet quare etc. ¶ Quarto sic sci-
bilia demonstratione egent ut sci-
antur : cum per hoc a non scibilibus
sequestrentur . Non scintillatio
autem demonstratione non egebat :
cum se oculis euidenter demo-

strabat ymo q̄ fortius est dari^o
per visionem sine sciētia quā per
scientiam sine visione cognosce
retur ergo eius non est scientia.
¶ Quinto sic medium ponitur
extra conclusionē: ne ydē p̄ ydē de
mostretur s̄ si nō scintillatio sci
atur medium intrabit conclusi
onem ymo erit ipsum conclusus
vt patet ergo q̄ peteretur prin
cipiū ipsa nō scitur. **¶** Sexto sic
magis est principis quā conclu
sionem credendum. s̄ non scintil
latio est hic principium ergo ma
gis est ei credendum quam ipsi
q̄d scitur: cum per se ipsaz scire
tur et peteretur clare principiū:
ymo non esset deuēt^o de noticia
noti ad noticiā ignoti. Adhuc
etiam: facile esset cuncta demo
strare: ymo virtualiter quo ad
modum notificandi fiet ille cir
culus: qui primo posteriorū cō
tra antiquos est ab aristotile dā
natus. **¶** Septimo sic si nō stin
tillatio scitur: aliquo scitur tāq̄
per mediū: non se ipso: cuz ydē
se ipsum demonstraret ergo alio.
Sed non aliud restat quā ppin
quitas cōclusa ergo ipsa scitur.
sed hoc est absurdum: et destru
ctio totius logice: et omniū do
ctrinarū cū dicas mediū cōclu
di: conclusionē demonstrare: me
dium esse ignotū conclusus no
tum: que sunt absurda vt patet
quare etc. **¶** Decimo principali
ter sic arguitur ad questionem.

Si questio esset vera: sciētia nō
esset scientia: hoc est in conueni
ens cū nulla sit ea verior in qua
ydez dese predicatur ergo et que
stio sequela probatur: nā in pre
fata demonstratione ppinquitas
vere scitur. et non p̄ causam: sed
per effectum ergo assensus quo
scitur est scientia cum demonstra
tione concludatur. **¶** S̄ talis sci
entia prout est noticia propin
quitate non est per causam: si que
stio igitur est vera non est scien
tia quare erit scientia et nō erit
scientia. **¶** Undecimo sic argui
tur si questio esset vera ydem es
set per causam et nō per causā:
hoc implicat ergo et questio to
tum preter sequelam est notum
que sic pbatur niaz in prefata de
mostratiōe propinquitas scitur
p̄ scientiā a (et sit a assensus de
tali cōclusionē) et hoc in aliquo
priori: in quo adhuc non scitur
scintillatio vt patet ex immedia
ta terminatione a ad propinqui
tatem modo in illo priori: a: est
scitur non per causam vt patet.
et tamē quia est scientia: est per
causā si questio sit vera ergo erit
aliquid p̄ causam et nō p̄ causā
productum. **¶** Duodecimo sic.
scientia ydeo est scientia q̄ facit
scire quod ignorabam^o ergo li
cet de conclusionē fieret ad mediū
regressus nō plus vel min^o erit
ex hoc scientia cum satis sit esse
conclusionis noticiāz per demo

strationem causatā. quare que
stio erit falsa que huus opposi
tum sonat cum innuitur p̄ ipsā
q̄ ideo fit habit^o scientificus p̄
demonstrationem q̄. q̄ regressus
fit ad medium: quare patet illd
esse fictum: et voluntarium: pre
cipue cum sit opposita comuni
philosophantium menti. Non
eniz videtur sic omnib^o: nec plu
ribus: nec sapientibus: nec h̄is:
omnibus: nec pluribus: nec ma
gime notis. Sed opositum sem
per acten^o fuit aprobatū relinq̄
tur ergo questio falsa. Ad hec
omnia argumenta volui extēde
re fimbrias p̄pter difficultatē et
arduitatem ex pte materie et ex
perientiarum et ad huc comu
nis secte hic complicatas. **¶** In
oppositum: sufficiat nobis vulga
tum verbum aristotelis suo ca
pitulo de scire: et p̄hemio phil
corum: scire est rem p̄ causam co
gnoscere. quo innuitur illud es
se potissimum et formale sciētie
nec aliud vnq̄ protulit: sepe co
muni opinione illud cōprobādo
¶ In hac questione tres faciāz
articulos. **¶** Primo notabilia.
¶ Secūdo conclusiones ponā. **¶** Ter
tio argumentis satisficiam.
¶ Quantum ad primū est pri
mo notandū: q̄ noticiarū que
dam sunt sensitue: de quib^o nō
fit hic mentio: quedam intelle
ctue quas querimus. Intelle
ctuarū quedam sunt simplices:

quedam complexe. Et harū que
dam aprensive: quedam adhesi
ue: et de istarum adhesuarū nu
mero est scientia harum omniū
quedam sunt actuales. quedam
habituales. Adhuc adhesuarū
quedaz sunt erronee: que nō me
rētur inter noticias locari: que
dam sunt veri dice. Et istarum
quedam sunt infirme: que opi
niones dicuntur semp annexam
secum aferentes formidinem.
Alie sunt firme sine dubietate.
Ex quo statim patet viros p̄tra
dictorios assensus: quales fre
quenter inter viros diuersarum
sectarum cognoscimus non esse
opiniones. cum alter sit de falso
et erroneus. Incertitudo vero
huius status facit nos vtrosq̄
sub opinatiuis locare. Indubia
rum autē noticiarum: quedam
sunt in euidentes et sunt not
cie fidey: quedam euidentes et
hoc multipliciter stingit. nā vel
sunt de cōtingētib^o: et per tales
expertas inductive principia ar
tis et sciēcie deducuntur. vel de
necessariis et hoc dupliciter niaz
si talia necessaria sunt indemo
strabilia eoz assensus intellect^o
dicitur si de monstrabilia: sciētia.
Si ex vtriusq̄ aggregata sapien
tia erit: hec hic supono: Inō quin
parue in h̄is sint latebre s̄ quia
nō p̄posito taliter seruiunt qua
liter a comuni via sunt comuni
ter declarata. cum prefatis ē sus
a iij

Scia qd sit

ponendus: qd scientia de qua fit hic sermo que ad omnem scientiam taz quia quaz propter quid est comunis: ita debet ab omnibus intelligentibus cōcorditer declarari. Scientia est noticia ad hēsua: firma: certa: et euidentis: conclusionis: vere: necessarie: dubitabilis: causata per premissas veras: necessarias: et euidentes: tali conclusioni si logistice applicatas. Noticia ad hēsua pro genere ponitur: assensum eniz per scientiam sic vel sic esse vel nō eē firma dicitur ad contingentium noticias expellēdas: que nō sūt stabiles: sicut hec: que vndiqz necessarijs est vallata. certa ad opinionis ponitur differentiaz. Euidens fidem excludit: dclusionis ponitur ad intellectū discrimen. Vere ad errorum ponitur ex tirpationem. Necesse pro firmitate scientie est dictum. Dubitabilis ponitur: quia vere scibilia que sibia sunt: quare dubitabilia posteriorum secundo. Nlata causari per premissas positum est: tum ad exprumendum modum factionis: tuz ad instrumentum factiui scientie' explicandum: intellectus etiam noticia per ydez sequestratur a scientificā. Necesse: et euidentes positum est ad firmitatem: clarissimam qz scientie notandam: quoniam ex earum claritate ac firmitate pendet conclusioni a

placatas dicitur est vt simul tempore maiore minore ac consequētia cognitis et conclusio ipsa sciatur: sillogistice fuit dictum propter euidentiam forme sillogismorum. Ex quibus natura scientie: eiusqz distinctio apparet ab alijs: totaqz declaratio omni scientie conuenit. Nec est qui in hijs discrepet. nam licet gregorius arimunensis complexe significabilia sua immediata obiecta dicat scientie cuius contrarium (dicēdo conclusionis) scripsim hoc tamen non variat propositum si percipias. reliqua omnia per totum posteriorum librum satis aparent. nec in istis alia est querenda causa quam comunis vsus nec aliter suam definitionē scire probant philosophus: nec alia est vnq̄ reperibilis probatio. aliter de singulis esset passiz hesitandum. Cum igitur ab omnibus recte sapientibus datum sit scientie (semper aristotile p̄ncipe) certitudo firmitas ac discursiua ad quistio consequens est cum hec precipue imprefata declaratione explicentur ipsam esse bonam ac ab omni dogmate admittendā.

¶ Notandum est secundo pro clario: luce (quia non est comuniter declaratum) qd tota firmitas: certitudo et euidentia alius cuius assensus ex parte materie et forme motui quo ad quiri-

tur est accipienda. Et super quo libet horum summe laboratum est tam ab aristotile quam a ceteris grauissimis viris ydeo nostrum lumen ipse aristotiles pro certitudine forme arguendi primo priorum quattuor argumentationum genera assignauit firmissima: que sunt sillogism: entumema: inductio: et exemplum. Nullus eteniz potest reperiri discursus qui sub hijs non valeat reponi: et non modo illud dogmatizant: verum etiam illarum argumentationum species: modos: multiplicationes qz ac solutiones: ita compleuit vt clarus iam illorum omnium firmitates: et certitudines logici egregij intueantur luce solis. Cum nullo possibili posito queat aliquis illorum discursuum vacillare: sed semper eque stabilis exstat sua intemerata necessitate. At tamen graues viri aduch in prefatis sepe deficerent: cum prefati modi arguendi non se equaliter representēt cūctis: quo ad euidentiam quam habent ac firmitatem. vnde secutus est alius labor quo tres alias maneries a sillogistica ad ipsam sillogisticam legitime reduci posse est demonstratum: propter claritatem: euidentem: firmam: ac notam sillogistice argumentationis formaz. Et adhuc alius est innotatum quando de quattuor figuris sil-

logistice reperibilibus tres vltimas ad primam reducere fuit a pertū. vno fortius singulos modos prime figure alios a quattuor primis: ad ipsos primos quattuor iam est demonstratum reducere: hijs autem quattuor ad primum principium omnium euidentiarum lumē reducuntur eo qz aperte illuminantur: nam licet aliqui illorum quattuor particulares ad vniuersales reducere conantur (et facile possit fieri) tamen sine necessitate fieret. et illud etiam: quod negatiuum vniuersalem ad affirmatiuum reducere velint. non vrgēte necessitate fit: licet facile possit fieri. Et de hijs satis. cum prefatorum declaratio non ad hanc questionem pertineat. Sunt autem singula eorum logicis demonstratiue cognita licet nō omnibus. Sed solum diligenter et radicatus scrutantibus singula. Ex quibus patent multa. ¶ Primo qd discursus sillogisticus sua euidentiori forma debet potius trahere ad se demonstrationes: quam ceteri modi arguendi. Et inter sillogisticos quattuor modi prime: ex eo qz euidentius et clarius illationis necessitate aperunt ceteris. ¶ Secdo in fero qd viris eruditis equale debet esse si demonstrationes eis fiant in alijs speciebus argumentationis sicut in sillogisti-

ca. Et in quibuscumq3 modis si-
cut in quatuor prime. Patet ex
hoc q3 eque firmi atq3 eque eui-
dentes ex logicis documētis de-
bent eis esse omnes boni discursus.
Debent enim logicorū pre-
cepta esse prima omnium scientia-
rum rudimēta: que lucidissima
sūt ac euidētia clarissima fulgē-
tia. Nec primuz correlariuz ob-
stat quomā sicut supra tetigi sil-
logistic^o pcessus cunctis est eui-
dens: suasq3 vires aperci^o demo-
strans: non modo doctis s3 etiā
in doctis plus ceteris discursib^o.
Nec qđ primo notabili scripsi-
mus in declaratiōe scientie dicē-
do (qđ sillogisticē est ad qrenda)
cōtrariatur istis (vt satis appa-
ret intuēti predicta) id enuz feci-
m^o pbi vestigia sequētes. Et nō
sine grandi motuo. Nam licet
in omni argumentationis spē:
in omni sillogistica figura: in sin-
gulis q3 modis possunt fieri de-
monstrationes: que singule semp
eque firme: eque q3 euidētes in
modo illationis semp existāt in-
telligentib^o. tamē in quatuor
modis prime: et omnia genera
problematū sunt conclusibilia
et latebre fallacieq3 in ceteris
arguendi modis se occultantes:
graues etiam viros arecto deu-
antes in ipsis quatuor predictis
minorem habēt illudendi appa-
rentiam. Eam obrē iussit aristo-
teles: semp q3 predicauit sillogi-

stice pot^o quā aliter esse demo-
strandum. et per quatuor pri-
me potiusq3 p alios sillogisticos
Non igitur est necessario intel-
ligendum demonstrationem sillo-
gisticē debere formari (vt qdaz
ruditer faciunt) S3 solum vt il-
latio se clare cunctis oferat de-
bet intelligi. vnde scolastici viri
entimematece (vt plurimū) ar-
gumētatur obdiscursus breuita-
tem: qui qđē demonstratur extat
ex parte illationis intelligenti-
bus. Sequitur igitur tertio qđ
non est opus non sillogisticā for-
mam pro necessitate demonstra-
tionis semper ad sillogisticaz de-
bere reduci. S3 satis est illatio
sit tibi clara ad hoc vt tibi demo-
stratiōi sufficiat (licet toti comu-
nitati semper sit res sillogisticē
aperienda) Et tu hec considera
pro multis caligine plenus
¶ Notādū est tertio qđ sicut de-
bet esse firmitas et euidētia for-
me ita (vt dictum est) debet esse
ex pte materie. vnde dico qđ fir-
mitas materie discursus duo cō-
cernit: vnum ex parte discursus
alterum ex parte discurrentis.
ex parte. n. discursus requiritur
necessitas tā antecedentis qđ eō
sequentis: que quidē necessitas
in taliter significare vt nullo pos-
sibili posito falsificari possit ē sū-
data modus autē cognoscendi
hanc necessitatē satis euidens ē
in logicis gnis eruditis. Ex par-

te vero discurrentis requiritur vt
taliter cognoscatur a discurren-
te. s. qđ sciat eas esse necessarias.
aliter nūq3 probatio esset firma
et hec satis patēt. ¶ Necessitas
igitur tam propositionum quaz
focius psequētie totā firmitatē
capit: tam forme quam materie
vt satis est declaratum. S3 eui-
dentia materie in duobus consi-
stet: primū est vt discurrenti que
per antecedens significantur: no-
ciora sint qđ que p sequeus: aut
nociora modo in portentur sibi
per antecedens quam per conse-
quens. aliter nulla esset proba-
tio. Scdm est vt nō solum nota-
ta sed euidēter sint cognita ta-
lia ab eo aliter nulla causaretur
euidētia in eo: vt satis est notuz
consideranti. Nam inde motus
aristotiles dixit capitulo de sci-
re qđ demonstratio debet eē ex pri-
mis. Et p huius phisicorū scri-
psit qđ tunc scimus cum causas
primas: et prima principia co-
gnoscam^o: vsq3 ad elemēta. qua-
si dixerit qđ semp debet fieri reso-
lutio: inuestigatio: pro sillogiza-
cio: et ceteri pcessus donec cūcta
fiant euidētissima demonstrato-
ri. Nam licet de mente aristote-
lis predictę cause sint intelligen-
de in essendo: tamen aperte de
talibus innotificando pōt intel-
ligi: et pposito condonari. vnde
est multum aduertēduz qđ sicut
pro firmitate et euidētia forme

tant^o fuit labor expositus: quā-
tus supra fuit exaratus in prela-
pso notabili: ita pro euidētia fir-
mitate q3 materie quātū datur
huic statui fuit summe a doctoz
bus laboratum (aristotele semp
principe) vt sua opera clare ape-
riūt. Ita igitur sicut vsq3 ad pri-
mum principium formas redu-
cere docum^o: et materias vsq3
ad lucez primi principij eleuari
opus ē: qđ tum nobis cōceditur.
Et iam statum patet hoc nego-
cium eē cōpletum a logicis: quo
ad firmitatem materie: cum de
necessitate propositionum ac de
modo: eas cōprobādi nobis do-
cumenta firmissima: certissimaq3
dederunt. vt satis apparet erudi-
tis S3 expte euidētie materie di-
co qđ nunc experientia: aliquō ter-
minoz significacione: quādoq3
etiaz rationuz efficacia manudu-
cimur. vnde experientias ad lucez
primi principij posse clare dedu-
ci: nō modo eruditi s3 mediocri-
ter docti iam sciunt (si recte eaz
acceperint) Ad recte autē experi-
entiaz habēdum multa requirun-
tur: ex phisica: methaphisica ac in
medicina declaranda: imperti-
nencia huic questioni. Quā po-
tes in illis disciplinis ad plenū in-
formari precipue methaphisice pri-
mo et illustris auicenne canone
secūdo et de hys satis ppositio-
nes aut ex terminis notas ad lu-
cez primi principij facile quis re-

ducere poterit: cum earum opo-
sita / oppositū primi principij earū
clara falsitate euidenter inferat.
rationes vero ex parte forme per
precedentia satis lucent. Expte
vero materie: dico q̄ aut ex ter-
minis: vel ex perimento origina-
liter capiunt euidentia. Accepit
enim omnis nra disciplina. ortuz
assensu. a primo ergo ad vltimā
omnia euidentia clarissima ful-
gent tam ex pte materie quam
forme: et ex sequēti tocū natu-
re discursus. Patet tamen ex di-
ctis q̄ sicut nō est op̄ semp oēs
formas vsqz ad lucez primi prin-
cipij reducere in demonstrando.
S̄z satis est ad aliqd demonstra-
tori eque euidentis sicut primum
principiuz reducantur. ita est ex
pte materie q̄ non est opus eas
vsqz ad primum principū redu-
ci. S̄z satis est ad ipsum aut ad
aliquid eque euidentis ipsi demo-
stranti sicut primū principiuz re-
ductio fiat. Ex quibus satis pa-
tet quā difficile sit aliquid scire.
Cum opus sit rem euidenter p-
bare: singulas qz pbatōis ptes
tam materie: quā forme euiden-
ter percipere. Non igitur q̄cūqz
credūt scire: vere sciunt. S̄z mul-
ti errant: alij opinātur: ceteri cre-
dunt aut quā aliud faciunt.
¶ Notanduz est quarto q̄ mul-
te sunt nocie que nō possunt nisi
discursiue haberi: et sunt euide-
tes: nō scientifice: ydeo pro eaz

cognitiōe dico q̄ demonstratio ē
sillogism⁹ faciēs scire (ex aristote-
le capitulo de scire) Istū est de
mostratiōis quid nominis solo
vsu probādū: nec est alia que-
renda causa. Quare aut sillogi-
smū: et nō argumentationē dixi-
rim: cum omne argumentationis
gen⁹ possit demonstratori seruire
Sc̄do notabili supra satis est di-
ctū. cum igitur mediu3 maiores
minores qz extramitates p ne-
cessitate sillogismū nominauero
facile ingeniosus termino inferē-
ti et illato valebit pporcionare.
Dico igitur demonstratiōem ex
tribus terminis p̄stitui: q̄ sūt me-
dius: et due extremitates (sicut
omni sillogismo est cōe) ex q̄bus
tres integrantur ppositiōes due
premissē. s. et conclusio. Et licet
oēs termini possunt demonstratio-
nem intrare (nō dico illā quā po-
tissimam aristoteles appellat) sed
aliquā vt recte sapientes non la-
tet. Non tamen oēs ppositiōes
possunt demonstratiōe intrare.
nec singule res demonstratiue pos-
sunt pbari vt satis est omnibus
apertū. Cū itaqz ppositiōes il-
le dicātur principia que alias no-
tificare valēt opus est eas expli-
care: et dico q̄ de ipsis quedā so-
lis terminis cognoscūtur. Que-
dam p experientiam: quedā per
demonstratiōe: quedā tam p de-
mostratiōe quā p experientiam.
¶ Duo primo sūt tātū principia

duo vltima: principia et conclusio-
nes dici debent. ydeo duozū pri-
morum generum habit⁹ intelle-
ctus dici debēt: quoniam est in-
tellect⁹ principiozū in demonstra-
bilium reliquozum vero nō. Et
iā patet qualiter separetur intel-
lectus a scientia. Sed dices cuz
experientia cōcluditur vniuersa-
le qd est principū artis vel scien-
tie hoc fit discursiue: cū ex noti-
cuis singulariū sensorum com-
paratorū (suplente intellectu vi-
cem bonitatis cōsequētie) fit ta-
lis vltis conclusio. post q̄ igitur di-
ctum esse omnem discursus natu-
ram posse seruire demonstratori:
talis principij erit demonstratiō:
et eius erit scientia. Ad quod re-
spondeo concedēdo illud discursus
siue fieri: et cum hoc omnem di-
scursus spetiez satisfacere demo-
stratori. tamen quia talis discursus:
quo generatur principij noti-
ticia fundatur immediate in ex-
perientia: aqua immediate accipi-
tur sua euidentia: ydeo nō scitur
s̄z intelligitur. Sciētia eniz p̄-
mo intellectu principiozū habet
adquiri: intellectus autē imme-
diate: aut ex terminozum noti-
cia: aut experientia immediate
causatur: et iā satis patet. Sūt
etiam quedam principia: que p-
pter petitiōem principij vitan-
daz nequeunt intrare demonstra-
tiōem. Quia tamen eozuz vir-
tute multe tenent demonstratiō-

nes maxime dici debent et loca
demonstrationum vt istud. Om-
nis calor est calefactiuus / nihil
potest demonstrare / eius tamen
virtute iste probationes tenent
omne calidum est calefactiuum
ignis est calidus ergo calefacti-
uus et similes. Ansuper est reco-
lendū q̄ modus processus in
demonstrando est iste qui seq̄tur.
¶ Primum pponitur dubitabi-
lis: scilicet qz ppositio: circa quā
inuestigandum est an sibi om-
nes cōditiones propositionis sci-
bilis pueniant in ipsa aut iā due
extremitates ponūtur: quare so-
lus medi⁹ terminus restat inue-
stigandus. ydeo sc̄do posterozū
omnem questionem esse questio-
nē mediij scripsit aristoteles. Se-
q̄tur igitur sc̄dz qd est inuestiga-
re medium: qd sc̄dm naturā da-
tarum exterminatum habet pro-
porcionabiliter inuestigari: diui-
dendo: resoluendo: vel compo-
nēdo. Et hic actus nō est demo-
stratiō (vt quidam erranter cre-
diderūt) S̄z actus preui⁹ demo-
stratiōis: q̄ inquisiti⁹ mediij dī-
sine quo neqd fieri demonstratiō
nā ei⁹ inq̄sitiō difficilis facit dif-
cultatē: et ostēdit conclusiōis du-
bilitatē: vt patz. post cui⁹ mediij
inuestitiōe statiz fit terminozū il-
loz ordinatio et ppositiōnū p̄sti-
tutio: p̄stituaqz qz situatio secū-
dum q̄ decet modos et figuras
in quib⁹ debz fieri demonstratiō.

Et si principia quib⁹ fit p^obatio
p^oclusionis sint ex terminis nota
non ulterio^r fit p^ogressus: s³ sta-
tim cognita maiore minore bo-
nitateq³ p^osequētie aduertendo
ad conclusionē fit p^oclusionis sci-
entia. Si autē aliqua p^omissa
ru³ fuerit ignota tūc adduci de-
bet p^o sillogizacio: donec cuncta
elucescant: et tunc primo fit sciē-
tia: cum omnia sunt simul euidē-
tia: p^osuppositis p^ocognitioni-
b⁹: de quid est: et q² est sicut pri-
mo capitulo primi posteriorum
aristoteles subtilissime tetigit.

¶ Notandū est. v. q² duo solent
demonstrationum genera taz ab
aristotele quaz ab alijs assigna-
ri q² equidem ex suis posteriorū
libris (in quibus pro difficultate
et necessitate demonstratiōnū sū-
me laborauit) facile est cognos-
cibile. Et hec demonstratiōes nō
per formas distinguuntur: cū nul-
le sint forme in quibus non poss-
sint coincidere. Nec p^o materias
cōclusionum cum eade³ p^oclusio
sit in multis utroq³ demonstrati-
onis generē demonstrabilis. restat
ergo q² ratiōe medi³ termini cū
nihil aliud restet vt patet modi-
cum intelligenti. Adodo cū me-
di³ debet esse nocius p^oclusionē
ipsi demonstranti (vt superius de-
diximus) Et omne q² est alte-
ro notius est vno duozuz modo-
rum tale. s. simpliciter: vel quo
ad nos (vt sepe ab aristotele cun-

ctis q² intelligentib⁹ est publi-
catus) ideo secundum hanc du-
plicem naturaz nociōitatis su-
ficiēter in duo genera sunt de-
monstrationes diuise: quarū alte-
ra p^opter q² dicitur: cui⁹ .s. medi-
uz ē simpliciter notū⁹ alia q² cui⁹
mediū notū⁹ quo ad nos existit
Non q² velim dicere (sicut aliq²
pueriliter capiunt) q² nō debeat
esse eque notuz demonstranti de-
monstratione q² sicut p^opter quid
q² supra clarificatus est luce pri-
mi principij cūctas demonstratio-
nes lucere. Sed intelligo q² na-
tura mediōrū illarum demonstra-
tionum est talis in se: sic q² medi-
um in se in demonstratione p^opter
quid est notum simpliciter (licet
cum hoc sit notuz demonstranti)
Et medium in demonstratione /
q² est notum solum quo ad nos
et euidētissimuz demonstranti.
et satis patet qualiter hec duo d^o
monstrationum genera separētur
et quomodo sufficiāt: nec plura
possint ymaginari. cum contra-
dictio cuncta amplectatur. S³
pro clariori luce dico q² cause re-
sq³ a sensu distātiōes nota sim-
pliciter dicuntur: eo q² sunt noti-
ora nature. naz que a nobis ma-
gis elongantur sunt nociora na-
ture. Sed effectus: et que p^oun-
cta sunt sensibilibus nota nobis
apellantur (sicut expresse capitu-
lo d^o scire scripsit aristoteles) Nō
eadem subdēs sunt nobis et na-

ture nota: et probemio phisicoz
ydem repetit que quidem p^opo s-
tio varie fuit intellecta. naz qui-
dem p^oiculariter eam explanāt
de colore respectu sue spēi dātes
instantiaz. Alij vniuersaliter eā
intelligunt: sic exponendo. Nō
eadem principia intrinseca sunt
nobis et nature nota. Sed ego
solitus su³ hanc p^opōnē rigorose
et vniuersaliter intelligere sic di-
cendo: q² nulle cause in ratione
causandi sunt nobis note et na-
ture. Nam si natura cognoscen-
do operaretur semper vniuersali-
ter prius causas sub ratione cau-
salitatis quaz effectus cognosce-
ret nos vero semp ecōtra et istō
retine. quoniaz apaucis fuit gu-
statū. ratio tamen causandi sem-
per est nobis ignocior efectibus
(si modicum inducas) et nunq²
reperies instantiā patet ergo de
monstrationum sequestratio. Cū
quibus est retinendum q² cum
solet dici omnem demonstratiōē
propter quid procedere a causa
et omnem q² ab efectu hoc intel-
ligenduz est. intelligendo p^o cau-
sam omne simpliciter notum et
per efectum notum quo ad nos
Et sic in sequētib⁹ semper illis
notis nomen cause et effectus p^o-
portionabo. Cum igitur omnis
demonstratio sit scientie generati-
ua: et demonstratio propter quid
eam que scientia propter quid a-
pellatur generet. Demonstratio

vero q² scientiam q² producat.
Et omnis scientia ydeo sit quis
vel propter q² d: q² demonstratio
qua ad q²ritur est talis: et demo-
stratio ydeo sit talis q² medium
est quavel propter quid: ydeo a
primo ad vltimū tam demonstra-
tiones quam scientie a medijs il-
latius recipiunt totam denomi-
nationis originē: de q² vel pro-
pter quid et tu p^osidera. Venuo
non est obliuioni tradendum q²
quanto plura predicata de ali-
quō cognoscim⁹ tāto magis me-
lius q² illud est nobis cognituz.
Aliter satis esset rem vno modo
et scōm ydem predicatum et se-
cundum plura cognoscere q² est
absurdum valde et patet. De-
mū est retinendum q² aliqua sūt
nota simpliciter: circa que labo-
ramus vt fiant nobis nota: que
dam econtra sunt nota nobis et
laboram⁹ vt fiāt simpliciter no-
ta. Nō q² veliz insinuare q² mu-
tent naturas (cum hoc sit impo-
sibile) simpliciter enim nota sem-
per sunt talia. Et nota quo ad
nos semper sunt talia. S³ est in-
telligendum: quo ad nostrā co-
gnitionem: q² de causis effectus
et de effectib⁹ causas scire procu-
ramus. et hec de primo articulo
sufficiāt. **¶** Pro scōo articulo po-
nuntur tres p^oclusiones. Prima
omnis demonstratio facit scire:
eo precise q² rem per causam fa-
cit nos demonstratiue cognoscere

Probatur hec conclusio sic omne scire est per causam. Sed omnis demonstratio facit scire ergo facit scire per causam. consequentia est clara maior probatur per aristotilem capitulo de scire: et prohemio philosophorum ubi semper supponit tam omnibus notum (in quo tam scientes quam ignorantibus conveniunt) quod omne scire est per causam. Nec unquam ante cognitionem cause opinamur aliquid scire ratione igitur formalem scientie solus posuit in cognitione cause: nec aliud scire unquam aperuit. minor rationis eodem capitulo de scire est scripta ab aristotele dicens quod est demonstratio syllogismus faciens scire et est sufficiens quid nominis probatio usus vocabuli. Et id de omni demonstratione debet intelligi (cum in. iij. capitulo primi posteriorum quod demonstratio quod facit scire semper predicavit) nec aliud scire unquam definiunt. Sed prima declaratio supposita prosecutus est supponendo omnem demonstrationem facere scire per causam ut intuitu suum processum est clarum videre. **S**ecundo probatur conclusio sic. Omnis scientia reus habentis causas habetur per suas causas. Sed omnis demonstratio est vere habente causas ergo omnis demonstratio facit scire per causam: consequentia est clara: maior est aristotelis prohemio philosophorum cum dicitur

quod omnes scientias quarum sunt principia cause aut elementa contingit fieri ex illorum cognitione. yde illustris medicus athenensis (capitulo secundo doctrine medicine) scripsit cum dixit quoniam medicina corpus humanum: ex parte unde sanatur vel a sanitate remouetur considerat et cuius quod reus scientia non adquiretur neque completur cum causas habuerit nisi per sui causas sciatur: ydeo necesse est in medicina scire sanitatis et egritudinis causas. Ecce quam apte respondet nostre questionis isti duo principes gravissimi: nec fecerunt mentionem quam demonstratione acquireretur. Sed satis fuit eis quod sit scientia minor rationis probatur. Nam omnis demonstratio est vere quam facit scire sed cum omne scire sit per causam (capiendo causam secundum proportionem in. v. notabili declarata) ydeo omnis demonstratio est vere habente causam. Et hec ratio potissime confirmatur nam naturales et medicinales processus sunt ut plurimum processus quod et ab effectibus quare prefate propositiones dictorum preceptorum (ut arguerent eorum intentionibus) potius sunt intelligende de demonstratione quod que licet ab effectu procedat) facit scire per causam. Nam de ea que est propter quid non est alicui dubium

quin faciat scire per causas. Sed solus de demonstratione quia quod dubium ipsi predictis verbis intendunt remouere: notificando quod licet fere omnes demonstrationes naturales et medicinales sint quod (cum omnis demonstratio facit scire et omne scire sit per causam) ille facient scire per causam. Tertio sic. Si conclusio non esset vera aristoteles in prohemio philosophorum incitaret nos ad fugiendum philosophiam: et auicenna ad non studendum in medicina sed hec sunt absurda ergo et opus sit nostre conclusionis per consequens conclusio vera. De ab. urditate consequentis non est loquendum: nam iam apud omnes tamen nota: tam quod vulgata est horum duorum illustrium principum auctoritas et doctrina ut frustra sit eorum ingenia predicare: modo in librorum exordijs incitari et allici debent auditores et non fugari (ut rethoricoz est regula) quorum princeps est aristoteles. sed sequela probatur quodcumque ostendit impossibilitatem alicuius rei: eo ipso incitat ad non laborandum in ipsa. Sed data falsitate nostre conclusionis predicti viri ostenderent impossibilitatem acquisitionis naturalis et medicine ergo sequela prima erat bona maior: patet huius rationis cum notum sit singulis. Nemine debere conari ad impossibile. Et quod ad illud conaretur non est dignum philosopha

ri/minor huius rationis probatur. Nam dicit aristoteles (loco ubi supra) quod in naturali ymo in omni scientia vere habente causas opus est ut habeatur scientia per suas causas. Et statim subdit quod in nata est nobis via opposita: quod ab effectibus procedimus: cum non eadem sint nobis et nature nota. Cum igitur notum sit tamen in medicina quod in philosophia: plures demonstrationes quia: quas propter quid fieri: opus est: aut nostram conclusionem esse veram: quod omnis demonstratio facit scire per causas: aut propter contrarietatem innatam nostram naturam: impossibile sit in naturali aut medicina aliquid scire. Que equidem non essent in principijs librorum exaranda. nam licet forte pro hoc statu in tota philosophia aristotelis non sit aliqua demonstratio nec aristoteles credidit. Nec fuisse in principio scribendum. Quarto sic. omnes demonstrationes propter quid: si que fiunt in naturali philosophia: aut ad minus quas aristoteles credit esse demonstrationes propter quid accipiunt fundamentum certitudinis: et evidentie ad demonstrationem quod: ergo cum notum sit (et ab omnibus processibus) demonstrationem propter quod facere scire per causam sequitur quod demonstratio quod in quafundatur non minor certitudine et evidentia facit scire. Nam nihil potest dare quod non habet.

Si enim principia non essent / clara conclusione: nunquam conclusio sciretur. Adhodo demonstratio quia se habet ut principium: et fundamentum totius lucis naturalis philosophie (ut statim dicitur) cum ergo facit scire: si non faceret scire ita certe sicut demonstratio propter quid reliqua mea fundata erunt minus clara. unde sine cognitione compositionis intrinsicae rerum naturalium nequeunt reliqua in philosophia intelligi. Sed cognitio talis compositionis non potest haberi nisi per demonstrationem quia: cum non sit cognoscibilis materia nisi secundum analogiam ad formas (ut aristoteles primo physicorum apparuit) ergo demonstratio quia non minus facit proprie scire: quod est scire per causam quam propter quid: per consequens conclusio est vera. ¶ Quinto sic arguitur Omnis demonstratio procedens ab effectu ad causam facit scire per causam ergo conclusio posita est vera: sequentia patet. nam si quod minus ut in esse inest: et id quod magis. Adhodo de demonstratio propter quid: que procedit a causa non est dubium alicui quin faciat scire per causam. Sed ratio probatur et gratia exempli capio hanc canis audit ergo potentiam habet auditivam ibi est demonstratio ab effectu ad causam. ut patet per additionem maiorem (que est omne quod au-

dit habet potentiam auditivam) potest ad sillogismum facile reduci: et est in dani: et facile addendo li possibiliter ad copulas erunt omnes propositiones necessarie (nec est hic in hoc vis) tunc clarum est quod per illam demonstrationem generatur scientia de potentia auditiva canis. Et illa eadem scientia ego scio canem audire quod ante nesciebam. Sed solum experientia cognoveram ergo scientia qua scio canem audire est per demonstrationem quia genita (ut patet) modo ille effectus non facit scire se ipsum ergo relinquatur quod est per suam causam: per consequens demonstratio quia facit scire per causam. ¶ Quid. n. scientiam habeat per hanc demonstrationem de potentia auditiva canis notum est (quia ante erat dubitatum et nunc demonstrative fuit conclusum) quod autem ante hanc demonstrationem non sciebam canem audire patet: quia per experientiam illud evidenter percipiebam. Sed quod per hanc demonstrationem precise (nullo alio posito) ego scientiam canem audire probatur: quia quanto plura predicta de aliquo cognoscimus tanto magis illud cognoscimus. Sed nunc per hanc scientiam cognosco suam causam quam ante ignorabam. ergo magis illud cognosco quam antea. Sed ante non sciebam canem audire: et nunc solum est posita noticia per demonstrationem

genita in intellectu: que est scientifica. ergo illud per talem scientiam nunc primo scio: quod antea experiebar. unde si retinerem istum assensum genitum: et per possibile tunc obliuiscerer precedentis experientie aduc evidenter cognoscerem canem audire: quia suam causam cognoscere. tunc igitur scimus cum causam cognoscimus et non antea. experitur enim facile unusquisque se clarus cognoscere effectum: cum eius causam cognoverit: quam antea cum solum experiebatur ipsum: unde dicebatur: felix qui potuit rerum cognoscere causas: quia talis scit et non aliter. Confirmatur etiam quia ad scire secundum aristotelem requiritur: et res per causam cognoscere et quoniam illud est causa. Sed impossibile est scire quoniam illius est causa: nisi cognoscatur effectus. sic conformiter debet dici quod debet cognosci quoniam illius est effectus: cum ergo in prefata demonstratione demonstratur causa scitur eodem assensu et causa et effectus: ex eo quia idem debet esse assensus quo scitur quod illa causa est causa et quod est causa illius effectus. est igitur cognitio de effectu per suam causam cognitam in qua relucet. et tu bene istud perpende. quia in isto stat tota hec materia et per hec satis patet prima conclusio. ¶ Secunda conclusio.

omnis demonstratio facit scire effectum per causam: et causam per effectum large capiendo causam et effectum (licet solum per facere scire per causam dicitur formaliter demonstrationes et non propter aliud) prima pars huius conclusionis satis patet ex dictis. nam in causa lucet effectus et in effectu causa: cum cognoscuntur ut causa et ut effectus. qualiter requiritur ad scientiam ut satis supra est declaratum: tu autem recordare de proportione quam in hoc notabili fecimus de causa et effectu ad nota simpliciter: et quo ad nos et non erit difficultas. ¶ Secunda pars conclusionis patet ex prima conclusione cuius omnis demonstratio facit scire: et omne scire est per causam. Nullus igitur debet credere se scire donec causam re cognoverit: per hoc enim scientes a non scientibus separat aristoteles. Et proculdubio nisi modo declarato res se haberent intelligibile esset quid aristoteles in illo doctrinalissimo physicorum principio de naturalium rerum cognitione scientifica laborasset: quod quod voluisset illustris a vicenna in prefata propositione: ac in longo eiusdem allegati capituli processu. cum fere omnes medicinales et naturales demonstrationes ab effectu procedant. et experientia (que omnium rerum est mater)

intuemur q̄ in demonstratione p̄
pter quid cognoscimus effectus
per causam. Et ex hoc causalita
tem illius effectus a tali causa cla
rius quam ante cognoscimus.
cuꝫ ante causam cognoscebam⁹
ignorando effectū eius. Sic suo
modo in demonstratiōe quia nō
solum causam per effectum. Sz
adhuc talis causa est clara efe
ctus representatio. cum virtute
vniōis aut separationis extre
mitatus inter se ergo euidētia
talis vniōis v̄l separationis ex
trematum facit relucere medi
um. cum propter qd̄ vnum qd̄ qz
tale et illud magis. Nec est in
hys amplius morandum cū pre
cedentia sufficiant totam ma
teriam enucleant vt patet. Et
tu bene ista considera quia nul
libi repies hec declarata: admi
nus de hys voluminibus et opi
monū varietatibus: que ad ma
nus nostras peruenierint (vnicū
semper excipio) senensem v̄gonē
subtilissimum medicum qui te
tigit hanc elevationē super pre
fata propositiōe auicenne in suo
comento quem super primam rē
primi canonis auicenne compos
uit licet hanc materiam non a
peruerit nec declarauerit sed so
lum per modum transitus nota
uerit. Ex ista propositione au
cenne que predicta est in quiens
patet omnem scientiaz fieri per
causam hec ille: cum quodam ex

emplo solum historice posito ab
ipso. hanc eandem materiam se
pe olfecit gentilis medicine mo
narca licet nulli declarauerunt
actenus. Ex quibus patet con
clusio responsiua ad quesitū que
talis est hec consequentia est bo
na: et necessaria aliqd̄ scitur er
go illud per suam causam demo
stratiue cognoscitur. Patet q̄a
consequēs est totum inclusus in
antecedente: et neqd̄ antecede
sine cōsequente verificari: opposi
tū enim p̄sequētis repugnat an
tecedenti. hec conclusio satis patz ex
dictis p̄portionādo nomē cāe et
effectus ad illa nota de q̄b⁹ in. v.
notabili dixim⁹. Et hec de sc̄do
articulo sufficiant. ¶ Pro tertio
articulo. respondetur ad argu
menta. ¶ Ad primū dico q̄ de⁹
nō habet talē scientiā qualē nos
hic disputamus: qz hec dicit quā
dam in perfectionem. sed ipse se
ipso omnia omni modo scit / et ē
sua met scientia / et omnium cla
ra cognitio. Et pōt dici q̄ deus
qui est omnū causa scit: se causa
omnia alia a se per causam eoz.
De scientia autem creature de
deo: dico q̄ de ipso pro hoc statu
nō habetur scientia perdit enim
fides meritum vbi ratio prebet
experimentum. Et licet de deo
ab angelis habeatur propria cog
nitio euidens: illa non est scien
tificam cum deus non habet cau
sam in essendo de qua loquimur

per totam hanc questionē et nō
de causa innotificando vel in cō
sequendo vel inferendo quia de
istis nulla est difficultas nec faci
unt ad propositum nisi cause in
essendo que nequeūt deo conue
nire sed ipse est omnū aliorū cau
sa per modū: tamen p̄portionis
predicte esset difficultas non hic
scrutanda. ¶ Ad sc̄m negetur
antecedens ad pbationem dico
q̄ vel non sunt demonstrationes
vel se habent sicut causa et effe
ctus (p̄portionando causas et
effectum) modo sepe allegato et
in. v. notabili posito. ¶ Ad. iij.
conceditur totū primū argumē
tum et oēs propositiones que in
eo sunt propter rationes eas p̄
bantes ibidem. Et ad subsum
ptū negetur q̄ illud sit signū di
stinctiū illarum: et etiam q̄ de
dixerit aristoteles illud signū.
vnde nō p̄ illud fit illarū demo
strationum separatio. Quomo
do autem separētur. Dico q̄ su
pra satis ē tractatū: et ad clariorē
rem lucem. ¶ Primo dico q̄ di
ferunt qz demonstratio p̄pter qd̄
procedit a medio illatiuo simpli
citer noto. demonstratio vero qz:
a tali medio noto nobis de natu
ra sua. ¶ Sc̄do qz immediatus
scitū in demonstratiōe qz est cau
sa: in propter qd̄ vero effectus.
¶ Tertio diferunt qz in demonstra
tione p̄pter quid scitur effectus
per causas immediate et directe

in demonstratiōe vero qz scitur
effectus per causam mediate quo
damodo (et vt ita loquar) p̄ mo
dum lucis refrere vt satis patet
ex declaratis. patet ergo quomo
do non est illud signū distincti
uum nisi per illud intelligas: q̄
vna facit scire per causam alia p̄
effectum. hoc est procedit a me
dio illatiuo qui est causa. alia a
medio illatiuo qui est effectus.
¶ Ad quartum distinguitur an
tecedens quia vel intelligitur q̄
facit scire per causam tanq̄ per
mediū inferēdi et sic concessio an
tecedente negatur p̄sequētia vt
intelligitur q̄ facit scire solū p̄
causam et non etiaz per effectū.
hoc est falsum et etiā est falsū q̄
sola demonstratio p̄pter quid et
non alia facit scire p̄ causas tāq̄
per mediū sciendi vt exp̄cedē
tibus satis est apertum. vnde p̄
maiori declaratiōe dico q̄ in om
ni demonstratiōe est duplex me
dium ad bonum sensum vnū ē
medium qd̄ mediat inter extre
mitates et illud est medium illa
tiuum / et tale primo facit scire
mouendo. Aliud est conclusum
est igitur ipsū extremates vni
te in quarum vniōe relucet me
dium illatiuum. Et istud cōclu
sum potest vocari medium tran
situs et relucētie. Et quia om
nis demonstratio vt dictū ē ideo
est demonstratio qz facit scire per
causam: et medium illatiū in
buj

demostratione propter quid est
causa. ideo ab ipso datur sibi de
nominatio demonstrationis: in
demonstratione quod medium illatiuum
est effectus et medium transitus
et relucet e causa: ideo ab isto
et non ab illatiuo demonstratio quod
est demonstratio et facit scire licet
asuo medio illatiuo dicatur quod:
et satis patet ex dictis. ¶ Ad. v.
negetur sequela et ad probatio
nem negetur experientia illa quod.
s. sciamus ea quorum causas igno
ramus. Nec aristoteles labora
uit ad id ostendendum (quod con
tradiceret sibi ipsi) cum dixerat
quod nunquam sciamus dum causas igno
ramus. Sed vult aristoteles ostē
dere quod aliqua demonstratio acci
pit medium illatiuum causale:
et aliqua effectuale et satis pa
tuit quomodo distingantur de
mostratio quia et propter quid.
Nam licet visitatum sit dicere sem
per quod medium illatiuum demo
strationis est quod facit scire debet
intelligi istud aut solum ynicia
tiue: vel tam inicitatiue quam cō
pletatiue: quoniam primum fit in
demonstratione quia/ scdm in p
pter quod/ vt satis dixi. ¶ Ad. vi.
negetur sequela et ad probatio
nem dico quod licet ambe faciunt sci
re per causam: non tamen eodē
modo: Nam (vt supra tactum
est) quadammodo mediate et
per modum reflexionis cuiusdam (licet
non sit vera reflexio) demonstra

tio quia facit nos scire effectum
per causam. Demonstratio autem
propter quid directe et immedi
ate effectus euidentiā facit (non
coniuncta aliqua natura reflexio
nis mediationis vel obscurita
tis) et satis patet ex dictis. Et ad
experientiam dico quod medicus nunquam
scit sed solum experitur illam per
positionem nec aliunde in tota
medicina potest cognosci/ non
ergo mireris si eam nesciat me
dicus per causas. Et si dicas quod in
medicina illa scitur (quia aristo
teles. iij. capitulo primi postero
rum illud asserit) dico quod non est
verum si intelligas: sed quotidie
ipsam experimur: et aristoteles vt
senciant qui addiscunt per eam
exemplificauit cum de scientia quod
in prefato capitulo loquebatur
(sicut sepe consuetum est fieri) ad
aliam probationem dico quod iam
multi grauissimi viri nullum il
lorum habuerunt pro in conueni
enti quia sicut idem effectus plu
ribus causis specie diuersis produci
potest ita et eadem scientia a de
mostratione quod: et propter quid
et sic eadem erit scientia quod: et per
pter quid: et mutuo se intendet:
et sepe clarissimum illud ingenium
Bullerini ochaz illud asseuera
uit. Potest tamen dici per nunc quod
ille scientie sunt specie distincte per
pter diuersitatem mediorum in
ferendi que in eis relucet. Et
tunc nego quod erunt eque euiden

tes. Nego etiam quod essent tunc
intensibiles. Nec tunc quod de ma
thematica ac de gradibus nobilita
tis scientiarum ibi assumitur ha
berit apparentiam. Et si dicere
tur quod essent eiusdem speciei pos
set ad istud dici quod ab extrinseco
haberet scientia gradum certitu
dinis et nobilitatis. s. ad demonstra
tione et obiecto et satis est notum
¶ Ad. vii. negetur antecedens:
ad probationem negetur quod non
fiat per causam: nam licet fiat per
effectum tanquam per medium illa
tiuum: motiuum: et inicitatiuum.
tamen nisi ex luce cause sciretur
effectus talis assensus non esset
scientia. Et ad probationem de
alio modo sciendi debet referri
ad noticiam principiorum quaz
sepe aristoteles extendendo nomen
scientie appellat scientiam. Po
test etiam dici quod refertur ad cog
nitiones experimentales euidē
tes: quas. iij. capitulo primi po
steriorum sepe scientias appellat
(vt ex suis exemplis est clarum.)
Potest etiam dici quod si est alius
modus sciendi quam per causas
illatiuam postea dicetur. quando
per effectum illatiuum docebimus
demonstrare et hec fuit sua mens.
Ad illud auerroys de scientia cer
ta dico quod scientia que per causam
tanquam per medium inferendi et sci
endi habetur potius est dicenda
certa scientia: quam illa que per
causam tanquam per modum relucet

centie scitur effectus: et quo ad
hoc licet demonstratio quod faciat
scire per causam: non tamen scien
tia tam certa/ cum suum medium
illatiuum sit effectus. Et inde est
quod demonstratio quia non dicitur
ab aliquibus proprie demonstra
tio. Sed cum addito demonstra
tio quia: et totum satis patet ex
dictis de comuni consensu omni
um doctorum non hesito sed quo
modo dormitauerunt miro. cre
do tamen quod multociens reuelat
ur paruulis: que sapientibus sunt
oculta. ¶ Ad. viii. potest dupli
citer responderi: vno modo pro
viendo procedendo maiorem et nega
do maiorem quod demonstratio quod
est composita exprimis. i. exprimis
purs: quod non minus debet fieri reso
lutio vsque ad prima principia in
demonstratione quod quod in propter
quid. Ex veris etiam: et in me
diatis non est dubium constituit
ur etiam ex prioribus ad minus
quo ad nos: et ex nocioribus (vt
est notum) et ex causis in cogno
scendo conclusionem: vno ex causa
in essendo tanquam ex illo a quo ori
ginatur demonstratio. Nam licet
effectus sit medium inferen
di tamen habet se vt conclusum
et scitum. Alio modo potest respon
deri et melius negando maiorem
nisi intelligeretur quod solus talis
sillogismus facit scire per causas
tanquam per medium illatiuum quod
tunc esset vera. Sed non ad pro

Aluz qz nunq̄ diximus q̄ demo-
stratio quia faciat sic scire sed sa-
tis est q̄ facit scire per causas in-
essendo vt satis dictū est. Et ad
probationem dico q̄ aristoteles
noluit dicere q̄ solus talis sillo-
gismus faciat scire per causas qz
hoc esset contradicere sibi ipsi vt
dixi. Sed q̄ solū talis facit scire
per causam illatiaz et ex hoc p-
prio est demonstratio propter qd
ad sciendum. quam qz ideo ari-
stoteles et suus comentator cete-
riqz sequentes demonstrationem
qz quodā modo in p-rie demo-
strationem predicarunt et patet
satis. ¶ Ad. ix. negetur antece-
dēs ad probationē admissa illa
demonstratione: dico q̄ per eam
magis cognosco nō scintillationē
quā antea quia eam solum expe-
riebar: et per hanc demonstrati-
onem ipsam scio. Et ad primam
in probationē hui⁹ negetur ma-
ior qz etiam subiectū: predicatū
significatuz qz conclusio scitur
Et cū hoc illud qd in tali signifi-
cato relucet: quod est medium.
Nam semper est plurium sciētia
Et ad aristotilem dico q̄ veruz
est q̄ est habitus conclusiois im-
mediate: et mediate omnū eoz
que in conclusioe formaliter aut
eminenter continentur. et satis
patet. ¶ Ad scdā probationē
potest multipliciter satisfieri pri-
mo q̄ sicut aliquoz principioz
est quandoqz intellect⁹ et scien-

tia et tamen vnus habitus non
erit alter cum sufficiēter exdubi-
tatione motiuorum poterunt illi
habitus distinguui: ita in proposi-
tione inueniunt q̄ nō scintillatio
intelligatur et sciatur. ¶ Scdo
dico q̄ intellectus de sua ratioe
non exigit demonstrationem: scien-
tia vero sic. cum hoc tamen stat
q̄ principioz sit intellect⁹ et
scientia. ¶ Tertio dico et melius
q̄ nunq̄ est scientia principioz
in demonstrabilium: tanq̄ conclusi-
onū potest tamē cū hoc stare q̄
significatorū per principia inde-
monstrabilia sit scientia et sic est
in proposito: nam multociēs idē
significatur per antecedens et p-
consequēs demonstrationis (vt pa-
tet) vnd nō scintillatio h licz sci-
atur nō tū tāq̄ conclusuz s3 tanq̄
eminenter in conclusioe contētū.
¶ Ad tertiam pbationē dico q̄
dictuz licentiens intelligitur q̄
nihil scitur tanq̄ immediatū cō-
clusum demonstratiue nisi predu-
bitetur. etiā nō scintillatio expe-
riebar et nō sciebatur nūc ve-
ro per suam causā illa demonstra-
tione fuit scita. ¶ Ad. iij. pba-
tionē dico duo. primuz q̄ vt cla-
re cognosceretur non egebat de-
monstrationē nō scintillat. o: qz ex-
prietia satis se offerebat s3 vt sci-
retur: q̄ non sit sine demonstrati-
one. Scdm dictuz est q̄ nūc cla-
rius euicētius qz p-ceptur: quā
quō solum erat experta. vnde li-

cet experimentum sit quo ad a-
parentiā euidentior noticia quā
scientia: tamē scientia est euide-
tie firmior et certior. Et ex hoc
laboram⁹ in philolophia et me-
dicina non modo per causarum
cognitione: sed vt de effectibus
scientiam habeamus: ipsosqz cō-
pletius cognoscamus. ¶ Ad. v.
probationem dico q̄ satis patz
solutio ex dictis: qz de medio il-
latiuo: et non de medio transi-
tū intelligitur illd qd nequid intra-
re conclusioem. vnde scintillatio
est hic mediuz et non est conclu-
sum. sed est representatum et re-
lucens in conclusioe. ¶ Ad. vi. p-
bationem dico q̄ illa est vera si
recte intelligatur. s. anteq̄ con-
clusio demonstratur. Nam facta
demonstratione eque euidentis est
conclusio sicut principia. Et si fi-
at mēso de illo quod scitur tāq̄
conclusum clarum est q̄ scintil-
latio non scitur hic vt conclusuz
S3 vt relucens in conclusioe. vnd
de nō fit peticio principij nisi re-
spectu conclusionis: et non respec-
tu illi⁹ qd eminet et relucet in
conclusionē. Et negetur etiā q̄
nō esset deuent⁹ de noto ad igno-
tum: qz de antecedente ad con-
sequēs fit discursus modo p-
pinitas erat hic ignota et est con-
clusum/ ipsum aut conclusuz: re-
spectu illius: qd in ipso presenta-
tur non se habet vt antecedens:
qz vnico simplici assensu cogno-

scitur conclusum et medium in
conclusioe relucens (sicut efigies
speculi et res cuius est efigies ea
de3 intuietione cognoscitur) Et
ad aliud de facilitate demonstrā-
di: et circulo reprobato ab ari-
stotele claruz est q̄ non habent
aparentiam: qz non est facile ad
omne cōsequens demonstranduz
adduci euidentis antecedēs demo-
strans aquocunqz. Etiaz hic nō
fit circulus qz vnica est argumē-
tatio. Sed incipit actus scienti-
ficus acōclusioe et terminatur ad
mediuz (sicut visio ymaginis spe-
culi terminatur ad rem extra et
fundatur in mediate in ymagi-
ne) ¶ Ad. vii. dico q̄ nō scintil-
latio scitur p- propinquitatē non
sicut per inf-rens: sed sicut p me-
dium transitus et per mediū cō-
pletiuuz: et sicut per illud aquo
suus assensus dī sciētificus. S3
qz hic est locus speculandi dico
q̄ sicut vna et eade3 res vnomo-
do aut scd3 certas circūstātiās
est nota: et alio modo et scd3 a-
lias circūstātiās est ignota et
econtra. sic in proposito est de nō
scintillationē que p- experientiam
ante soluz cognoscebatur: facta
vero demonstratione p-pter circū-
stātiām eius propinquitatē ap-
tam ipsam claruz intuemur.
Nunc enim scimus nos non illu-
di a visione experimental: quan-
to enim res pluribus circūstan-
tijs percipietur: tanto nobis cla-

rior efficitur. Et patet quomodo non peruertitur res: cum non scintillatio (licet sciatur) non est conclusa nec ut conclusio scita et satis patet. ¶ Ad decimum principale negetur sequela. Ad eius probationes distinguitur prima pars antecedentis quod aliquid sciri stat dupliciter uno modo ut idem est quod per scientificum assensum cognosci. Et sic dico quod multa sciuntur que non sciuntur per suam causam. Sed ille scientie eorum non possunt esse ab illis taliter scitis. Sed solum quod demonstratiue per causam sunt genite. Alio modo aliquid dicitur sciri proprie loquendo quod scilicet per causam demonstratiue cognoscitur: et ita dico quod primo modo scitur non scintillatio et etiam secundo modo. Sed tamen propinquitas soluz scitur primo et non secundo modo. unde proprie talis assensus non est scientia propinquitatis ut talis. Sed bene non scintillatio nis ut talis. Nam si per possibile talis assensus non esset noticia scintillationis dico quod non esset scientia. Sed queres qualis assensus tunc esset: dico quod implicat quod sit per tales demonstrationem genitus et non sit assensus eius: tamen si per impossibile soluz esset assensus propinquitatis esset eius assensus evidens: qui non esset dicendus scientia: nec aduch aristoteles. Nec alii propter impossi-

bilitatem talis res posuerunt nisi bi aduc nomen. unde ad generationem scientie concurrunt medium: extremitates: consequentia: antecedens: consequens: noticia premis sarum: intellectus: et deus omnium prima influentia: cum noticia bonitatis consequentia: que simul efficiunt scientiam: que quidem licet sit assensus alicuius qui non cognoscitur per causam: tamen respectu eius non erit scientia: sed soluz respectu eius quod taliter cognoscitur. Et per hoc patet solutio quod propinquitas non scitur nec per effectum: nec per causam. Sed solum dicitur sciri. id est per assensum qui est scientia cognosci. ¶ Ad undecimum principale patet solutio. Sed pro iuuenibus negetur consequentia: et ad probationem negetur quod propinquitas proprie sciatur: quod illud cuius causa ignoratur non scitur sic est hic de propinquitate: in nullo igitur prior proprie sciatur. Sed scintillatio est primum quod vere et proprie sciatur et non aliud quoniam (sicut dictum est) talis propinquitas non est scita: sed soluz per scientiam cognita: et illud est multum abuti scientia: potest tamen largi dici sciri sicut primo modo precedentis solutionis fuit dictum. Solum tamen est unum proprie scitum. scilicet non scintillatio. Nam quodcumque cognitum euidenter per scientiam est vere scitum. Sed

quod per causam est tale. Et huius est hic scintillatio et non propinquitas. ut satis dictum est. ¶ Ad duodecimum dico quod assumptus est falsus: quia ideo precise est scientia: quia per causam demonstratiue est causata: nec fit scientie regressus: quoniam unicum est hic scitum. et est scintillatio: fundatur tamen sua scientia primum in propinquitate et terminatur ad non scintillationem. ¶ Ad illud de comuni via dico quod satis est quod demonstratiue probamus non strum intentum: etiam aristoteles: auerroyum: aliosque recte sapientes qui veri et noti approbatissimique philosophi sunt adduximus: quibus vere ita visum est: quare et probabile: et demonstratum est non strum questum: et satis potest intelligentibus apparere. ¶ Nec quisquam discurrendo leges priusque cuncta notauerit: ac perlegent me redarguat. Nec in hoc error comunis ius cuiquam constitutere debet: postquam auctoritatibus: demonstrationibus: ac esperientis efficacissimis conuincimur. Ego autem ab eo tempore quo materiam hanc gustare cepi ita semper cen-

sui: censebo quod licet saniori alio emergenti (quod impossibile pro nunc reputo) paratus essem: ne temeritate redarguar: condescendere. Singula itaque passim legatur: quoniam soluz necessaria tetigi in hac questione. Ad laudem omnipotentis dei sueque genitricis in temeritate. amen.

Deo gratias.

Impressum Barcinone per Jacobum de gumel.

optine
ni fris q
nepos quato
potestate mouer
q. ut in meipar. ut
au ex femineo sexu
amoris quoq. suis hact
me suos hactel noam
agri q. integrū ius ad
lit. - si longissimo gatu
potior habet. q. p. m.
Na patrii nepos. ut
iuncto. t. materie p
Toties g. dicitur. aut po
hri ea. q. p. m. gatu
aut patrii uocari eos q
quoties nō suos hactū
ut suos hactel fut. nō
iure. aliq. p. fieri delez
ea. q. dicitur. Exceptis fi
re remaneat. q. ad s
nē frum. ut soror uoc
Q. si capite diminet

¶ frat. emancipat. l. sorores.

6. d. leg. hie. l. ult.
§. r. i.

mortu

s habuerit

ex sua ditione

et sua mulier. et

eo habuit liberos ^{generos} et

adherentes huius puelle

et ex sua ventre na

tur ^{similes} mariti. Et dicitur

et dicitur ^{parentes} parentes eos

et eos habuit. et pa

ter pueri. et in eo

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et pueri. et pueri. et matri

et dicitur. et dicitur. et dicitur.

